

Fyodor Lipchuk

ПЕТРО СЛІПЧУК

гумор
і
сатира

Київ
Видавництво
художньої
літератури
«Дніпро»
1984

У2
С47

В сборник
известного украинского
советского поэта
(1914—1979)
вошли его лучшие
юмористические
и сатирические
произведения.

Передмова
C. A. Крижанівського

С 4702590200—102 102.84
М205(04)—84

© Видавництво
«Дніпро»,
1984 р.

НА СТОРОЖІ ПРАВДИ І ДОБРА

Петро Сліпчук і його вчителі та старші товариші — Остап Вишня, Микита Годованець, Степан Олійник — були добрими людьми. Але доброта вимагає активної боротьби зі злом — і вони за покликанням душі стали сатириками. Молодий поет починався у дні Великої Вітчизняної війни, і самі обставини, і його ненависть до лю того ворога диктували, яку з літературного арсеналу вибрati зброю:

Тож у годину грізну, в дні війни важкої
Обрав я Байку, як разочу зброю,
Шукаючи нещадних, мов набої, слів,
Щоб цілили у ворогів.

«Сповідне»

Отже, сатира з усією її жанровою різноманітністю, а насамперед — байкою, заповіти класиків («Лірично-гнівний Глібов з мудрецем Криловим») та ще традиції Дем'яна Бедного і перших українських радянських байкарів — Валера Пронози (В. Еллана-Блакитного), С. Пилипенка, М. Годованця,— все це так чи інакше вплинуло на вибір шляху в літературу. Петра Сліпчука не настрахали і не зупинили просторікування про застарілість байки, яка, мовляв, уже оджила свій вік. Він знов, що подібні розмови точаться понад століття, і на них вичерпну відповідь дав ще В. Белінський. Перша байка П. Сліпчука з'явилася 1943 року на сторінках «Перця», а перша книжка «Байки» вийшла у 1944 році, коли авторові було вже три десятки літ. З повною підставою міг він сказати: «Моя любов то, добра і трудна. Йі все віддав, що міг,— сповна, ще молоді безсонні ночі, днів півжиття, наповнених турбот робочих...»

Тридцять шість років у літературі — чотирнадцять книжок, щоденна праця у пресі, розуміння, що байка, як і будь-який інший жанр, потребує оновлення, що це не навік дана Езопом, Федром, Бабрієм форма,— її не тільки

треба щораз наповнювати новим змістом, а й певною мірою оновлювати саму.

У книжках «Байки» (1950), «Як дбаєш, так і маєш» (1955), «Колоски та будяки» (1957), «Отакі діла...» (1961), «За і проти» (1963), першій підсумковій збірці «Яка соціальність, така й честь» (1964) Сліпчук викривав ледарів, хапуг, хитрунів, бюрократів, окозамилювачів, користуючись здебільшого традиційними алегоріями: лев — самодур, лис — підлабузник, лицемір, заєць — боягуз, пень — зарозумілий керівник, вовк — шкідник і т. ін.

Разом з тим П. Сліпчук як журналіст не замикався у сфері класичної байки. Він оперативно відгукувався на злобу дня, писав віршовані фейлетони, співомовки, пародії та епіграми, обробляв іскринки народних дотепів.

Не можна сказати, що об'єктів для сатири не вистачало. Проте складалося так, що вона поступово стала набирати дещо утилітарного характеру і зводитися до викриття «антігероїв» на зразок торохтія, п'ятолиза, кололітературного жука...

Початок 60-х років в поетичному мистецтві ознаменувався духовним піднесенням, приходом до літератури нових талантів, новаторськими пошуками.

Такі пошуки потрібні були і в царині сатири та гумору. Адже й негативне не лишалося без змін, воно маскувалося під «позитивне», воно не хотіло здаватися. Треба було вигострювати критичну зброю. Байка теж не могла залишатися незмінною, повинна була осучаснюватися.

Цим шляхом і пішов П. Сліпчук. Він зацікавився, як користуються зброєю байки товариші по перу з інших братніх літератур, які національні особливості байки вірменської, башкирської, дагестанської, замислився, чим це може збагатити образно-емоційні арсенали сатири української. Уже перші книжки, написані в другій половині 60-х років та в 70-х роках, явили нам значною мірою «нового» Петра Сліпчука — поета значно вищої поетичної культури і ширших тематичних обріїв. У цьому плані особливо показові друге видання «Юшки з перцем» (1974) та остання прижиттєва збірка «Надійні ліки» (1977).

Трудівник «сміхового цеху», П. Сліпчук уважно приступав до праці своїх старших товаришів та вчителів. Він, як і інші поети-байкарі, припадав до «Ріки мудрості» М. Годованця — переспівів з Езопа, і це пішло на користь нашій національній сатирі, такій загалом багатій і талантливій, як мотивами. Часто звертався до народного досвіду

ду — в останніх книжках поета ми раз у раз натрапляємо на підзаголовки «з народного».

Тут підійшла й хвиля захоплення міфом, притчею, що охопило усю світову літературу. А оскільки, за виразом Г. Сковороди, байка і притча — рідні сестри, то виходило, що модернізація літературно-мистецької зброї пішла і в цьому напрямі. Відчув чи не відчув Сліпчук потребу в збагаченні, урізноманітненні своєї сатиричної палітри?

Звичайно, відчув, але... залишився вірний байці. Саме на цьому етапі його творчого розвитку ми знаходимо найдосконаліші зразки байок, що складають серцевину «вибраного», бо, зрештою, кожен поет — це поет «вибраного», у тому розумінні, що якась частина написаного «на злоbu дня» старіє і відсіюється, а якась продовжує діяти і в нових обставинах — за рахунок мистецької досконалості.

Сліпчук культивував розгорнуту форму байки — з новелістичною основою, яка вивершувалася мораллю. В цьому плані він продовжував традиції Є. Гребінки та Л. Глібова.

Байкар шукав джерел сміхотворчості і в фольклорі братніх народів. Ці пошуки привели його до Кеміне, поета, про якого, як і про Насреддіна, існує безліч народних оповідок. В авторському слові до розділу «Байки-оповіді про Кеміне», вміщенному в останній прижиттєвій книжці Сліпчука «Надійні ліки» (1977), він писав: «Його чудова творчість, зокрема сатира, давно полонила мою увагу: Кеміне був гострий на слово. Його дотепи, сатира, пекучі, як огонь». Епізоди з життя Кеміне, витівки останнього, кепкування з релігійного вчителя Ер-Алі, безперечно, збагатили художню палітру Петра Сліпчука.

Переклади та переспіви з аварського байкаря З. Гаджієва та киргизького М. Борбугурова склали значну антологію сатири, націленість якої проти явного та замаскованого зла відповідала і уподобанням українського сатирика. Він включає до своїх збірок переспіви за народними мотивами («Казка пр Коваля»), переклад білоруської анонімної поеми «Тарас на Парнасі», переклади байок та переспіви гумористичних оповідань Кеміне та Мкртича Корюна і ін.

Перу П. Сліпчука належать і переспіви естонського народного епосу «Калевіпоег», частково опублікованих в його книжці «Надійні ліки». Так перед нами вимальовується

творчий доробок поета-сатирика у всіх нюансах. Писав він і вірші для дітей.

Розширення творчих інтересів, зростання майстерності позначилося і на продуктивності поета. У книжці зі старою назвою, але оновленим змістом «Юшка з перцем» (1974), що була звітом поета до шістдесятиріччя, бачимо гуморески, памфлети, епіграми, казки, а в полемічному вступному вірші у відповідь на твердження, що, мовляв, «для вашої сатири ґрунту в нас немає», проголошувалося:

Сатирику! Твій труд — народові в пригоді.

Тримай завжди перо на бойовому зводі!

«Сатирик, Незнайомий і Читач»

І недарма у видавничій анотації до книжки «Колоски та будяки» писалося: «В образах усіх цих Бобрів, Лисів, Ослів, Сорок, Зайців... ти, читачу, гадаємо, візнаєш і декого із своїх знайомих».

Хтозна, якими б гранями ще висвітлився, заяскравів талант Петра Олексійовича, коли б не його раптова смерть, яка сталася 29 листопада 1979 року на вечорі пам'яті Остапа Вишні...

Не так давно вийшла поетова збірка «Надійні ліки», уже готувалася нова книжка, де, не зраджуючи байки, він осягав нові творчі обрії... «...А покидаємо діла», — сказав незабутній Шевченко. А великий Гоголь у статті «Про те, що таке слово» нагадав слова Пушкіна: «Пушкін, коли прочитав оці рядки із оди Державіна до Храповицького: «За слова меня пустъ гложет, за дела сатирик чтит», — сказав так: «Державін не зовсім має рацію: слова поета суть уже його діла».

Всі свої тридцять шість літ активного творчого діяння, будучи рядовим великої письменницької армії, сатиричного її підрозділу, Петро Сліпчук стояв на сторожі ідеалу правди, краси й добра. І все те в його творчій спадщині, що допомагає будівництву нового, соціалістичного світу, нової художньої культури, лишається нетлінним і продовжує служити людям доброї волі, людям високих естетичних смаків, людям, що цінують і люблять разочу зброю сміху.

Степан КРИЖАНІВСЬКИЙ

З книжки «НАДІЙНІ ЛІКИ» (1977)

ДВОЄ ПРИ ДОРОЗІ

Весною ранньою, коли все ожива,
Все соком повниться —

Земля, дерева і трава,—

Брунькується, щоб незабаром

Рожево-білим спалахнуть пожаром

І повінню зеленою весь світ залити,—

Тарас, недавній ще коваль, якоїсь днини
(Для нього труд — життя людини)

Деревця вздовж дороги взявся садити:

Берізки, клени, липу. І вербу плакучу,
Що гіллячко своє схиляє до землі.

А ще — акацію пахучу,
Нехай видзвонюють у цвіті бджоли та джмелі.

Нехай ростуть на радість людям,
І день просвітлюють, і стелять тінь на шлях.
(Не думалось, що парость та зелена буде
Його рукам — квітучим монументом у віках).

В землі собі копався,

Деревцям усміхався —

Ростіть високії, ростіть!..

Коли це зирк — підходить гість,
Веселий молодик, незвичний тут із виду.

— Над чим оце мудруєм, діду?
Чи сад взялись садить, чи так, для втіхи?

— Та от саджу деревця. Хай ростуть

Та звеселяють людям путь.

— І що ж це — яблуні? Черешні чи горіхи?

А може,— усміхнувся,— груші на вербі?
Що любите? Та і який вам з цього зиск? —
Схмарнів старий. В очах — холодний блиск:

— Ну як, синочку, розказати тобі?
Про зиск ніколи й не гадалось.

Мені — аби росло та красувалось,
Бо над усе люблю садить дерева на землі.
От посадив би ти хоч дві маленькі деревини,
Зростив,— не брав би сивого мене на кпини.

* * *

...Над ними плинули ключами журавлі,
Віщуючи весну, на квіт багату.
Дід глянув журавлям услід і взяв лопату.

ЗУСТРІЧ НА УЗЛІССІ

На тихому узліссі восени
Два баранці скубли травицю.
Довкіл краса: сіяло сонце з вишнини,
Дзвеніли у кущах синиці,
На дубі дятел стукотів.
Природа миром дихала — радій усьому!
Здавалось, вік не статись тут лихому,
Бо хто б на те посмів...

Аж ось і Вовк із лісу повагом виходить.

Сумирний, добренъкий такий,
Очима лагідно поводить,
Немовби він і не хижак лихий —
Прийшов, либонь, помилуватися красою,
А баранці для нього — ані-ні.
Туди й не гляне.

— Ач, як ласують травою!
Аж завидки беруть... Це б і мені

Поснідати, якби послала кусник доля.
Та що тут знайдеш серед поля?..—
Й тихенько на ягнят покосував:
— А втім, де двоє снідає, там іжа
Знайдеться й третьому!..

І як стояв,
До баранців метнувся хижо —
Ягня й не мекнуло — затіпалось в зубах...
Невдовзі Вовк дрімав тихенько у кущах:
Поснідав біля двох на славу.

* * *

Та що там Вовк! Подібні є за океаном:
Слова — хоч прикладай до рані,
А діло в них — криваве.

НАДІЙНІ ЛІКИ

Napівжарт-напівправда

Сміх і добрий настрій — найкраща профілактика проти інфаркту.

(З лікарських порад)

На Серце налягла недуга зла:
Ось-ось інфаркт вкладе у ліжко.
Заявиться той гість — поганій діла —
Підставить, капосний, людині ніжку...
От Серцю туга, біль і злість,—
Хвороба клята тихо їсть,
Не помагають жодні ліки,
Така жур-печаль велика,
Не радує і найдорожчий гість.
А він зненацька рип у хату.
Та хто б, гадали ви? То — Сміх.

Із жартами переступа поріг,
Всміхається, як брату.
— Ти що ж це, Серденько,
Взялося хорувати!
Чи бачив хто таке!
Як другові, надійні ліки можу дати:
Ось плюнь на діло те бридке
Та сміхом, сміхом лихо витуряй із хати.
Ще ж танцювати нам і співати!
— Ох, не до жартів, друже, як пече.—
І сум повіяв із очей.—
Ти ж знаєш — я не горде.
А занедужаєш — не йде на думку сміх.
— А ми те казна-що у міх,
Недугу — в торбу,
Болячку — в морду,—
На болота, на очерет нехай поганці йдуть.
Сюди заказана їм путь!..—
І Сміх бринить. Всміхнулось Серце, веселіє,
Отак щодня: у хату Сміх — душа світліє,
Живим промінням б'є надія,
Немов у лузі джерело...
Спливають дні — забулася недуга,
Набралось сили Серце, ожило —
Неначе народилося на світ удруге,
Коли із Сміхом дружбу завело.

* * *

То правда — Сміх велику силу має:
Він і хворобу злу здолає.

ЗАЄЦЬ У СВІДКАХ

— Я мушу вам сказати новину,—
Тигр засопів і подививсь на звірів.—

Недобру вість, сумну.

Іжак — спочатку я аж не повірив! —
Самому Левові такого наплескав,
Мовляв, у нас тут беззаконники та крадії...

От я вас і зібрав,

Щоб ви сказали судження свої.—

В Шакала дібом стала шерсть на спині,
Похмуро голову повісив Вовк.

Було Бобер щось буркнув. Та замовк.

Могильна тиша на долині

Поміж кущами залягла.

Зненацька Лис підвів на Тигра хитрі очі:

— А ми... Ми вашу думку чути хочем.

— Чого ж моя? Я що? —

Тигр мовив спроквола.—

Мене, до речі, не чіпають.

Тінь падає на вас. На ко-лек-тив!

Всі реп'яшки на вас чіпляють.

От ви й кажіть...—

І лапою поколотив

У тихому озерці

(Та кішки дряпали на серці:

«Тепер перепаде. За все. От капосний Іжак.

Та я нікчему ту скручу не так!..»).

— Кажу: моя тут думка мало важить,—

Знов Тигр озвавсь.— Хай ті нам скажуть,

Кому таку страшну

Закинуто вину.

А він наплів, що бачив у кущах кістки телиці

І пір'ячко з курей та ще з якоїсь птиці

(А все це вкрали у селі),

Що потерпають в нас всі кволі і малі...»

— Брехня! То наклеп злий! — Шакал завив.—
Іжак облив усіх нас брудом!..—
Вовк теж: — Щоб з нас хтось крав, душив?
За брехні він відповідати буде!
— Тут Заєць є,— схопився Лис.—

Хай скаже нам,
Чи в тих словах є правди хоч на грам.
Устань, голубчику, скажи. Не бійся.—

І Заєць, тіпаючись, звівся:
— Воно... як вам сказатъ... Як би й брехня.
Гик, гик...— І, наче п'яний, всівся біля пня.
Озвався Тхір: — Тут ясно все!

На тім і порішили:
«Іжак наклепник. В лісі не грішили...» —
А Заєць нишком каявся в своїх гріхах:
«Негідник я. Збрехав. Ох, клятий страх...»

* * *

...А що від Зайця ви хотіли!

ЯСТРУБ І ДЯТЕЛ

— Ти що, Пістрявий, тут довбаєш без угаву?
Дивись, повалиш нам сосну! —
До Дятла Яструб погукав.— Знайшов забаву,—
Ні спокою нема, ні сну.
Учепишся в трухляву кору
І повзаєш униз та вгору.
Подивишся — проймає сміх.
Он поганяв би краще тих
Шпаків дурних,
Що топчути день у день травицю,
Або почубив би малу Синицю.
— Навіщо їх чубить, ганять? То — трударі.—

Почув на те.— Від ранньої зорі і до зорі
 Оті пташата

І гусінь, і жуків визбирають завзято,
 Від погані рятуючи наш ліс,
 Щоб він буйніше ріс.

І роблять цим добро. То й шану мають.
 От ти що робиш цілі дні?
 — Хто? Я! А що робить мені —
 Гуляю. Все собі гуляю.

Поміж дерев шугаю, наче вітерець,
Пташат ловлю. Буває, Горлицю впіймаю.
Ото м'ясця! Це не нікчемний Горобець.
Сьогодні Іволгу здолав. Що натомився —
 Довгенько по кущах крутився.

Настиг біля дупла — сковатися хотіла.
Я каменем упав — у кігтях лиш затріпотіла!
 Я на діла такі мастак!

Однак намучився, потратив сили,
 Аж крила заболіли.
 — Усе те так.

Але ж то зло. То все погане діло.
От похвались, що доброго коли зробив?
— Що, що... Кажу ж, сьогодні Іволгу убив!..

* * *

Ех, яструби, шкодливі яструби.
 Погане діло — не для похвальби.
Добро зроби — тоді хвалися сміло.

ВОДОГРАЙ

В колгоспі, в самім центрі на майдані,
Між квітів красувався Водограй,
Мов корабель в барвистім океані,
 Що відплива в казковий край.

Та що вже гарний — глянуть любо!
Внизу звірята, птахи — чаплі, журавлі...
 А на високому шпилі
Два бронзотілі Купідони скалять зуби:
 Сміються — завидки беруту!
 Всім перехожим радість ллють
 Серед рясного буйноквіту.
Не Водограй — а восьме чудо світу!
Тамтешній Голова на подив і на втіху,
Неначе монумент, возвів ту диво-віху.
Та лишенько: вода із нього не дзюрчить,—
 Мов сфінкс, німий стойть.
Аж ясний світ! Створилось дивне диво:
 Десь так опівдні, по весні,
 Заграли бризки водяні,
З ротів струмуючи у синяву небес грайливо.
Розквітнув Водограй веселкою ясною.
 І Голова із гостем дорогим
Стояв тут поруч, вихвалявся перед ним,
 Поводячи рукою:
— Це ми на радість діточкам і матерям!
Нехай милуються. Спасибі скажуть нам!..—
 Потішились і, зачаровані красою,
 Потупцювали вздовж села.
Ще мить якусь веселка та цвіла.
Ще мить — і Водограй затих.
Лише слюза — одна, блискуча,
 Мов крапля дощова із тучі,
Скотилася з сумних очей у Купідонів тих...
 Минали дні. Ось знову
Дзвінку почули на майдані мову —
To Водограй пісенно задзвенів:
 До нього Голова нового гостя вів.
А далі повелось: як Водограй хлюпне, заграє,
 Подастъ про себе вість,—
 В селі старе й мале вже знає:

Прибув високий гість!..
І Водограя за химери ті й дива
В колгоспі Підлабузником прозвали.
А ще бува,
Почувши сплеск води, докірливо казали:
— То плачуть тут колгоспні грошенята...

* * *

Еге ж, ще стрінеш спритників таких.
Однак і їх чека гірка розплата —
Невдовзі прокатали Голову на вороних.

ЗЛА НАТУРА

З болгарського гумору

В селі жив чоловік. Та вже такий заклятий —
Півслова доброго не міг сказати:

Як мовить щось — так зло,
Хай перед ним старе, нехай мале.
І не всміхнеться, ласково не гляне.

Не втішить у біді —
На язиці гірке лиш та погане.
Терпіли люди, а тоді
Покликали і кажуть: — Так, Мефодій,

Оце поклали ми усім селом
Ось тут, на сході,

Аби розстався ти із чорним злом,
Добром навчився жити.

Зберемо урожай — тобі по мірці жита
Дамо усі, хто є ось тут,

Аби ти, бісів баламут,
Поганого не мовив людям слова.—

Примружив чоловік недобре око.

— Дасть. Вам хліб не вродить цього року,
 Бо в колосках одна половина.—
Сказав і настовбурчива, мов крук.

* * *

Мораль? А що вона такому?
 Не серце б'ється в ньому —
По саму зав'язку напхатий зла капшук.

ГЕРМЕС І РІЗЬБЯР

За Езопом

Себе не виставляй над всіх:
 Не слава з того вийде — сміх.

* * *

Зевесів син — пиха Гермес —
Хотів упевнити, що він велику має шану:
Вдягнувся у просту одежду домоткану,
 Спустився до людей з небес
І йде до Різьбяра пряменько в хату.
 Він зінав, що той умів
Вирізувати прегарні статуї богів
І свій товар збував за добру плату.
Гермес втішавсь: «Я в них свята величина,
 І славно люд мене шанує!..»
Зайшов. Різьбяр сидить біля вікна,
 Божка маленького майструє.
 А що під стінами богів отих,
 Великих і малих!
Стоять, мов перед муштрою солдати...
Отож ізнехотя узявсь їх оглядати:

Ось сам Зевес, он Гера — рідна мати,
А ген в куточку й він,
Зевесів син.

— Що за старого просиш? — Різьбяра питає.
— Всю драхму.
— Ну, а бабі тій яка ціна?
— Як жінка, то дорожча буде вже вона.
— А цей Гермес, драхм зо три вимагає?
— Та як тобі сказати. От купиш двох оцих,
Його в придачу дам до них.—
Гермес аж похитнувсь. Пече, бідаха, рака.
Та з хати шасть, як із чужих сіней собака.

КРУК-ТЕОРЕТИК

Птахи злетілись на весняне свято —
Уміння показати, хист.
І нум виспівувать завзято:
Там чути каркання, там — ніжний свист,
В горішнику — ліричне воркування,
У лозняку — і тъожкання, й зітхання,
В березовім гайку
Відлунює ку-ку!..
Найменший із співців пернатих
Милує співом на тім святі,—
Синиці, зяблики, щиглі і солов'ї
У хор вплітають голоси свої.
Ген Жайвір, невгамовний сопілкар,
Вітає піснею з-під хмар...
Ось змовкло все.
І теоретик знаменитий,
Статечний Крук, усівшиесь на сосні,
Поважно заходивсь судити
Про співаків і про пісні.

— Кра-а-са яка! Які чудові співи!
Візьміть Ворону. Хоч вона вже й сива,
 А голосок який —
 Юнацький та дзвінкий!
В Сороки пісня — мудра і грайлива.
Ви чули, ніжно як стрекоче!
 А ще відзначити я хочу
Сову і Деркача, а з ними й горобців
 Та інших в славлених співців.
Які пісні! Яка музичність!
 За ними — вічність!..—
До Крука нищечком підсунувсь Горобець:
— Ви гарно так про всіх оце казали.
От Солов'я... Даремно Солов'я ви не згадали.
А він — найкращий поміж всіх співець,
 Пісні у нього найніжніші.
— Чого ж, сказав: «Та інші».
 Отож-бо, друже, я
 І говорив якраз про Солов'я.

* * *

Буває, ми хіба не хвалимо папуги спів,
 А в «інші» — пишем солов'їв?

БІДА В САДУ

Зненацька у саду,
Коли зашумувала буйно повінь біла,—
Заквітло, зацвіло! — на лихо, на біду
 Несита гусінь напосіла
Зелену яблуню, крислату, молоду.
І так все трощить, так жере погана,—
 Всихає листячко, цвіт в'яне...

ПОГОНИЧ І ПЕРЕХОЖИЙ
За східними мотивами

По бездоріжжю раз
Важкого воза Віл тягнув, тягнув,
В натузі спину гнув
Та у баюрі з ним зав'яз.
Погонич лається, мотається кругом,
Щосил періщить бідолаху батогом,
А віз і ні сюди і ні туди.
Назнаєшся тепер біди...

Із відчаю Погонич ниць на землю ліг
І заходивсь просити бога, щоб поміг,—
З годину бив поклони у багні.
Ось Перехожий надійшов:
— Повір мені,
Бог не поможе, не вблагаєш і плачем.

Візьмися ось та підіпри плечем.—
Погонич встав,
Плече підставив під задок,
Наліг — і далі покотивсь візок.

* * *

Найкращими не допоможеш там словами,
Де треба взятися руками.

КАБАНОВА СКАРГА

Кабан, розгніваний і злючий,
До Лося причвалав.

— Хто б думать міг,— обурено сказав.—
Що Вовк такий підступний і підлючий!
Оце сусід! Бандюга! Шкуродер!..
Ну, в лісі Кізочку чи Зайця там обдер,
Звідкільсь, бува, Баранчика прицупить
І під кущем облупить.

Так я ж поганцеві йому
Ні слова, ні півслова —

Ну їж, хай діточки ростуть здорові,
Тебе не зачеплю, ні крихти не візьму.
Мені щоб спокій був, щоб мирно-тихо,
Завжди привітний з ним,

Ні словом не обмовлюся лихим.
Та от — біда яка, яке стряслось лихо:
Клятушний поросят моїх поїв!..—

Лось глянув, спохмурнів:
— Біда тяжка. Та що тобі сказати?
А про сусідів ти не думав, брате?
Як миша, причайвсь. Глухий був і сліпий.
Не заступивсь, про спокій дбав про свій,
Тоді не бачив горя ти чужого.

Отож і сам діждався зла від нього.

Тепер на себе нарікай.

Запам'ятай:

Вогонь гаси, як тільки іскра спалахне,
Інакше лиxo і тебе не помине.

ГОНОРИСТИЙ ВІЛ

Трудом натомлена Бджола

Зустріла в лузі юного Вола —

Він ів свіженське сіно,

Хвостом ліниво одганяв мушву.

— Аж біля тебе я оце перепочину,—

Сказала, сівши на траву.—

Вже ледве носять крила.

— Му-гу,— Віл ремигнув.— А що робила,

Дозволь тебе спитать?

Між квіточок гуляла?

— Яке гуляння там — нектар збирала.

— Нектар? То пхе! Чи вміеш ти орати?

Отам, скажу тобі, роботи!

Як потягаєш плуг, походиш в борозні...

— Орати?.. Ні.

Я наповняю медом соти,

Аби той хліб, що ти вирощуеш в полях,

Ще краще людям пах.

Ой, забалакала тебе. Либонь, вже пізно —

Тобі орати йти у поле час.

— Орати? Мені?! А трактори навіщо в нас?

Орати їм — вони заліznі.

Було-таки: весною, влітку, восени

Мої батьки й діди орали ці лани.

Та як іще уміли, знала б ти, орати!..—

I заходивсь він сіном ремигати.

— Що ж робиш ти?
— Пильну луг все літо.

* * *

З таких от орачів — як із онучі сито.
А гонористі — хоч куди:
Скрізь тикають батьками та дідами...
От що зробив своїми ти руками?
Те перед люди поклади!

ПІСЛЯ ПОЛЮВАННЯ

Байка-жарт

Мисливці помірковані. Але ѿ вони,
Трапляється, межу переступають —
У захваті не в те, що слід, стріляють.

* * *

Було якраз це восени,
Коли гарячий час на полюванні,
Коли мисливці затялись в змаганні —
Хто вправніший стрілець із них,
Хто звіра, а то ѹ двох (бува так між своїх)
На землю покладе одним ударом...
Хиливсь на захід тихий, світлий день,
І долом-яром
Поміж кущами тіні залягли.
Пори тієї, не питаючи путі-дороги,
Мисливці два ішли.
Натомлені, ледь волочили ноги,—
Входились, бідолахи, за півдня.
За спиною ж — мій білій світе! —
Хоча б нікчемне зайченя,

Хоч би одне! На двох! — висіло вбите!
Так де — ні пуху, ні пера, ані... хвоста.
Аж ось назустріч тим героям
І третій шкандиба. Зійшлися троє.
— То де ж зайці? — зустрічний з усміхом пита.
Нахмурився один: — А ти що вбив сьогодні? —
Той жартома: — Осла.—
Сказав — ітиша залягла,
На нього зиркають, немов вовки голодні.
Тут другий в крик: — Осла?!
To що ж ти наробив!
Ти братовбивця! Брата ж ти свого убив! —
Махнув рукою й заходився цигаркі шукати.
А третій, знітившись, мовчав.
Що мав казати...

ЧОЛОВІК І ВІСЛЮК

З болгарського фольклору

— Ось на тобі! Це щоб не був таким
Упертим та дурним!
Йому уже й візок за хуру.
Везтимеш, бо спущу з живого шкуру!..—
Так Віслюка повчав, збиткуючись над ним,
Серед дороги Чоловік: — Вухата ти падлюка!
Негідник! Дармоїд!
Стривай провчу тебе як слід!..—
І спересердя знов як схопить дрюка
Та як вперіщить — тільки сірий пух
Летить на всі чотири боки:
От-от нещасний спустить дух.
Аж ось чиїсь почулися позаду кроки
І голос прогримів:
— Навіщо це катуєш так скотину?! —

Той і бровою не повів.
— Я ще й не так дам сучиному сину.
 Подумай сам: його брати —
Хто в судді вибився, а хто у адвокати,
Один попом вмудрився стати.
 А ти, ледащо? Ну, що ти? —
Сердито погрозив Ослові кулаком: —
Віслюк ти був і нині ходиш віслюком!
 То як, скажи, не бити отакого?

* * *

...Мудрячий чоловік! Утямив, що до чого.

НАКЛЕПНИК У ПЕКЛІ

Байка, трохи фантастична

Лихому теж колись приходить край.
Наклепник жив та був на світі цьому,
Бридкий, язик його не знав утоми —
Брехав, клепав...

 Аж Смерть: — Доволі! Помирай!.. —
І він помер. Звичайно, поховали.
А там чорти у пекло лихо те забрали,
Щоб в пельку лив смолу кипучу
За те, що сіяв наклепи та брехні злі.
— В казан його! В отой смердючий!

 Накапостив багато на землі,
То хай гріхи спокутує перед чортами!.. —

 І дідько у казан його рогами,
Приставив Робота те диво стерегти,
Задавши на весь день програму.

 І заспокоїлись чорти.
От Робот кришкою накрив казан,
Відкрив з кипучою смолою кран,

Що подавав те вариво із печі,
 Та й походжа поволеньки собі,
Про зло не маючи і гадки, далебі.
Наклепник гульк — і наче навіжений
Схопив зненацька Робота за плечі,
Затим труснув за чуб-антену,
Крутнув на лобі якусь стрілку,
 Налив смоли у дірку —
І той, мов п'яний, похиливсь на двері...
 Заглянув чорт — аж побілів:
 Брехун на казані верхом сидів,
Тримаючи в зубах шматок паперу,
 Густенько списаний смолою:
 «Найстаршому моя заява.
Про наше пекло йде погана слава —
П'яниці, шахраї, куди не кинь:
Все крадуть тут — смолу і сірку,—
 Іх навіть роботи у нас
 Ганебно п'ють в робочий час.
 А в казанах — писати гірко! —
Жари не жди. Не пекло — тепленька черінь:
Заледве пригріва. І техніка в загоні:
 Де казани новітні — електронні?
 Поділась автомата куди?
Усе вручну — як наші прадіди й діди.
Ми так повік не зліkvідуємо прорив,
 Не виконаємо по валу плану...»
Старший читав оту заяву, червонів:
 «О ні! Я панькатись не стану!
Я припечу! Геть сумніви й вагання!..»
 І проявив своє старання.
Чорти уже й божилися — не йняв їм віри.
 Як вірити, коли в руках
 Така заява. Та це ж подуматъ жах!
До доброго не доведуть ті кляті бузувіри:
 Хай потім щось не так —

Крутись перед Люципером, як в ситі рак.
Отож, щоб в пеклі був порядок, лад,
Усім пекельникам — усім підряд! —

Зарубки поробив на ріжках —
Догани хlopцям прописав,
Нехай би і десятий чорт запам'ятає.
Таке утнувши, трохи заспокоївся було,
Мовляв, я зліkvідую в пеклі зло.
Засяли очі веселіше,
Дихнулося вільніше...

Радів дарма. Язик лихий не угавав —
Усе клепав, клепав, клепав —
Не знаючи ні дня, ні ночі.
Уже заяви на старшого
Пішли аж до Люципера самого —
Від них в бідахи аж на лоба лізли очі...
Брехун добряче в'ївся в печінки чортам.
Мені їх жаль, їй-право:
Бо іноді буває й нам
Личина отака зміїнисто-лукава
Із роду анонімників заклятих
Завдасть такого зла-біди,
Що хоч цурайся жінки й хати
Та геть світ зá очі іди.
А ще ж дідусь Крилов повідав для науки:
Наклепник в сто разів страшніший від гадюки.

БАЙКИ-ОПОВІДКИ ПРО ҚЕМІНЕ

*Колоритна постать
видатного туркменського шахіра —
поета-класика Қеміне (справжнє прізвище
Махмед-Валі, 1770—1840 рр.),
його чудова творчість, зокрема сатира,*

його важке життя бідняка, який ніколи
не схиляв голову перед «володарями світу» —
баями, муллами, казі,—
давно полонили мою увагу.
Кеміне був гострий на слово.
Його дотепи, сатира пекучі, як вогонь.
Слово для поета було грізною зброєю проти
ненависних експлуататорів трудового люду.
У своїй сатирі не щадив він нікого.
Вийшовши з глибин народу,
Кеміне усе життя своє прожив з народом,
боронив його інтереси, людську гідність.
І народ платив йому за це великою
любов'ю і шаною.
У попередній своїй книжці
«Вінок байок» (1973)
я започаткував цикл байок-оповідок,
усмішок про Кеміне, написаних
на основі фольклорних матеріалів
і самої творчості великого шахіра.
Пропоную читачам
дещо з нових творів
про Кеміне.

Автор

НЕ ТАМ ТРЕБА ШУКАТИ

О мій кожух!

На святах ти гуляв, і знаєш ти півсотні літ.

...У Ноя в рік потопу придбав тебе мій дід.

...Як бог уранці стане спасителем Кеміне —

палацу не візьму — зігріє мій кожух мене.

Я людям про ціну твою співаю лиш одне:

Не менше, ніж верблюдові — тобі ціна,

О мій кожух!

Кеміне. «Кожух»

Як бритва, слово в Кеміне —

І гостре, і разюче,

Мов жар, воно гаряче і пекуче.

Нехай мулла, казі * — не промине:

Ужалить кожного, мов кропивою.

Нішо йому багатство, чин —

Над всім сміється він,

І над своїми злиднями-бідою...

(Казали ніби дотепи він у мішку ховає,

А де — ніхто не знає).

Сусід, наслухавшись отих колючих слів,

Якось пита старого:

— Джан ** Кеміне! Давно спитати хотів,

Де ти мішка свого ховаєш?

— Це ж якого?

— Того, що бережеш у ньому дотепи свої.—

А Кеміне примуржив хитро очі:

— Тобі це нашо знати схованки мої?

— Та ми його украсти хочем,

Аби оті слова собі забрати.

— Е, голубе, мій скарб не там шукаєш,

Якщо вже дотепи мої забрати бажаєш,

То я пораду можу дати:

* К а з і — суддя.

** Д ж а н — дорогий.

Вкради мій латаний қожух тихенько,
У ньому суть, щоб знов —
Під латками всі дотепи я заховав:
Що латка — то й слівце гостренське.

ЗІ СТРАХУ

І треба ж статися притчині такій —
Проспав. Молитву вже проспав як стій.
Надворі ранок сиво-синій,
Пташиний гамір за вікном,
А Кеміне у келії хропе, сповитий сном.
Проснувсь, очима луп — мороз по спині:
Мулла вже учнів всіх
Молитвою вщасливив
І, мов ягнят на пашу, вивів
Із школи хлопчиків малих.
То що робить? Як вибратись з біди?
Отак, либонь, гляди,
За богохульство сядеш на гаряче...
Та серце не печалиться юначе:
Щоб вдарив Кеміне у грязь лицем?!
Такого досі не було.
Отож і тут, усім чортам на зло,
Він знайде рятівне слівце.
Чого б тоді дарма журитися?
І геть лиху журу, кожухом вкрився,
Аби доснить солодкі сни.
Зненацька в двері грюк, під боки стусани:
— Ти що, осліп? Чи вже позакладало? —
Немов осел, слуга мулли заверещав.—
Лежнюго, уставай — молитву он проспав!
Лежиш, як ноги відібрало!
Чи бога вже боятись перестав? —

Та Кеміне лише рукою ворухнув,
Почухався, зітхнув:
— Нещасний я. Признаюсь, як аллаху:
Не можу... Встать не можу... З страху.
Я так боюсь аллаха — от життям клянусь! —
Що з страху і на ноги не зведусь.
Не знаю сам, що коїться зі мною... —
Сказав і вкрився з головою.

БОГ І СОКИРА

Увечері, як землю темрява покрила,
Рубати дрова заходився Кеміне.
Ударив раз і другий. Втрете як махне —
Сокира клята і злетіла.
Шукає навкруги, рапчує в бур'яні,
Та як її у потемках знайти —
Пропала десь, мов узяли чорти.
— О боже! Поможи хоч ти мені!
За поміч дам я рису миску! —
До неба знявши руки, Кеміне казав
І знову до землі у пошуках припав.
Та все дарма — нема сокири й близько.
Зненацька, як на зло яке,
Під руки ківш чималий трапив.
Розгнівавсь Кеміне: — Ви бачили таке!
Аллах наш зовсім совість втратив:
Як просиш дать — не чує, наче спить,
Ніде його немає.
Коли узять — подвійну порцію бажає.
Сказав, що рису дам, — він тут сю мить.
Та ще яку підсовує посуду!..
Ні, краще сам шукати буду.

ЖАРТ КЕМІНЕ

Весь вік свій Кеміне у злиднях бідував,
Однак терпів, на долю злу не нарікав.

Синам набридли голод і ті злидні,

Тож якось батька старший запитав:

— Скажи, ще довго будемо ми бідні?

Коли уже злидота нас покине? —
Всміхнувся Кеміне і мовив сину:

— Що тямиш ти в житті, дитино!

З тобою добрі ми, в нас злість ніколи не жила,
І добра жінка — ваша мати,

І про братів твоїх погане гріх сказати:

Живемо тихо ми, не чиним людям зла.

Чого ж тій бідності від нас іти

Хтозна-куди й до кого?

Ніхто із нас — ні я, ні ти

Ій не зробили злого.

ПРО РАЙ І ПЛОВ

Твої обіцянки — мед.
Бай Аллак...

*Кеміне.
«Біле курча»*

Умів дурить людей мулла безчесний:

Де здиба гурт — казання поведе

Про рай небесний,

Яке життя там сите й безтурботне жде...

— Не ремствуйте на вбогість, люди! —

Якось повчав так бідаків дайхан.—

Життя — як у пустелі караван:

Нема добра сьогодні — завтра буде.

Аллахові служить, його святым ділам.

Усі ми гості на землі гріховній,
А вічно житимеш лиш там,
В раю, де ситий плов, сади чудовні.
Не думайте про суєту земну,
Про тіло бренне ваше —
Для вас в раю готова повна чаша,
Господь покаже путь ясну...—
І Кеміне ту хитру мову слухав,
Всміхавсь, за вухом чухав,
Аж поки увірвавсь-таки терпець.
Тоді озвався: — О мулло, я вірю!
Скажи, чи скоро казочці кінець?
Бо нудить вже від плову та інжиру.
Навіщо ж бо я маю,
Не снідавши, чекати раю?
Ця казочка для нас не новина.
Ти зараз плову дай. І піалу вина.
Що нам солодкі обіцянки на колись?..—
Махнув рукою Кеміне і з гурту
Поволі почвалав до юрти.
Дайхани теж тихенько розбрелись.

У ВАС УЧУСЬ

Невтішне почалось життя у Кеміне;
Це ж не навчання — мука:
Як день — кетмень * у руки
І на ішановім городі спину гне
Всю весну й літо...
— Трудитися заповідав нам сам аллах
Від сотворіння світу.—
Повчав ішан **.— А мозолі пекучі на руках —

* Кетмень — мотика.

** Ішан — духовна особа у мусульман.

Аллахів дар. Для того й руки дав
Мені, тобі, йому — усім...—
Хлоп'ята покорялися повчанням тим.

Та Кеміне не з тих,
Покірних і німих,—
Недобрим відкоша завжди уміє дати...
Іshan раненько вивів їх грядки копати.

Мов потривожені жуки,
Заворушились хлоп'яки,
Подзвонюють у тиші кетмені.
А вчитель став, скрестивши руки ожирілі,

Й стойть на белебні,
На учнів погляда — чи всі при ділі.
«Стривай,— всміхнувся Кеміне собі,—
Ось ти мене узнаєш, далебі!..»
І мовчки став на грядці гордовито,
Поважно руки склав на грудях,
Мовляв, побачимо, що буде.

Учитель подививсь на хлоп'яка сердито:
— Ей, Кеміне! Ти вже напрацювавсь?
Чи, може, у наглядачі найнявсь?
Повчися он у них, своїх товаришів.—
А Кеміне: — І як би я таке посмів?
Чого у них навчуся? Діти.
У вас, учителя свого, я вчусь усе робити.—
Почули учні те й поклали кетмені несміло.
Іshan аж сполотнів. Та що було казать?
Кетмень у руки мусить брати.
Тоді і всі поволі узялисъ за діло.

ПРИТИЧИНА З СВИНЕЮ

Аж сяючий прибіг до піра * Кеміне:
— Яке я диво бачив щойно!..—
І поклонивсь учителю достойно.
Усмішкою сяйнуло у господаря лице масне,
 На хлопця хитрим оком скинув.
— І що ж ти бачив? — мовив спроквола.—
 Скажи мені, мій сину,
 Що за притичина така була? —
Сказав і бороду погладив п'ятірнею.
— Та я... От чи казати вам, чи ні —
 Ще не повірите мені...
Я бачив — пес великий гнався за свинею!
— Страйвай. Яка ж тут дивина?
Свиня — нечиста твар. Шайтанів дух вона,
 Не варта й казочки цієї...
То як же, пес далеко був від неї?
 Погану твар настиг?
— Та ні, мій піре, наздогнати не міг,
 Хоча був зовсім недалечко
 Собака той лихий.—
(Й лукаво оком зирк — одним краєчком!) —
Ну, от сказати, ви — свиня, тагсире ** мій,
Я — пес. То відстань поміж ними
Була... як це від мене та до вас.—
Учитель зміряв Кеміне очима злими
 І спохмурнів нараз:
— Злословим, хлопче?..
 — Ой, що ви! Қажу вам широ:
Хіба я смів би вас рівняти до свині?
 Не схожі ви на того звіра,
 Хоч спали вчора в бур'яні...

* Пір — духовний наставник, учитель.

** Тагсир — пан.

БЕЗ ОСЛА ҚРАЩЕ

До двору Қеміне осла придбав
І з ним ніде не розлучався:
Чи діло мав, чи так куди збирався —
 На віслюка свого сідав,
 Щоб не трудити ноги,
 І виrushав у путь-дорогу.
 Аж якось — дивина тобі, і край! —
 Сам Қеміне! — йде пішки.
(Осел його кудись пропав — іди шукай,
А де, якби хто знова доріжку?
 То хай він зовсім пропаде).
Отож тихенъко Қеміне дорогою іде.
Ось хлопці пострічалися старому:
 — О Қеміне, чого ви пішки з дому?
Невже ж то без осла зручишь вам?
— Про це,— їм Қеміне,— я думав сам.
Аж бачу, справді так зручишь
 І навіть веселіше.
Осел мій десь пропав, лихе б його взяло,
Немов крізь землю провалився.
Якби сидів на ньому я, то що б тоді було?
Я теж би разом з ним десь дівся.
 Пропав би, хлопці, Қеміне.
 А так — ви бачите мене.

ХІБА ВАЖКО ПОЧЕКАТИ?

Кеміне голодує, люди! —
В жилах навпіл дим з вогнем.

Кеміне. «Бідняк»

Мене хай зрозуміє пір Ер-Алі!
— Аміны — благословляє світ Ер-Алі.
Він руки звів, до іншого ми прийшли.
Слова молитви й рухи рук —
Щось дивовижне!

Кеміне. «Щось дивовижне»

Частенько Ер-Алі, жаднющий пір,
Повчав голодних учнів діловито:
— У рай візьмуть вас — заживете сито.
Хурма там буде, плов, і яблука, й інжир.

Аллах дастъ все. А зараз, діти,
Він всім велів терпіти... —

Сім років Кеміне голодував, терпів,
Сім літ супроти й мовити не смів.
На восьмий каже Ер-Алі привітне слово:
— Прийдіть до мене завтра на обід,
Я почастую вас як слід —
Хурмою пригощу, інжиром, жирним пловом. —

Був ласий попоїсти Ер-Алі:
Прийшов завчасно до обіду.

Жаднучими очима зирить по столі —
Ні плову, ні хурми немає й сліду.

Та Кеміне своє веде —
Балакає, а пригощать не поспішає.
— То де ж твій плов? — зненацька гість питає. —

Щось і хурми не бачу я ніде.

Уже й живіт звело, так істи хочу. —

Побожно Кеміне підвів до неба очі:

— О любий мій! Перед аллахом рівні ми.
Оце ж сиджу й чекаю,
Коли аллах із раю
Подастъ нам плову та хурми.

Дозвольте вас, шановний, запитати:
Невже вам важко зачекати
Хоч кілька днів? Самі ж ви нам казали,
Щоб ми терпіли, раю ждали.

ЧИЙ ЖЕ ГОЛОС?

Мулла! Дереш ти дань й святым у рай ідеш.
Дутарщика зате у пекло ти пошлеш.
І навіть з мертвого останній гріш здереш.
Тут кожен пір у нас, в юдолі цій,— такий.
Кеміне. «Пізнання — дерево...»

На світі жить мулла умів:
Навіщо тратитись на слуг та наймитів,
Коли у нього учнів є доволі,
Отож хай трудяться в саду і в полі.
Раз Кеміне він наказав,
Щоб із дружком город вночі сторожував.
Прийшли. Довкола темрява — як море:
Сади й поля окутала густа пітьма,
Запалатиша — сторожка, німа.
А в небі — зорі. Чисті зорі.
Переливаються, горяТЬ,
Неначе золотії намистини.
Надворі — нічичирк. Ні звіра, ні людини.
Хлоп'ята-сторожі не сплять,—
Засни — перепаде добряче на горіхи.
Отож, щоб гнати сон-дрімоту з віч,
Вони собі для втіхи
Точили теревені цілу ніч —
Впівголоса, тихенько
Розповідали казочки, билиці-побрехеньки.
Уже на ранок бралось. На грядках
Як зареве щось, як захрюка!..

В товариша аж затрусились руки,
 Такий пройняв бідаху страх.
— Ой, що це там? — прошепотів лякливо.
 Стенув плечима Кеміне:
— Мабуть, приперлось щось страшне.
 А що воно за диво,
Лихий те зна: реве, як наш мулла,
А верещить — немов його дружина...—
 Ще дужче затремтів хлопчина.
 А Кеміне як зарегоче:
— Так то ж хазяйського осла
 В город несе лихий!
Мені здалось, мулла наш преться злий.
 Хіба їх упізнаєш серед ночі...

З книжки «ЮШКА З ПЕРЦЕМ» (1974)

САТИРИК, НЕЗНАЙОМИЙ І ЧИТАЧ

Н е з н а й о м и й

Сатирику офіціальний мій привіт!
Чув, чув я ваші віршики. Нічого, складно.
Отак, бува, директору напишеш звіт
Про наші справи — гарно і доладно.
Приємно стрітися з сатириком живим,
Поглянути в лицє і мовить слово щире.
Призначатися я, уявляв вас не таким,
Похмурим, грізним, злючим. Як же, ви —
сатирик!

С а т и р и к

За похвалу я вдячний вам. Приємно знати,
Що ти корисну робиш справу для народу.
Я ж сам — як люди всі.

Н е з н а й о м и й

Люблю я почитати
На сон. Та не сатиру, ні. В ній бачу шкоду.

С а т и р и к

Цікаво знати, чим це так я нагрішив?

Незнайомий

Чому б вам не писать приємне, їй же право?
Щоб віршик ваш мене легенько посмішив,
Мені була б утіха, вам же — лаври слави.
Посмійтесь трохи, ну, над дідом-диваком,
Що й досі носить в капшуці кресало,
Чи там як грізний півень бився з гусаком...
Та так, щоб це мене приємно лоскотало
І викликало незлобливий, добрий сміх,
Щоб я хвилин із десять міг пореготати.
Ось так пишіть. Побільше віршиків таких —
Такі писання кожний схоче почитати.
Нам, друже, віршик дай, щоб душу веселив,
Такий собі легенький сміх, а не сатиру!
Щоб кожен з нас трудивсь спокійно, тихо жив
Та апетитно їв і посміявся в міру.

Сатирик

Я радий вам сказати: тут частка правди є,—
Нам гумор теж потрібний. Правду ви сказали.
Але ѿ сатира у пригоді нам стає —
Вона всіляке зло і нечисть влучно б'є.
То як же так, щоб ми, сатирики, мовчали?

Незнайомий

Сатирики? Сатира вік свій оджила.
Давно пора ламати ваші злючі пера!
Я хочу, щоб у всьому злагода була,
Настало благоденства довгождана ера.
Доволі вам шукати в сусіда чорних плям
Та штрикати колючками прилюдно в очі:
Ти нас повесели, дай анекдотик нам,
Тоді і я читатиму тебе охоче...

В музей її, оту сатири! Ні, в архів!
Авторитет такі писання підривають.
Комусь ви приписали купу тих гріхів,
Мов, бюрократ... А тут на мене вже кивають:
«Та це про нього. Як вліпив. Ну, як живий!..»
Який тоді авторитет у мене буде?
У наші дні, в наш вік, великий і новий,
Потрібен сміх лише. Сатира тільки гудить.

Сатирик

Теорія химерна, правда, не нова.
Однак щоб комунізм успішно будувати,
Потрібна і сатира — гостра, бойова.
Нам треба сміло вимітать сміття із хати.

Незнайомий

Для вашої сатири ґрунту в нас нема.
Та що й казать — вам тільки б віршики писати.

Читач

Це ви, громадянине, кажете дарма:
Ще є рвачі, і ледарі, і бюрократи,
І ті, що критику так люблять затискати...
Ой, як вони стоять у нас на перешкоді!
Сатирику! Твій труд — народові в пригоді.
Тримай завжди перо на бойовому зводі!

ДБАЙЛИВИЙ ХОВРАХ

— Вже сил нема. Не встою на ногах:
Робо-о-ти — ніяк глянути угору! —
Жалівся Іжаку Ховрах,
Із ниви здобич носячи у нору.—

Он бачиш, житечко високе та густе
Буяє в полі і росте —
Аж нагинається від спіліх колосків.
Або поглянь на ту ділянку:
Це б до зими переносити все успів!
От і кручуся з смерку до світанку.
— Скажи,— Іжак пита,— нора чия?
— Нора?! А був би ти щасливий!
Нора моя.
— А нива?
— Яка?.. Я не цікавився, не знаю.
— То як же сіяв ти?
— Хто, я? Та ні,
То сіяв хтось. А клопіт видався мені —
Я спілі колоски збираю.

* * *

А є, ще є трудяги отакі,
Завзяті на чужії колоски —
Іх не шукай, як ниви половіють.
От де вони, коли орють та сіють?!

СЛИМАК ТА БДЖОЛА

Напровесні,
Лиш сад прибравсь у пишний цвіт
І Соловейко свій привіт
Послав з черемхи молодої,
Слизький Слимак із глушини глухої
Тихенько виповз подивитися на світ —
На сонечку погрітись,
Роси напитись.

Та ось Бджола, у жовтому пилку,
 Присіла на паучу квітку.
— Добридень, серденько сусідко! —
 Слимак затіяв мову отаку.—
Гай-гай! І що за ранній гість!
Десь і не спить, сердешна, і не їсть.
 Чи там женуть тебе у шию?
 От вже не розумію:
Он ще ж роса не спала із квіток,
 А ти гайнула у садок.
Ще й те скажи: і нашо вам те жало?
Хіба не можна тихо, мирно політать?
 Хоч думала б кого кусатъ.
Таких, як ти, либонь, на світі мало.
— Я зла й неправди не терплю! —
Бджола йому.— Себе не дам в обиду
 Ні кривднику, ні дармоїду.
— Отак! А я тихенько жить люблю.
Куди не слід, туди не лізу,
 У бійки не встряю,
 От і вікую, як в раю.
Під купою чи листячка, чи хмизу,
 Або в трухлявім пні
 І затишок, і їжа є мені.
При хатці я завжди. Без неї ані кроку.
Зачую щось недобре — круть та верть,
У хатці причаївсь — і поминула смерть.
Вона завжди спаса мене, нівроку.
 Ситеньке повзання в багні,—
Одрізала на те Бджола,— не по мені.
Я вир люблю: де труд, неспокій, боротьба.
 Туди несу свої дерзання.
Тобі ж, мов мацуха, дала судьба
 Довічне в гнилі копирсання.

* * *

Та що оті нікчемні слимаки!
Є люди — хробаки:
Їм хата власна, власний тин —
Вершина із вершин.

ЩИРА РОЗМОВА

Роман у мандрах побував далеких,
Набачився чимало дивини.
— У нас,— бурчить,— не голови, а глеки,
Діряві чавуни.
Чого нам клином світ зійшовсь на житі?
З ним клопоту — щороку сій та жни,
Та ще тремти щоміті:
Гляди — посуха, градобій
Чи вимерзне к лихій годині...
От був за морем я, то там,— в пустині,
Та ще при спеці он якій! —
Всілякі пальми вічно зеленіють,
Дерева хліб дають — такенні буханці!
А люди їх не жнуть, не сіють.
Ото, брат, мудреці!..
— То що ти радиш нам робити?
За пальми взятись? — усміхнувсь Павло.
— Чому б і ні. Раз поле ними зasadити —
І хай ростуть. До чого б вигідно було:
Дерева виростуть навдивовижу —
І гарно як, і мали б їжу,
І не трудили б стільки рук.
— Скажи, а з пальми буде добрий дрюк?
— Для чого це?
— Та дурість вибивати,

Щоб вчились рідну землю шанувати.
— Чого ж, земля у нас добрача і родюча:
Встроми голоблю — яблуня зросте квітуча.
— Еге ж, еге ж. То справді так бува.
Хто в тім перечить стане?
Та пам'ятай, Романе:
До доброї землі
Потрібна ще розумна голова.

ВОВЧІ КЛОПОТИ

Лютує вовча зграя. В лісі шум і гам.
— У-у-же свободою нам, бідним, і не снити,—
Жалівсь вожак своїм дружкам.—
А без свободи як тут жити?
Усюди гонять нас, як тих поганих псів.
Де ткнись — хапають дрюччя та каміння,
Мов справді ми лихе створіння...—
Молодший і собі завів:
— Ми що... Колись були вовки! Тремтіли звірі,
Зачувши тільки дух!
А ми... не скривдимо і мух,
Ми раді жити тихо, в мирі.
— Гуртом нам, братці, думать слід,—
Старий озвавсь,— як боронити вовчий рід.
За віщо звуть нас хижаками?
Хтось має слово мовити за нас.
Хоч би й Шакал. Він третясь поміж нами
Та кісточками ласує весь час.
От хай би він словечко і закинув...—
Шакала не проси. Притьмом між вовчу рать,
У три погибелі зігнув кудлату спину:
— Ідейка є. Давно хотів сказати.
Ви зважте: що усіх лякає?

Віджиле слово «вовк». У ньому бачать зло.
А що, в нас імені звучнішого немає?
Такого, щоб у нім сучасне щось було?
 «Демократичний сіроманець»
 Чи ось — «народний лісовик»...
 І гарно й мирно як! Повік
Не підкопається ані один поганець!..—
Заграли очі у вовків. Шакала похвалили
 І зграєю посунули в кущі —
Почули тихе ржання за селом кобили.
Мав і Шакал свіженські кості та хрящі.

* * *

Вовк ангелом назвавсь, вдягнув овечу шубу.
 Та чи змінив свою натуру?
Еге ж — коли здеруть із нього шкуру.

СОВА У СКАЗІ

Коли зі Сходу промінь чистий, свіжий
Пробивсь крізь хмари в нетрища глухі
І сяйвом вдарив у совині очі хижі,
Сова злякалася за всі свої гріхи:
 При сонці й дня не жити їй,
 Чинити зла тоді не смій.
Та це ж здихай хоч зараз тут в траві —
 Йде вірна смерть Сові...
Від сказу крикнула Сова:
 — Овва!
Щоб не позбутися поживи й сну,
Я Сонцю путь негайно перетну!
Я не пушу! Я не дозволю ні на мить
Сюди заглянуть променю блідому!
 Я візи не даю ні кому!
 Негайно Сонце зупинить!..

Сова притьмом же полетіла,
Розставила широкі крила,
Взялася променям перепиняти путь.
Та ба! Хоч і велика в неї лють,
Проте слабенька сила.

* * *

Точнісінько такі
Заокеанські хижаки:
Невтримне слово м і р
Їм сліпить зір.

ВОВЧІ СЛЬОЗИ

Вовки в ліску Бичка освіжували.
Отож гуртком,
Усівшись під стіжком,
Любесенько свіженським смакували,
Аж на зубах кістки тріщали.
Зненацька у селі зчинився гам і крик
(Минути лихо хижакам нема надії):
— Гей, людоњки! Пропав у лісі Бик!
— Мерщій шукать лихих злодіїв,
Бо так поріжуть всю скотину!..—
Хто вила, хто кілка вже тягне з тину.
Дивись — убивці голови тут не знести.
Вовки притихли, сіли на хвости.
Бо знали, не минутъ біди.
— Страйвайте-но! — вожак гукнув до зграї.—
З яких це пір Вовк хитрощів не знає?
Притьмом беріться замітать сліди.
А там побачимо, хто візьме гору.
Усяке діло вмій зробити впору!..—
Сказав — і нишком до села.

Пробравсь городами, поза хатами
І сів зажурений.

— Дивіться осу! І Вовк між нами!..

— О друзі! — звір озвавсь.— Такого зла,
Цієї втрати ї нам знести несила.

Я вчув, що скоїлось, забув про вила —
Прийшов сюди, щоб ваше горе розділить,
Сльозою щирою печаль скропить...—

І Вовк заливсь слізми: —

Поплачу, пожурюся тут з людьми,
Від серця вам хоч крихітку відляже.

Та ми знайдемо сім'я враже,
Того, хто горя вам завдав і бід!..—

Вовк стих,

В зажурі голову схилив, поблід:
Клубком підперло щось під груди —
Телятину не встиг пережувати як слід.—
Тепер... прощайте, добрі люди.—

Втер сльози і тюпцем

Подався знов до лісу...

Щоб доїдати м'ясце.

* * *

Скажи, яка біда: я мітив у вовків,
Та в інших вцілив хижаків,
В тих, що говорять мирно, любо,
А нишком гострять зуби.

ПРАВНУК ФЕМІДИ

В одній державі... От в якій,—

Хоч ти убий,

Не пригадаю.

Стривай! Я людям байку розповім,

Дивися, і самі узнають.

Так от, в далекому краю отім
Суддя був, вірний страж закону,
Феміди правнук. А Феміда в давнину
 На терезах вину
Всіх важила. І не прощала зла нікому.
Патякали усюди, що й суддя оцей
 Правдиво судить так людей.
І люди вірили. От сталася пригода:
 Багач людину вбив,
 А бідний менше зло зробив —
Він цента вкрав. Ну, а крадіжка — шкода.
 Ведуть до суду їх обох:
— Наміснику Феміди! Це ж сам бог
Тобі дав право кривдників судити.
Подумай, розберись у їх ділах,
Гарненько зваж вину на терезах
І виріши, що з ними будемо робити.
Суддя задумався. Та ось він присуд прочитав:
— Злочинців я обох суворо покарав.
 Отой, що вбив людину,
Щоб він не жив і помислом лихим,
Хай гаманцем розплатиться товстим —
 Покійнику купує домовину.
 Не можна те простити йому.
За цента ж щó — на рік в тюрму.
 Крадіжка — злочин, втрата,
А злочини ми маємо карати...

* * *

Суддя той мав предивні окуляри —
В них замість скелець — золоті долари.
 А там, де золото блищить,
 Там бідна правдоночка мовчить.

ВОВК І ПАСТУХИ

Раненько на узлісці Вовк блукав,
Голодний, злючий.

Ні зелень ніжних трав,
Ні квіточки пахучі,
Ані пташок веселий передзвін —
Ніщо не вабило Вовчиська злого.

Красі не вмів радіти він,
Бо що те все для нього,—
Йому б овечку чи ягня
Поцупить серед дня...

Поволеньки забрався аж до яру.
Та що це? З радощів присів:

В яру отару
Зненацька стрів,
А біля неї — пастухів.

Розчуливсь Вовк, аж здивувався сам,
Вклонився пастухам низенько
І мовить лагідно, любенько:

— Мир вам,
О друзі любі!..—
І в посмішці ошкірив хижі зуби.
— Ти чуєш? — мовив старший з пастухів.—

Приємна музика цих слів,
І проти б говорить негоже.
Але як Вовк базікає про мир —
Словам його не вір,
А будь щоміті насторожі —
Тримай міцніше вила:
Вовки туди не лізуть, де є сила!

ВОВК І МИША

Вовк підсвинка ум'яв і ліг в ліщині
Тихенько подрімать на самотині.

Коли це на —

Щось шарудить поміж травою.

Вовк настороживсь: «Що за сатана?

І тут нема спокою...

Еге — та це он Миша із кущів

До здобичі крадеться!..»

Вовк спересердя аж скипів:

— Е, ні, голубко! Даром не минеться... —

І лапою чимдуж накрив.

Сіренька ледь не лусне з переляку:

То круть сюди, то верть туди,

Та ба: попалась — жди біди,

Тепер утрє Вовчисько маку —

Розчавить чи ковтне,

Ніхто й не пом'яне,

Що десь жила-була маленька Миша...

Сидить під лапою й не дише.

Розбійник думає: «Що їй зробить?

Роздерти й викинуть чи... відпустить?»

Вовк ситий був. Та й Миша не наїдок.

Таке щось — тъху, і все.

«Стривай! А з неї вірний буде свідок —

Що накажу, по лісі рознесе:

Вовк не такий, як брешуть вражі язики,—

Не душить і не єсть нікого,

Для слабших не жаліє він нічого.

Мовляв, не ті тепер вовки:

Як янголи, смиренські та добренські...»

І Мишу відпустив, ще й любо їй сказав:

— Чого це гості в час такі пізненські?

А я ще зранку виглядав.

М'ясця припас. Ось пригощайся. Не з'їси,
 То не соромсь мене, сусідко,
Додому діточкам неси...—
 І Миші підгорнув об'їдки.
От сіра і допалася. Ще й кусник узяла
 І в нору потягла.
Невдовзі Миша справді щось пищала
 Про Вовчу доброту
Та про гуманність й правду їх святу.
 Недаром крихти підбирала.

* * *

Мій камінець в город отих писак,
Що хижакам слугують за маслак.

ЖАЙВОРОНКОВА ПІСНЯ

Буває, ясного, теплого, вересневого
дня у полі щастить почуті осінню,
«прощальну» пісню жайворонка.
 З оповідань про птахів

Відквітувало літо.
Осінь в гості
Лисицею волочить по траві хвоста.
Вже верес на узліссі розцвіта,
Кришталем чистим з високості
 Схилилось небо до землі.
 Ось-ось і журавлі
Пронижуть небо сірими ключами,
А там зима постелиться снігами...
«Пора й мені ладнати крила в путь.—
 Задумавсь Жайвір на осонні.—
Поки ще ранки сонячні встають,
 Поки не дмуть
 Вітри холодні,

Хай в небі зрине мій прощальний спів».

І миттю знявся вгору —
Все вище, вище. Крильцями затріпотів

І пісню на поля розлив —
Про чисті роси, тихі зорі.
Заслухалось усе навкруг —
Поля, і ліс, і гай, і луг.

А щойно сів — до нього Перепілка:

— Що, голубе, весна приснилась восени?
— Весна... Якби-то тільки!

Хотілось серцем осягнути ці лани,
Цей край увесь — роздолля міле.
До них нестимуть навіть кволі крила,
Туди, де пісню полишив свою,
Щоб виглядали знов мене у цім краю.
— Бува в дорозі десь загинеш?
— Тоді мій син із піснею прилине,
Ще голосніш вона весною задзвенить!

* * *

В житті — то найсвятіша мить!

ЮШКА З ПЕРЦЕМ

— Іван Іванович! Та як же це! Та що ви!
Ох юшечка! Ну достеменно харч богів!
Така, як любите. Із перцем. Пречудова.

Казали, бог таку щоденно їв!..—

Михайлло налива бокали,
Від паходців аж умліва.—
Люблю, правдиві, мудрій слова!
То, пам'ятаєте, на зборах ви казали:
«Нам треба перцю більше споживати,
У ньому для здоров'я стимули великі.

От, скажем, юшку з перцем взять —
Цілющі ліки!
Від перцю кров по жилах веселіш тече,
Жиріти не дає, знімає сліпоту з очей...»
Іван Іванович!
Скуштуйте! Що за юшка!
Це вам не пріснота-бурда —
Картопля та петрушка
Та підсоложена квасолькою вода.
Ну призволяйтесь. Кров від перцю грає.—
І миску ближче підставляє.—
Ось ще печеня. З перцем. Аж пахтить.
Такої поїси — водичку будеш пить...—
Піддався гість. Взяв ложку неохоче —
У роті перчик припіка.
Сьорбнув іще разок — заплющив очі:
Забило дух, щипає язика,
Почервонів, закашлявсь, бідолаха,
Скрививсь та тільки аха.
Михайло з щастя аж сія:
— Ну, як вам юшечка моя?
Вогонь. Не прісна...—
Гість ложкою об стіл як трісне:
— Сміяться захотів?!

Знущатись з мене, вражий сину?!

Щоб перед очі стати мені не смів!..—
І хату злий покинув.

Господар зблід, втирає піт з лиця,
Хапається за серце.

* * *

Іван Іванович не міг терпіти перцю,
А вихваляв його для красного слівця.

КАЛЮЖА І ДЖЕРЕЛО

У лузі било Джерело.
Хлюпочучись по камінцях, без впину
Прозору воду до Ріки несло
І прохолодою своєю вабило людину.

Із поля тракторист прийде,
До хвильок чистих припаде —
І легше гони йти в труді,
І світ чарівніший тоді.

Неподалік Калюжа скніла у ярочку.

На чорному багні
Хилив чортополох свої листочки,

Та жаби голосні
Справляли хороводи.

От люди — обминали те багно.

Розприндилась Калюжа: — Я давно
Помітила, що справжню воду

Вони нездатні оцінить.

Пхе! Бач, з якогось Джерела йдуть пить.
А що там за вода? Б'є з глибини земної.

Спізнались би зі мною —
Моя упала з піднебесних туч сюди,
А тучі ті по всіх світах гуляли,

От і води
З морів далеких назбирали.

Свиня купається давненько тут,

Так не нахвалиться водою.

А квіточки які ростуть!

Дарма вони гордують мною.

— Хвались, голубонько, хвались!

Та от дивись:

П'ють люди із потоку чистого, живого
Живлючу воду. А твоя — брудна й смердить.

Отож і не приваблює нікого,—
У лузі Джерело дзвенить.

* * *

Так і слова, що з серця чистого, ясного
Людина нам дала,
П'єш вік, немов живлючу воду з джерела.

СЛОНОВА ДИСЦИПЛІНА

В Слона збиралася нарада кущова.
Зійшлася в строк громада лісова,
Бо ще учора сповістив гонець вухатий:
«Початок рівно о дев'ятій!..»
Бобер прямісінько із річки причвалав
І, спершись на дубовий сук,
Натомлений дрімав.
Під соснами крутивсь Борсук,
А на травичці два Єноти
Розповідали анекdotи.
Година вже минула. Там іще одна,
Та все нема Слона.
І Заєць втретє мусив сповіщати:
— У них негайна справа.
Просять ждати!..—
А Слон, розвішивши дебелі вуха,
Зозулю в лісі слухав.

СМІЛИВИЙ ЗАЄЦЬ

Чи ба: Зайча сміливе стало!
Ведмедя так взялось чухрати,
Вже так його критикувало,
Що всі повірили:
Тепер йому не здобрувати.
Зайчисько став героєм дня,
Про нього тільки й мови:

«От вам і боягуз! Ведмедя як ганя!
Які сміливі проголошує промови,
Та все тямуще так, по-діловому.
Ми вдячні будемо йому одному,
Що так Ведмедя пробира...»

Наш Зайчик голову ще вище задира:
— Сказать Ведмідь нечесний — мало.
Це ж хто вовків-злодіїв покривав?
Хто хабарі в пройдисвітки Лисиці брав?

А все довкола німувало —
Ніхто не смів сказати й слова.
То ж час порядок навести в діброві!..
— Скажи, як другові, чого це так

Ти за Ведмедя взявся? —
Тихенько Зайця запитав Іжак.—
А досі у кущах ховався.
Давно ти бачив зло,

Та голосу твого не чути щось було.
— Еге! Чи я не знов Ведмедеву натуру!
Попробуй писнути — він здер би шкуру.

— А зараз шкура байдуже тобі?
— Ох і наївний же... Отак ти, далебі,
І згинеш, не навчившись жити.
Невже не чув? Мишко не сила в нас:

Вже є наказ
Ведмедя увільнити!..

ОСОБЛИВИЙ ТАЛАНТ

Між друзів про собак ішла розмова.
Мисливці ж бо кохаються у псах —
Для них ніщо корова,
Собак, либонь, носитимуть і на руках.

П е р ш и й

У мене сеттер! Хват. Ото трудяка!
Без нього я немов без рук і ніг —
Уполяувати погане б зайченя не міг.

Д р у г и й

А так-бо, так. Добрячий то собака,
І гудить гріх.
Скажи, а мій Нерон який!
Таке розумне та слухняне.

П е р ш и й

Оцей? То телепень. На дичину й не гляне.
Ледащо молоде. Нездара, пень тупий.

Д р у г и й

Е, ні. Що молодий, то так. Та з ранніх!
Нерон мій даром не гуля —
Глянь, глянь, як ходить он на задніх!
А як хвостом, собачий син, виля!
Так і мете переді мною,
Лягає коло ніг травою.
А руку як лизне —
В очах аж світиться проміннячко ясне.
Знайди-но де такого!..

П е р ш и й

Мовчу. Здаюсь. Тут не скажу нічого.
Є, є талант у нього й хист —
Язык та хвіст.

* * *

Кому й такі «таланти»
 до вподоби,
Аби хвостом вертіли
 у шанобі.

ДОГІДЛИВИЙ БОБЕР

Лев дав доручення Боброві:
Зробить ремонт в старій будові.
Там прорубати двері, там — вікно,
Там перекласти піч, щоб не диміла...

Робота зразу закипіла.
Аж ось і Лев (він обіцяв давно)
Навідавсь глянути на споруду.

Бобер про все доповіда:
— Тут, звольте знати, завтра будуть
 Широкі двері, там — вода,
А тут — вікно з рожевим склом.

Вам сонечко кругом
Світитиме тепер!..—
(А Лев крутнув похмуро головою
 А носа лапою потер).—

Ті стіни фарбою я розмалюю голубою,
А стелю... — І запнувсь на слові,
Неначе мову відняло Боброві.

Гість хмикнув раз і два,
Промирив хріпло в ніс:
— Нездужаю. Чи не грипок, бува..—
І з тим побрів похнюплений у ліс.
— Ти хитрий, брат,— Бобер всміхнувсь.—
 І я не ликом шитий!
 Мене не проведеш!..—

Отож чимдуж в будову повернувсь
І наказав усе переробити.—
Забить вікно в причілковій стіні!
Картини всякі там намалювати —
Та щоб козулі, олені були мені.
А фарб не шкодувати.
Я Левів знаю смак. Їх треба вміти розуміть —
Тоді спокійно будеш жити!..—
На диво всім — Бобер в халепу влип,
Бо Лева й справді мучив грип.

* * *

Бува отак і в нас —
Підліза вміє це робити:
Начальство чхне — для нього вже наказ,
Аби в усьому догоditи.

ЗОЗУЛЯ І ШПАК

Зозуля вийшла заміж за Орла.
Казали, добра пара з них була:
Зозуля від зорі і до зорі
Щасливо пурхала в дворі,
На весь садочок
Дзвенів її веселій голосочок.
Отак прожити б їм усе життя.
Однак і в птиць бува не до пуття:
Минув лиш рік. Орлу припало
Десь забаритися в далекому краю.
Взяла нудьга Зозуленьку мою
(Орла не бачила таки чимало).
Отож надумалася так:
«Чого б Орла я мала ждать?
І що за диво!

Ось у гаю щебече Шпак —
З ним без турбот я житиму щасливо.
А що Орел? — скажіть, подруженьки мої,—
 Звичайна сіра птиця.
От Шпак! Він із співучої сім'ї,
І пір'ячко на ньому перлами іскриться!..»
Зозуля кинула гніздо орлине
 І перебралася в дупло.
Клялась Шпаку, що вік його не кине.
 Та, певне, вже на те ішло:
 Невдовзі їй
 Сподобавсь Крук старий —
Зозуля з Круком полетіла в сад.
 Себе сіренька потішала:
«Та то дарма, що Крука я не знала.
 Коли і тут моє невлад —
 То я назад...»

* * *

Цю байку я для тих складаю,
Що, честь забувши і сім'ю,
Живуть на втіху лиш свою —
З гнізда в гніздо літають.

ЛИСИЦЯ, ШАКАЛ І ЛЕВ

Між скелями, де жебоніло джерело,
 Шакала із Лисицею звело.
— Хіба в нас ліс,— торочила руда Шакалу,—
 Діра страшна якась.
Життя нема. А слово мовить — зась.
 Отак тихенько та помалу
 Лев обскубе усім хвости.—

Шакал завив: — То правду мовиши ти.
Вже так загріб у лапи —
Ні гавкнуть, ні дихнуть.
Ні ласу кістку роздобуть.
Блukaємо, як дохлі шкапи.

П'є кров. Такі, чував, і прадіди були.
— Та що й казати — твар проклята,
Бодай напився він гарячої смоли.

— Так, так. І дітки в тата... —
Поговорили так і розійшлись.

«А Лев є Лев,— Лисиця вранці пригадала,—
Гляди, дізнається колись,
Тоді кінець. Пропала.

Нема дурних — Шакал хай пропада —
Піду і розкажу, що плів ледащо».

І помела хвостом руда.

Прийшла. До Лева підповзла на пузі:
— Шакал... Хоч ми з ним давні друзі,
Та я обурена!..

— Дурниці. То пусте.
Нехай патяка,— Лев на те.

— Е, ні! Чи знаєте, що він говорить?
«Лев,— каже,— лихо творить...»

— І ти з доносом?! — Лев осатанів.—
Він теж тут небилиці плів.

Не потерплю таких! — І в люті лапу звів
І вирвав з пащі язика.

* * *

Ото усім би хитрокрутам честь така!

ОСЕЛ НА СЛУЖБІ

Ведмідь узяв Осла на службу.
А що Оセル? Талант його відомий всім.
 Та розберися в ділі отакім:
 Оセル в пошані,
 Він із Ведмедем водить дружбу,
 В його барлозі частий гість.
 І телепень, зваливши діло на Коня,
 Уже не трудиться й півдня.
 І що ж? Нічого.
 Ведмідь ще й вихваляє скрізь Осла,
 Мовляв, за розум, за його діла...
 А звірі всі не прикладуть ума:
 «Що за оказія?
 Невже в пошані довгі вуха?
 Сказати Ведмедеві про все — не слуха,
 Терпіти ж далі сил нема.
 В ділах Оセル — ні бе ні ме,
 Це всім відомо,
 Однаке ж почува себе як дома».
 А Віл на те:
 — Оセル в пошані? Що ж тут дивуватъ.
 Того причину в іншому нам слід шукать:
 Он бачите — на спині
 Повіз купатися Ведмедевих дітей.

* * *

Я чув проміж людей,
Що дехто успіх має в цьому чині.
Відома річ: біда, як керівник
Не діло цінить, а покірну спину і язик.

ДВОЄ І ҚАМІНЬ

Дорогою в'юнкою,
Що в луках пролягла понад рікою,
Ішли два юнаки.

Тягнуло прохолодою з ріки,
В повітрі пахло м'ятою, травою,
У небі жайвори, у лозах — солов'ї
Виводили пісні свої.

Хлоп'ята йшли. Точилася розмова,
Як завше в хлопчаків.

— Якби от я на Марс летів,—
Івась про космос мовив слово,—
Узяв би й жайворів та солов'їв,
Щоб там бриніли ніжним словом,
Були утіхою не тільки нам.
Мабуть же, солов'їв немає там?
От марсіян потішив би тим дивом!..—

І поглядом палким
В блакить сягнув небесну.
А очі аж горять! — Було б чудесно
Прикрасити планету співом тим! —

Ну, а Павлусь...
Земну мав хлопець вдачу,
Його цікавило земне.

Ось на дорозі каменя побачив
І думає: «Невже він обмине?»
Івась і не моргнув бровою —
В густу траву забрів
І обійшов байдуже стороною,
Та все про добре діло торохтів.
Павлусь узяв прибрав той камінь із дороги.
Хихика друг: — Боїшся позбивати ноги?
Та ми не будем тут ходить,
То хай собі лежить.
— Ми ні. А люди? Ім як бути?

Спіткнеться хтось, у темряві йдучи.
— Ох і сміхун! Нехай не ходять уночі,
 А вдень неважко обминути.

* * *

На Марсі солов'ї — то справи не малі,
Хай тъюхкають собі по змозі.
 Але дивися й на землі —
Чи камінь не лежить десь на дорозі.

ІСТОРІЯ З МУХОЮ

Що в лісі Муха? Ет, ні се ні те,
Як кажуть, і не світить, і не гріє.
 Та чорт її і в попелі посіє,
На камені нікчемне зілля проросте —
Take уміє лапки скрізь погріти.
 А все це так було у них:
Ведмідь узявся премії ділити
Ta відзначать умільців лісових,
 Іх спритність і старання.
 От Зайцю без вагання —
 За бистрий біг,
За те, що куций не жаліє ніг,—
Дали качан капусти отакенний;
 Солодкий, здоровенний.
 Кроту дістався приз
За те, що під землею спритно ліз,
A Білочку відзначили як акробатку.
 Ще Равлика за ловку хатку.
 Усе законно. Все як слід.
Ta ось наморщився Ведмідь,
Немов кислицями набив оскому.

— І ще одна тут... кандидатка є,—
Промимрив, мов жував солому.—
Вона, звичайно, не теє...
Та заодно і їй... якусь відзнаку.
Ви знаєте: про Муху річ.—
Затихли всі. Печуть, сердеги, рака —
Той нахилився, той надувсь, мов сич.
Ведмідь зітхнув: — Вже прогуділа вуха,
Немає сили слухать.
Що маємо робить?
Обійдемо — не дастъ, проклята, житъ:
Ані заснути, ні поїсти —
У вічі чортом буде лізти.—
Сопли. Кривились. Морщили лоби,
Від сорому куйовдили чуби.
І розповзлись, як миші, в гущі лісовій.
А Муха... Ні, дали, дали-таки і їй —
Горнятко меду в нагороду.
Питаєте за що? Ніхто не скаже зроду.

ЧИНУША І ЛІКАР

До Лікаря прийшов Чинуша на прийом.
Сідає мовчки в крісло,
Холодними очима кинувши кругом.
— Лікуй,— сказав він сухо й кисло.
І Лікар вже до серця вухом припада:
— Де ѿ що болить? Яка у вас біда? —
Поморщивсь пацієнт, насупив брови:
— Ти лікар? То ѿ кажи, чим нездоровий.
І не хитрий, брат, не виляй,—
Тебе поставили сюди — відповідай.—
Що ескулапу з ним робити?
Був пацієнт добрячий здоровань —

Без лікарів такому жити й жити
(Якщо не докона бюрократизму твань).

Як бути з халепою такою?

От Лікар похитав журливо головою:

— Погане діло. Душу злий черв'як роз'їв.

Мені вас жаль. Та медицина тут безсила.

— Ти що?! — Чинуша враз пополотнів.—

Яка така бацила

Мое здоров'я точить? Хто посмів!..

— Та от... бюрократіодерев'янус.

— А це... страшне?

— Страшніше раку.—

Чинуша обімлів, зів'янув:

— Смієшся, брат.

— Та ні, усі ознаки:

Ви глухнете і сліпнете щодень —

Перестаєте чути вже та бачити людей.

— Рятуй! — схопився пацієнт.— Роби, що можеш.—

У лікаря в очах іскриться сміх:

— А що робить? Немає ліків для таких —

Хіба що вам сатира допоможе.

НЕЖДАНИЙ ПОВОРОТ

Директор аж поблід.

В очах палає гнів.

На чому світ стоїть, картає друга:

— Та як він міг таке писать! Як смів!

Це ж злочин! Це — наруга!

Яку характеристику, оцей ось папірець,

Нікчемі дав: «Він діло добре знає,

І чесний, і людей шанує й поважає...»

Кругом тобі картинка, молодець.

А я, дурний, у ті слова повірив
І на роботу взяв лиху псявіру.

Тепер життю не рад:
Та він же слова доброго не варт —
В ділах профан, бездарою бездара.
Не працівник, а божа кара,
Ледь не кричу від нього гвалт:

Все склоки, наклепи...
Залив за шкуру лою.

Таких усюди гнати геть мітлою!..—
І погукав секретаря: —
Терпіти далі — зась!

Умов його, нехай заяву дастъ
Та йде на всі чотири мирно, тихо.
А виженеш — не оберешся лиха.

То ти мені уже дивись:
Хвали його, на слово не скупись,
Пиши характеристику найкращу,
Аби пішло від нас ледашо...
І знову ось готовий папірець:
«Невтомний трудівник, в ділах знавець...»
Ну хоч бери чіпляй медалі.
Зате позбувся лиха, переправив далі.

МУДРИЙ ЦАП

Зненацька Кролик вскочив у неславу:
«Збитошник. Ість гусей, качок...

Ото б лиху прояву
За вухо — й на гачок!»
Задумавсь Цап (йому ж бо доручили:
«Піди гарненько розберись»):
«Чи стане в Кролика сміливості і сили?

Мабуть, брехня. Таке було колись...»
І Цап то назирі за сірим,
То перепитує сусідів-звірів,
Та скрізь одне: не бачив і не чув.
«То брехні, небилиці злі товчуть!..»
Воно немов би так. Але ж ота неслава!
Злочинство все ж таки було,
Хтось же чинив те зло?
Попробуй розберися тут, їй-право,
Шукай, крутися як дурний...
Цап висновок подав такий:
«Що Кролик птицю їв, не можна доказати,
Та не доведено, що він не винуватий.
А злочин є. Так має хтось відповідати.
Тінь падає на Кролика — його ѹ карать,
Щоб інших настрахати».

* * *

Скажіть, знайшов, премудрий, рішенець!
Мудрець був Цап, мудрець!

СВИНСЬКА ЛОГІКА

Життя яке в Свині:
Є смітник — є пожива.
Отож воно не диво,
Що, риочись щоденно у багні,
На небо капловуха не дивилася.
Для неї світ — багно ѹ сміття,
Хлівець,
З помиями корито.
А далі — і життя вже не життя —
Все мрякою покрито.

Хай десять сонць засяє в вишині,
Нехай в небесному просторі
Горять найяскравіші зорі —

Байдуже те Свині.

Та ось Бровко із новиною

Притьмом біжить:

— Дивись! Дивися: он летить!
Поглянь, бач, сяє зіркою ясною!
То корабель із нашої землі!..—
Свinya звела на нього очі злі:

— Базікаєш дурниці.

Оце утнув! Який же ти простак:

Та то, мабуть, з сусіднього двора Гусак.
Мене, браток, не проведеш на небилиці.
Щодень я риюся отут в багні,
А щоб стрічала кораблі якісь, так ні.
Хіба що Горобець злетить попить водиці.

Ну, ще Ворона сяде на тину.

А ти торочиш дивину...

— Ось в небо гляни!

— Була б мені охота.

Хіба там є таке болото?..—

І заходилася сміття копирвати рилом.

Бровко лише зітхнув: — Дарма старався я —
В Свині завжди є логіка своя.

Для неї не існують крила.

АНКЕТА

Мусію Лукичу до кабінету
В товстенькій папці шкіряній
(«На розгляд» — золотом слова на ній)
Завкадрами приніс анкету.

Нарзану випивши, Мусій Лукич
 Надувся, як на вітер сич,
 Поважно взяв той папірець,
Проглянув дані вдумливо-критично
І вмить товстий червоний олівець
 Автоматично

Упоперек анкети написав:
«Зарахувати завскладом на будову».
(Було іще якесь там слово,
А нижче підпис Лукича стояв)...
Та ледь, як мовлять, висохло чорнило,
Анкету не підшили ще у «діло»,
 Зненацька, мов на сміх,
Завскладом зник, пошивши в дурні всіх.
 А з ним пропало
 Добра усякого чимало.

Розгніався Мусій Лукич, кричить:
— Яка роззыва там його приймала?!
Та треба ж мати в голові кебету!
Не потерплю!.. Суворо проучить!
Чом не дали мені його анкету?..
— Так ви... анкету ось...
Є підпис ваш, є дата...—
Мусія Лукича немов ужалив хтось:
— Хто що писав, не будемо гадати.
 Ми маєм іншу раду дать...—
Поважно взяв зі столу папірець,
 Товстий червоний олівець
І написав: «Нестачу всю списатъ...»

КРИТИЧНА ПРИГОДА

— Я, братці, критику люблю і поважаю.
 Коли критичне чую слово,
 Здається, просто оживаю,
 І їм тоді, і сплю чудово! —

Отак Ведмідь недавно на нараді
Своїх підлеглих поучав.—
Якби між нами крився хтось, мовчав,
Він критиці стояв би на заваді.
 Так я оце б хотів,
Щоб сміло виступали тут з низів,
По-діловому й гостро нас критикували.
 — От я й скажу, щоб знали! —
 Озвалася пронирлива Куниця.—
Нам чисту правду говорити годиться,
 Так я... давно хотіла...—
 І змовкла, затремтіла,
 Неначе на осиці лист,—
Ведмідь їй нишком наступив на хвіст,
Ще й пильно подивився в очі:
 — Вітаю ваш почин.
Отак і критикуйте, незважаючи на чин.
 — Так от я всім сказати хочу:
 Ведмедя лаяти у нас нема причин.
З ним досягли ми успіхів чималих.
 А що без нього мали б?
На цьому і дозвольте виступ мій скінчить.

* * *

Не важко нам цей вчинок зрозуміть:
 Бо хто ж того не знає,
Що дехто критику прилюдно вихваляє,
На ділі ж робить, як оцей Ведмідь.

МАЛЬОВАНИЙ СТОВП

Еге! Вже бачу я усмішку на лиці:
Мовляв, знайшлись в сатирі молодці,
Готового завзяті шукачі —

Про це давно ми в Глібова читали!..
А отже, не вгадали!
Ця байка, друзі, в іншому ключі.

* * *

Край шляху в чистім полі,
На гоміливому роздоллі,
Де, наче повінь, буйні пшениці
До небокраю котять сині хвилі,
Та роси, з ночі посивілі,
Купають вранці перші промінці,
І трактори від самого світанку
Ведуть свої співанки,—
Вербового Стовпа хтось закопав.
Дивак всіх щиро запевняв,
Що Стовп зростатиме на радість люду,
Що в полі холодок від нього буде.
А щоб видніший був, іще й розмалював:
— Хай бачать і шанують всі Стовпа.
Із нього виросте ого яка верба!
Не тільки втіха —
У добрім ділі
Він буде для артілі
Неначе віха!..—
І в полі між хлібами Стовп забовванів,
Мальований,
Цяцькований.
Спливло в труді немало днів.
На зміну завірюхам наставали весни,
І чарівливий жайворонка спів
Зливався з передзвоном тракторів.
А Стовп, як кажуть,— не шелесне.
А Стовп не ріс, не розвивався, хоч убий,
Як був стовпом — стовпом лишився.
Всередині уже гнилий,
І бур'яном довкіл повився,

Ледь-ледь вершечок вигляда.
З ним людям вже сама біда —
Він лиш завадою на полі був.
Та Стоп стойть, без користі і слави,
Хоч і мальований, але трухлявий,—
В турботах хтось прийняТЬ його забув.

ЛЕВІВ РОДИЧ

Для Зайця не життя пішло, а рай:
Од всіх повага, всюди шана,
 Де бачиш, там скачи,
 Де хочеш, там гуляй.
Яка уже Лисиця хитра й препогана,
А навіть гавкнути на куцого не сміє.
Зустріне де — покірно заніміє,
 На задні лапки стане,
 Хвостом улесливо виля.
«Як діточки? — спитає.— Як Зайчиха?»
І Вовк для куцого немов плохе теля —
З дороги зверне членно-тихо,
 Хоч слину нищечком ковта
 Та підтяга худого живота:
«Нехай юму лихе. Чіпать не варто,
 Знайду собі ягня.
Бо з Левом, брат, погані жарти
(Що не кажи, воно таки рідня),—
Гляди, нізащо скрутить в'язи,
 Тоді попробуй доведи...
Ні, Вовчику, геть далі од біди
 Шукай для себе перелази...»
А в лісі лиш про Зайця й мови —
 Шепталися ворони, сови.
Хтось навіть бачив — з Левеням гуляв,

А Лев старий у холодку дрімав...
Наш Заєць ходить півнем:
Ведмідь ладна його в намісники,
Шакал — той набивається в дружки.
«Тепер мені сам чорт нерівня! —
Радіє куций.— Добре Левовій родині!
А це ж я жартома, мов ненаро ком,
Був натякнув сорокам,
Що Лев рідня мені...»

П р и м і т к а :

А Лев не відав і не знов,
Що родича такого мав.

СПІВАКИ

Зійшлись дружки до Івана поспівати —
Дмитро, Олег, Павло.
А хлопці всі — моя рідненька мати! —
Як солов'ї, співці — на все село.
(У нас-бо на таланти, на пісні
Урожаї рясні,
Об тім немає спору).
Отут би друзям любо та ладком
І заспівати гуртком.
Аж ні, лихе Олега повело угору:
Не дасть ні кому рот розкрити —
Все він та він. Лиш він і гомонить,
Маха руками.
А щойно хтось із хлопців заспіва,
Олег чимдуж перебива:
— Ось дайте я! А хочуть бути співаками!
Бач, затягнув,
Немов дугу загнув.

Ти, Павле, та, либонь, і ти, Іване,—
Давно збирався вам сказати,—
Могли б співати непогано,
Лиш дужче треба, хлопці, брати!
Тягніть усі за мною...
Та цільте там! Послухайте сюди:
Ти, Дмитре, так веди,
Немов мій голос віддає луною.
Та ось не так!.. Послухали б мене,
А потім дерли рота...—
Дверима він як грюкнє, як махне
І з хати геть аж за ворота.
Співаночку Олег зірвав —
А все тому, що він пиху та гонор мав.

* * *

Чи варто дерти ніс, Олегу-брате?
Ти голос маєш? Хай і так.
Коли б ти справжній був співак,
То вмів би інших поважати.

БАЗІКА

Захеканий прибіг Крутько до хати.
— Гей, жіночко! Ану мерщій перо!
Я їх провчу, як берегти добро!
Не гайсь, бо ставу більше не видати...—
А та йому: — Знов гвалт на все село,
Що викрив зло?
Ой чоловіче, скаменись, побійся бога.
— Щоб я сидів, мовчав?
Дивись, як гине став!
Та краще хай мене не носять ноги!..
Ти тільки зрозумій:

Ось-ось вода прорве гребельку,
І риба вся, як чортові у пельку,—
Колгосп потерпить збиток он який!
Оце я греблею іду собі додому,
Милуюся ставком. Коли дивлюсь —
 Води зібралось в ньому!

Прислухався, а щось плюсь-плюсь.
Я далі, далі — глядь, у шпарки
Водичка сочиться і греблю розмива.
Ну, думаю, тепер вам буде жарко!

 Де бригадир? Де голова?!

Та тут пусте поправить, загатить:
 Узятися та заступами
Підсипати піску, каміння навалить
 Та лісою обгородить —
І гребля вам стоятиме роками...
Ось я їх! У газету! Та на збори —
Узнають, як добро народне шанувать!..
Та що тут говорить — побіг писатъ,
 Яке колгосп чекає горе.—
 І взяв перо.

 А греблю вирвало? Ні, ні!
Стойть, і риба грає в глибині.
Та не Крутъкова врятувала писанина —
Із школи піонерська йшла дружина,
Побачили біду хлоп'ята та біgom
 Гатити кинулись гуртом.

* * *

Базіка всюди так — наробить крику, гуку,
 Такий піdnіме тараram.
А діла на копійку там —
 Лопату взяти в руки.

ВАНЬКО І СМЕТАНА

Біда: в коморі хтось поїв сметану —
Ласун старався, аж горнятко облизав.
Збитошнику завдати б прочухана,
Та от кому? — якби хто знов.
Шукати — труд морочливий, забарний,
А хто на шкоду цю зугарний?

Та звісно — Кіт рудий.

На капосне він страх охочий,
Йому до рота пальця не клади:
На хвіст раз наступила — ледь не видер очі.

Тож Господиня узяла дубця,

Зловила в запічку рудого

І так відлупцювала молодця —
Стрибав, як заєць, через всі пороги.
— Ти бач, взяв моду по горшках никать,

Ледащо препогане!

А вчися людську працю шанувати!

Оце щоб пам'ятав сметану!.. —
Три дні не потикавсь до хати Кіт:
Три дні Ванько, синочок Господині,
Крутився то блідий, то синій:
Все корчивсь на живіт.
Йому й сметани, і сирку матуся.
Ванько ж до них не може навернуться —
У животі пекло, мов жар.
І пив лише узвар.

* * *

А треба, треба брати батога.
Та не на того, що ти маєш злість,
А на отого, що в комору руки простяга
Та нищечком сметану єсть.

КОЛОСКИ ТА БУДЯКИ

На ниві, зораній дбайливими руками,
Край шляху, що губився вдалини,
 Дорідні половіли ячмені,
Злотисте жито шелестіло колосками.
А на узбіччі хизувались будяки пихаті,
 Колючі та лапаті,—

Не те, що житечко просте.

Ті будяки над колосками кепкували:
— Чого б до вас так люди припадали?
Про нас — стояло б поле вік пусте.
Ба, ні краси у вас нема, ні квіту,—
За що ж таки пошана цьому житу?
Ось ми — родились для прикрас!

Хоч і не сіють нас,
Та ми ростем і квітнем повсякчас,
Ні дум не знаєм, ні турботи:
Земля для всіх багата на щедроти,
То краплю соків і для нас знайде.

Ми не загинемо ніде!..
— То так,— сказав їм Колосок вусатий,
 Налитий золотим зерном.—
Ми знаєм це давно.
Та вам не слід би інше забувати:
Що ж, люди вас не люблять недарма,—
 Ми хліб даємо їм,
А ви? Ви ростете — на шкоду всім.
 Тому і шани вам нема.

САДІВНИК І ЙОГО ЗНАЙОМИЙ

— Важка, важка у тебе путь.
Дивлюсь — і жаль мені твої старечі роки:
Увечері приляжеш — ниють спина, боки,
 А руки аж гудуть.

В саду отім і днюєш і ночуєш,
Деревцям віддаєш здоров'я, силу,
А виростуть — і плоду не скуштуєш,
Хтось їстиме, ти ляжеш у могилу,—

Так клив з Садівника знайомий.—

Дивак, смішний ти чоловік.

От я живу: без мозолів, без втоми
В достатку звікував свій вік.

А Садівник:

— Я притчу чув колись в народі.
Послухай ось. Давним-давно на Сході
Раджа перед Поетом долю вихваляв свою:
Мовляв, живу в багатстві, їм і п'ю

Найкращі страви й вина,
В добрі купаюся, не знаючи турбот,
Переді мною гнеться, як лоза, народ,
Захочу — стануть на коліна.

А ти? Що маєш від своїх віршів?
Живеш, як злидень, у старій хатині,
Без грошей, не при чині,
Мов перед богом нагрішив.

— Така судьба,— Поет відповідає.—
Творець же баришів з поезії не має:
З людьми свій скарб він поділив.
Не втіха те, що ти у пельку пхав та лив,
І хто із нас грішив — життя розсудить.—

Аж ось літа спливли —
Давно Раджа й Поет в труну злягли.

А люди... звісно, люди:
Забулися відзнаки багачеві і чини,
Із тілом і його ім'я зітліло,
Буяють на могилі бур'яни.

Поета ж слово — у серцях зоріло:
Той сад його, Поезія, що він плекав,
Що розумом і серцем засівав,
Світили сонцем для народу.

І кажуть правнуки: «Він світло дав!..»
Ото і все, що взяв Поет у нагороду.

Такий у нас життя, мій друже, шлях!..—
Сказав — і вогники в очах.

ДВА ЛІСОРУБИ

Левко з Павлом поїхали у ліс —
Колгоспу дров заготовати.
Левка немов щось шпигонуло в ніс:
— Чого це маю мудрувати?
Шукать товстеньке та гінке?
Хто вигадав таке?
У мене свій девіз —
Давай побільше — хай гілля та хмиз!..—
І взявся рушить, що під руку потрапля:
Дрібний лозняк, струхлявілу вільшину...
І легше так, і не натомиш спину.
За купою він купу наклада з гілля,
Ростуть його копиці,
Як після дощiku поганки-печериці.
Павло не так: надира деревце
Високе та товстеньке,
Обдивиться, прикине все гарненько,
Втрє рукавом лицé
І трудиться, чоло зросивши потом.
Зрубає, обчухрає зайвину
І деревини в стос кладе — одна в одну.
Левко лукаво зорив на його роботу:
— Дивак ти, друже мій.
Та хай візьме його лихий —
Старається, ледь не надірвеш пупа,
А маєш дров — дві отакенькі купи.

Мене похвалять: «Вміє працюватъ!..» —
Всміхнувсь Павло: — Та що тобі сказатъ?
До дідька наваляв. Але яка ціна тим дровам?
 Від них ні жару, ні тепла.
Добро те путнього не варте слова —
З них дим лише та попілець-зола.
Ніж вергать купи хмизу отакого,
То краще досить дерева одного,
Яке дає тепло вогню жаркого.
— Қажи! А поміж ними деревина
 І путня десь там є!..

* * *

Ех, Левку! Ось прислухайся до слова:
Буває, і в половині зблисне зернина,
 Але половина — то половина.
У ній, як у смітті, зернина та згніє.

ВИНАХІДЛИВИЙ РИБАЛКА

Байка-жарт

Раненько, ледве зазоріло
Й дитинячим рум'янцем зарожевів схід,
 Степан і друг його Данило
 Зібралися в похід.
Взяли рюкзаки чималенькі,
Дві пляшечки повненькі
 Того, що тіло зогріва,
Ще й вудочки та інше там начиння:
 У баночках — якась мушва,
 З гороху запашне варіння,
 Макуха із насіння конопель...
О ні, не думайте, що у краї незнані,
 За тридев'ять земель,

Зібрались друзі на світанні,—
На мицій Тетерів, що плине під ліском,
Де береги вилискують піском,
У заводях жириують щуки ненаситні,

Дрімають між корчів лини,
Та окуні гуляють спритні.
Туди зібралися вони,
Щоб порибалити якусь годину.

Коли це, як на гріх, Степанова дружина:

— Ну вудки, черв'яки — без них
Не вивудиш і пічкурів дурних.
Навіщо ж, хлопці, по півлітра брати?

Цього я не второпаю ніяк.

Хильнеш те зілля — і який тоді рибак?
Не окунь — носом будеш сам клювати.

А ще гляди

Не поминуть біди —
У річку звалишся, коли сп'янієш.—
Степан скривився, мов ковтнув гірке:
— І що ти у рибальстві розумієш?

Верзеш таке.

Це ж риба — не солома:
А що, коли не буде апетиту в сома?!
Тоді я чарочку йому, ледашу, дам,
А на закуску черв'яка попросить сам.
От сп'яну й затанцює на гачкові!..

І з хати шасть по тому слові.

ДОБРА ЖІНОЧКА

Вода й камінь довбає.
Народне прислів'я.

От жіночку сусідові дав бог!
На язичок — за двох,
А то й за цілих трьох.
З світання і до ночі
Якщо не лає, то буркоче.
— Ой, горенько! І як це я пішла
За отаке дубове лико!
У тебе глузду, щоб в того осла,—
Щодня так шпетить чоловіка.—
І де ти, неук, ріс у гаспіда такий!
Двом свиням ти коло помий
Не можеш дати ради.
Куди там! Вузлик незугарний зав'язать,
Ні слова путнього сказатъ!..—
Отак словами сипала, як градом.
Якби вже за якусь вину,
Так ні, нізащо.
А чоловіку слухатъ мову ту страшну:
«Ти недотепа, й дурень, і ледащо.
Та що казать — такий ваш рід!..»
Нещасному — хоч в ополонку та під лід.
Щодня довбала так вона, довбала
І, знаєте, переконала:
Повірив чоловік у жінчині слова.
«А й справді — в мене глек, не голова,
І неук я, і телепень вухатий...
Чого ж даремно працювати?
Однак же толку, як з того козла...»
І неборака всі свої діла
Без жалю кинув,

В дворі блукав, мов окаянний, тінню,
Аж поки з дому геть побрів.
А був же він мастак, він все умів!

* * *

Боюся я, їй-право:
Перепаде, либонь, мені
За мову цю лукаву.
Не від жінок, ні, ні.
Тут інше малось на меті,
Бо приклади такі є в житті.

ЮВІЛЕЙ

В Єнота ювілей.

Родина як у чаді.
І їсти й пити — пні тріщать.
А що гостей — ні сісти і ні стать!
Сам Лев, неначе на параді,
 Вітав поважно звірину:
Кого, труснувши гривою густою,
Кого, хитнувши мовчки головою,
Кого, даруючи усмішечку ясну...
Почавсь банкет. Наповнено бокали.
 Всі тоста ждуть.
 На Лева зиркають тихцем,
Мовляв, нехай би перший Лев казали.
А Лев мовчав. Сидів під деревцем.
Тут Заєць скочив, підкрутивши вуса:
— Признатись, друзі, я боюся.
Здається, наш поважний гость —
 Лев Левович! —
 На нас в обиді:

Не весело йому на нашому обіді,
Сховався в тінь. Не п'є, не їсть.
Так вип'emo за Лева дорогоГО!
За світлий розум! За його діла!
— Ур-ра! — компанія щосили заревла,
 Що розбудила б і глухого.
Лев келих взяв. Пригубив неквапливо,
Всміхнувся до гостей і, всім на диво,
 Перехилив до дна.
І понесло. За тостом тост луна
За мудрість Левову, за честь його і славу.
— За Левів ум! — гукають.— Бр-ра-во!..—
І келихи знов піняться, дзвенять.
За північ Лев підвівсь:
 — Пока. Привіт! Привіт!
За честь спасибі. Зичу довгих літ.—
 І зник поміж кущами.
Аж ось Лисиця — вже напідпитку:
— Де ж ювіляр?! Чому нема між нами?
— А я... я тут! — озвавсь Єнот в кутку.
— Як?! Ви?! Пробачте, що за жарти?
А Лев?! Так жартувати не варто...

* * *

І справді-бо: а Лев?
 Чому він глум не припинив?
 Дрібненьку славу сам любив.

КОМАР І СЛОН

Комар Слона у лісі здибав:
Очиці вибаньчив, закляк.
Тоді гука: — Куди це мій земляк
 Так чинно диба?
 Наївся, мов гора,

І думає, як розтоптати Комара.
Малому скрізь немає ходу.

— Таке. Щоб я малих душив?
Не думав зроду.

Про мене, хай би всяк сто років жив,
Аби лихого не робив.

— Еге ж бо, проживеш на цьому світі,
Коли чигає смерть щомить —
Усі плетуть на тебе сіті.

То де вже нам те щастя знати,—
Мені, дай боже, день прожить.
(І сів на вухо — кров Слонову ссати.

Прищулівсь, не пищить).

— Ти що іси? — питає Слон прояву.

— Яка вже їжа та моя:

Краплина крові — от і ситий я.
То злоязикі нас уводять в славу.

— Ссеш кров... А я от їм траву.
Отож спокійно літ за сто живу.
Тобі збавляє вік чужая крівця.—

І хоботом махнув —

Пропали навіть крильця.

* * *

То правду мудрий Санай * прорік:
Комар ссе кров,
Тому короткий має вік.

* Санай (1070—коло 1140) — перський і таджицький поет.

ПАВЛУСЬ

Вмовляла Павлика матуся:

— Ану сходи,

Мотнись мерщій, Павлусю,

З криниці витягни води,

Бо треба вже варити кашу.—

Скрививсь Павлусь та хліб вмина.

— Еге, в криниці отакенна глибина.

Я впасті можу. Буде кашель,

Або і зовсім утоплюсь.—

І хліб із смальцем доїда Павлусь.

— Ото біда. Сходи хоч у повітку,

Врубай дровець. Та тільки швидко.

Смачненьким пригощу борщем.

— Угу,— сопе хлоп'я.— Ось дайте ще.

— Що дать?

— Та хліба й смальцю.

— Врубай іди дровець.—

Озвавсь на те синок:

— Дровець? Я можу відрубати пальці.

Нашо той борщ — я хліба з'їм кусок.—

А Мати:

— Я на хліб боюся і дивиться —

Як їстимеш, ще можеш удавитися.

ХОМА-ЦИРКАЧ

Ви знаєте Хому?

Не знаєте? Чому?

От чоловік — на світі пошукать такого!

Послухаєш — то доброта сама:

І думкою не скривдить він нікого.

Нечесність? Заздрість? Крихти їх нема.

— Завжди врятую друга від біди, помилки
І вигоди не жду — спасибі, ѹ тільки...—

Еге, дарма не знаєте Хому!
Ось друг на вулиці іздибався йому.

Ішли. Балакали про різні справи,
Хома щосили лаяв тих

Нечесних та лихих,
Що заздряль успіхам чужим і славі,
Та все тихенько зиркав на костюм.

Ось за рукав
Узяв товариша і головою похитав,
В очах — і жаль, і сум:
— Чекай-но, друже! В тебе он на спині

Костюм у фарбі чи у глині,
Отак з копійку пляма буде.

Та що там — не вважай за труд:
Дозволь — я миттю витру бруд,
Не можна так іти між люди...—
Щось ухопив Хома й двома руками

Давай трудитись коло плями.
Плює та тре — і сяк і так,
Ледь не тріщить на другові піджак.
Старатися Хома не кинув,

Поки не вимазав всю спину.

* * *

Хома неспроста заповзятий був такий —
Йому давно пік очі той костюм новий.
Отак і крутиться Хома, немов циркач:

На язиці медок,
В руках — із дъогтем квач.

БАЙКА ПРО ВПЕРТІСТЬ

За Езопом

Осяча впертість... Ох, вона
У печінки вже не одному в'їлась,—
 Осла ж не перепре і сатана.

* * *

Стежиною, що вужем поміж гір крутилась,
 Вузьким тим плаєм та стрімким,
 Провадив Віслюка Погонич.
 Віслюк в дорозі — поміч:
Господар віз немудрий свій багаж на нім.
Йшли над проваллям,
 чорним та глибоким,
 Долаючи поволі путь важку.
Нараз мов сталося погане Віслюку —
Все боком пнеться до обриву, боком.
«А що, як упаде? — злякався чоловік.—
 Пропав тоді мій помічник!»
 І ухопився за вуздечку —
 То ж прірва недалечко!
Щосили тягне від нещастя геть.
 Той знов круть-верть,
Ще крок убік —
 і вже сповза у прірву.
Погонич учепився за хвоста:
 «Утримаю, якщо не вирву!..»
Осла утримати — справа не проста,
Попробуй впоратись
 з тварюкою такою:
 Він, клятий, вперто ліз
 Униз та вниз,
Та ще й хазяїна туди тяг за собою.
— Перемагай! — сказав хазяїн і пустив.—

Ця перемога незавидна!..
Осел на дно загуркотів,
В безодні зник безслідно.

* * *

Упертість — лихо для ослів.

СВИНЯ В ГАЮ

Руда Коза з кирпатою Свинею,
Ще й не самі — із челяддю своєю —
Занадились у молодий гайок,
Де все цвіло та зеленіло.

Не цвіт їх вабив, ні, не спів пташок,
Невтомних, голосних,—
Для них

Було там інше діло.

Стара Коза не раз хвалилася Свині:
— Цей тихий гай я так люблю!

Тут навіть їм і сплю,
Приємно діткам бавитись, спочить мені.
— Рох, рох! — озвалася Свиня.—

Така і в мене гадка.
Ми теж отут буваємо щодня.

Мої хороші поросятка
Тут мов на дріжджах виростають,
В гаю всього доволі мають.

Он бачиш милих пестунців?
Як риють землю та шукають корінців!..
— А на моїх поглянь-но кізок:

Вдалися дітки в мене —
Як трудяться біля кленків, берізок,
Як листячко їдять зелене,
Як гілочки чухрають!

Аж сміх мене до сліз пройма:
Он, бач, вершечки пригинають —
Стриб, скік — і вже вершка нема!..—
Так матері, любуючись, раділи,
 А дітки землю рили, рили,
 Пустуючи ламали деревця.
 От і діждалися кінця —
 Минуло днів чимало,
І там, де зеленів колись гайок,
 Цурпалля лиш саме стирчало
 Сухих, обгрізених гілок.

* * *

Якось зайшов я у подібний гай
І показав на те своїй дитині:
 «Тут, так і знай,
Були двоногі кози й свині...»

СКЕЛЯ Й ТУМАН

В долині, біля річки,
Здійнявшись у вишну,
Вдивлялась Скеля в простір-далину.
Круг неї шовком слалася травичка,
Над джерелом хилилися вербички.
Було привабне щось у Склі тій,
 В її могутті й силі,
 В красі простій та милій,
 У висоті стрімкій.
Аж ось Туман окутав Скелю мглою,
 Як вата, сірою й густою.
— Ну що? Либонь,— хихикає глузливо,—
Тебе й не видно стало в цім краю.
Дивитися на мене будуть, як на диво!

— І все ж,— сказала Скеля,— я стою:
 Настане добрий час,
Він правдою розсудить нас...—
Туман ще хизувавсь якусь годину.
 Дихнув вітрець,
 Підбилося сонце в небозвід,
Веселі промені упали на долину,
 І від Туману зникнув слід —
Лиш де-де клоччям вився між кущів ожини.
 Сіяла Скеля у своїй красі.
 У ранішній росі
Світилися її стрімкі вершини.

* * *

Поезії краса повік жива,
Бо що їй дивні хитросплетені слова —
 Вони немов Туман з долини.

САТИРИК І СМЕРТЬ

Сатирик занеміг. На смертному одрі
Життя, як день осінній, загасає,
Вже Смерть он жовті зуби виширяє,
Хихоче, костомаха: — Ну, мудрій,
Потішивсь, посміявся — час в дорогу!

 Тебе я жду біля порогу.
Коли я тут, то не крути і не верти —
 Зі мною не до сміху:
 Я брала не таких, як ти.—
 Аж їй Сатирик тихо:
— Та одчепись. Чого б я мав спішить.
Іди собі на болота, на косогори,—
У мене, серденъко, ще діла гори.
— Ти, бачу, взявсь мене смішить?
Вже б міг помовчать, кинуть жарти,—

Глянь, над тобою ось занесена коса! —
Зітхнув Сатирик: — В'їлась, як оса.
Ти косу заховай. Розмахувати не варто —
 Сміх, золотко, не оболонь.
Було, що інша сила нас лякала,
 Та бач — живе огонь!
А ти... Ти навіть косу не клепала —
 Вона щербата в тебе і тупа,
 Такою жаб колоть хіба.
— Дарма. Й цією добре ще косила.
— Було, було. А тут, либонь, безсила.
 Ти сміх візьми здолай!
— Мовчи лиш. Смішків з нас доволі,—
Який там сміх, коли он руки кволі:
 Ти краще у дорогу віз ладнай.—
Сатирик звівсь: — Гудеш над вухом,
 Як та нікчемна муха,
Бодай же, кралечко, тобі добро.
Стривай лишень — знайду своє перо!...—
У костомахи ляк на жовтому лиці,
 Хитнулася коса в руці,—
Смерть задки, задки — й будь здоровा.
...О ні, несхібне сміху слово!

ЛИС-КРИТИК

Згадати тут не гріх:
Був час, Лис бравсь за вірші, за новели,
Комедії творив — були щось невеселі.
 Творцеві, як на гріх,
 Не йшлося у житті:
Вже як він Музу не тягнув за вуха —
 Пісні виходили не ті.

Нащо Осел і той, було, не слуха.
Взяло тут Лиса зло:
— Мені в поезії не повезло?
Хай так...
У критиці — природний я мастак!..—
За критику узявся неборак,
Знайшов перо дубове у гаю
(А вже таким пером коли напише,
То критикований ледь дише).
Почав Лис критику свою
З невидних і малих звірят:
Там Зайця глушить тим пером,
На Білочку насівсь, повчає Лисенят,
Аж пух летить кругом.
Однак про Ведмедів
Наш Лис не смів
Сказать критичного й півслова,
Лиш вихваляв з усіх боків.
Одначе й похвала його дубова.

ШПАК І СОЛОВЕЙ

В леваді тъохкав Соловей.
Послухав Шпак
І ну перед Сорокою хвалитись:
— Що не кажи, а він таки мастак,
Не будемо тут критись.
Це визнаємо й ми, Шпаки-співці,—
А ми у музиці знавці.
Я буду об'єктивний і прямий
(За різкість дехто хай прощає).
Скажу, хоч буду в цьому й не новий:
Є хист у Солов'я. Він голос має.
Одно — музичної не вистача культури.

Але як трохи обробить, зредагувать,
Докласти вмілих рук до партитури,
Він ще й не так почне співати:
Всесвітній успіх — в цьому певен я!..—
І Шпак узявся обробляти Солов'я.

Минає час —

Обробка у Шпака готова:
У ніжний спів ввірветися раптом бас,
Так, ніби зареве у череді корова,
То мов промекає ягня,
Занявка щось, мов кошеня.

То щось рипить,

Пищить, скрипить,

Як сто немазаних возів серед долини.
Де й дівся ніжний спів той солов'їний.

* * *

А я

Скажу таким шпакам у гнів:
У Солов'я
І без обробок гарний спів.

ВОРОНА НА ПАРНАСІ

Взяла охота раз Ворону сиву
Забратись на Парнас,
Аж на самісінський вершок,
Бо в неї є, мовляв, великий хист до співу.
— Чудний,— міркує,— нині час:
Це ж знають всі — я маю добрий голосок,
А на Парнас — заказана дорога.
Невже отак і згинуть, бідоласі?..—
І що ж?
Ворона всілася на Парнасі,

Та як закаркала із радошів небога,
Аж з подиву сполохався весь край:
Хоч верст за десять вуха затикай.
Та сивій не біда — все хвалиться Зорянці:
— А що, ти чула голос мій уранці?!

Скажи, хіба погано я співаю?

— Що вже й казать,— Зорянка їй.—
Однак з Парнаса ти тікай мерщій.
Он птаство вже злітається до гаю,
 Тебе усі клянуть та лають.

— За що?

— Усе за те ж:

Бо не співаеш ти, а горло лиш дереш.

— Знайшла біду! Немилюй, кажеш, спів?

 Дарма.

Хоч, може, й музики нема,
 Зате чувать за сім лісів!

МОРФЕЙ В ГОСТЯХ

Поет щовечора у гості Музу кликав,
А йшов Морфей, старий хитрун
 І неабиякий жартун.

Та користь з тої спілки невелика:
Нахилившись Поет в задумі над столом,
 Чекає Музу на підмогу,
 А в хаті — віє сном,

Мов накадили там Морфею-богу.

 Тікають геть думки,
 Злипаються безсило очі,
 І падає перо з руки —
 Рядочка вивести не хоче.

Ну, як же бідолашному творить,
 Коли край столу

Хитрун Морфей розвісив чорні поли,

А Муза в хату не спішить.

Поет йому: — Тобі що треба?

Прийдеш — і головою я хилюсь,
Над кожним словом у дрімоті б'юсь.
Дай Музі місце. Зглянься ради Феба! —

Морфей: — Мене картати гріх —

Із віршів я народжуєсь твоїх.—

Поет: — Отак тобі й повірять люди.
Молю тебе, йди геть з моїх очей,

Ми з Музою удвох побудем,
Натхненням дихатимуть груди.

— То казочки,— хихикає Морфей.—
У тебе гостювати — для Музи муки.

Утіха їй — поезії вогонь,
А ти перо ото як візьмеш в руки,
Її і знемагає сон.
— Брехня... — ледь ворухнув Поет устами.
І позіхнув,
Своїми приспаний рядками.

РОЗУМНА ВОРОНА

Що у Ворони, мов на зло,
Й на крихту слави не було,
Те сіра добре знала і сама,
Хоч каркала щодня і без угаву.
А їй же так хотілось мати славу
(Хоч би яку, як справжньої нема!).

Задумала моя Ворона:
«А що, коли хвалитиму Орла?
Як мовлять, не спаде з того корона.
Та ще Орел і птиця не мала,
Його далеко знають люди.
Дивися, щось мені й перепаде,
Як буду каркати усюди.

Горлянки не жалій — до слави доведе». Ворона на вершечку дуба сіла Та як закаркала щосили:

— Кра! Кра!

Який талант ось я відкрила!

Що за політ! Що за могутні крила!
Пора нам визнати Орла! Пора!..—

А їй на те Синиця:

— Даремно нахваляєшся, сестрице:
Орел — він є Орел. Всі знають це давно.
Та не один же він. Є й менші птиці,
Про них скажи словечко хоч одно.

— Про жовторотих?

Щоб я про них ще говорила?!

Про всяку ту дрібноту?!

Знайшла, скажіть на милість, птиць —

Усяких там синиць! —

Обурилась Ворона.— Чи здуріла?

Орел! У цьому є великий зміст.

Це ж кожен скаже вам:

Який то rozум у Ворони й хист,

Коли вона оцінку вміє дать Орлам!..

* * *

Скажу таким ось крикунам:

Ти без пуття

Кричи хоч все життя,

Та не прибавиш слави, далебі,

Ані орлам, ані собі.

НА СУДІ

Хапло тягнув Сатирика до суду.
А суд є суд — не огинайся, йди,
 Якщо не винен — доведи,—
З неправдою там панькатись не будуть.
За що ж сусіду позивав Хапло?
Зганьбив, мовляв, вчинив над честю зло —
Назвав злодюгою, ославив безневинно
 І честь його, й ім'я.
— Злі наклепи терпіть не можу я.
За брехні і писак карать повинні.
 У мене й довідочки є,
Що чесно жив, що те добро — мое...
— Які підсудний виправдання має? —
 Суддя Сатирика питає.
— А що казать. Я вірю істині простій:
 Коли в людини совість чиста,
 То як це можна їй,
Читаючи творіння гумориста,
В негіднику портрет впізнати свій?!
 Оце і все, що мав сказати.—
Хапло втирає піт, очицями блука,
 Мов дірочки шука:
— Ага! I знов брехня. Я хочу знати:
 Для фейлетончика де брали
 Всі фактики оці? —
Сатирик усміхнувсь: — На вашому лиці,
 Ви тут геть все самі сказали.

* * *

Дарма хапуга з себе чесність удає —
 Обличчя видає.

ДВІ ДОЛІ

У зоопарк, в міцні залізні кліті,
 Ведмідь з Бузьком попав.
Лелека зажуривсь, засумував —
 Нещасного нішо не радує на світі:
 Ні сяйносріберна вода,
 Ані корито, повне їжі,
 Ані листочки буйносвіжі,
 Підкинуті у кліть.
 Неволя — то біда,
Проклята серце сушить, в'ялить крила,
 В неволі чахне, гине сила...
Ведмідь не так свою тюрму зустрів:
 Тихенько обдививсь, обнюхав грати,
 Ось через голову крутнувся, сів,
 Тоді на задні став і нумо танцювати.
 Повернеться і сяк і так,
 Танцює, наче ступа, клишоногий.
 Хоч силу мав за двох воляк,
 Та з кліті не шукав путі-дороги,
 Слухняний став, немов теля.
 Наглядач тішиться та похваля,
 За спиною сховавши палку:
— От молодця! Ану, танцюй, Михалку!..—
 Та ще цукерочку підкине чи м'ясця.
Кошлатому до шмиги ласка ця —
 Вклоняється лестиво,
 Охочий хоч кому служить,
Ходить на задніх, та поклони бить,
 Та на братів гарчать злостиво,
 Аби лишень той шмат
Йому, як псові, кидали з-за грат.
Бузько не витерпів ганьби-наруги:
 Зненацька крила розпрострав,
 Злетів — та в грати, раз і вдруге! —

«Чи смерть, чи воля!» — Й каменем упав,
Здолавши смертю лихо...
А от Ведмідь — то мали вже потіху:
Як танцював! Служив за двох,
Аж поки в кліті тій не здох.
З лакузи шкуру волохату обідralи,
Поклали за поріг
Хазяїnam до ніг,
Аби ще й чобітьми топтали...

* * *

Негідник всюди матиме своє:
Сміттям був у житті, сміттям згніє.

ПІР'ІНА

Коли здійнявся вітровій надворі,
Пожбурило пилоку та сміття,
Пір'їну закрутило, підняло угору,
Немов і в ній збудивсь талант життя.
У вихор втрапила — і вище, вище —
Ось-ось, здавалося, дістане хмар.

А над землею вітер свище
І громовицічується удар...
Знялась. На землю глянула довкола
І бовкнула із висоти:
— Яке сіренъке тут усе — сади і поле!
Хіба талантам на такій землі рости?
Я над світами, наче птаха вільна,
Умінням піднесусь своїм
І покажу тоді усім —
Могутня я і духом сильна,

Я там засяю променем поміж зірок!
Вони мене не оцінили —
Не бачать хисту, сили.
Сліпі. Ось він, до слави вільний крок!
Ох посміюсь тепер над ними. Заплямую.
Про мене ще почують!..—
А вітер, крутячи, все гнав у далину,—
Погрався ще хвилину
І без жалю в болото геть її жбурнув.
А там — і слід загинув.

ЗАСІДАЧІ *

Була гроза. Над синім лісом уночі
Гучні розкати грому з хмари-тучі
Кресали блискавки сліпучі,
Дуби валило, аж полохались сичі...
А вранці там, під скелями отими,
Де стежечка вилась в гущавині густій
Над яром між дубами молодими,
Що нею звірі пробиралися на водопій,
З'явився камінь в три обхвати.
І, як на лихо, клятий
Перепинив дорогу до води:
Тут скелі, а там яр, там прегусті дерева —
Поткнеться хто — та ні сюди і ні туди...
Дійшла та звістка і до Лева.
Прийшов. Поглянув. Помахав хвостом:

* «Засідачі» — такого слова, на жаль, нема у словниках. А воно, мені здається, якнайкраще підходить до любителів засідати. Та й слова подібні є у нас: «глядачі», «слухачі»... То, може, хай буде і «засідачі».

Автор.

- Міцний горішок. Думать тут гуртом,
Як путь до озера відкрить.
- А може... — Цап озвався,—
Нам так зробить:
Зіпхнуть його у яр. Ось хай би взявся...—
Озвався Лев: — То, може, правду ви сказали.
Та просто так робити — вийде сміх:
Якби ми дров, бува, не нарубали.
Ось ми засядем, обміркуємо з боків усіх...—
Зійшлися. Розсілись чинно під дубами.
У запалі засідачі трясуть чубами,
Мудрють, як це він упасти міг,
Чому упоперек дороги ліг.
Ходили сім разів перевіряти,
Хто не доглянув, хто в тім винуватий.
І чи немає інших до води доріг.
А там і знов до поту засідати...
Як звечоріло — сонні та похмурі
До скелі йдуть. Ведмідь той камінь — хап!
Напнувся Лев, доклавши лап,
Пристали інші: «Раз! Взяли!» — і камінь

Трапляється: роботи тої на хвилину,
На день — засідання, балаканини.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ РЯБКО

Настала осінь. У гаю на зборах
Ведмідь всім звітував,
Як він хазяйнував,

Чи скрізь порядок у лісах та горах,
Чи є харчі на зиму в норах...
Вже північ. Та трива ведмежий звіт.
Як почало благословлятися на світ,
Ведмідь, води съорбнувші всоте,
Сказав:

— Я закругляюся. Мою роботу
Належить вам критично оцінить,
Бо знизу критика — хороше діло.
То прошу вас нікого не щадить,

Про все сказати прямо; сміло.
А в нас недоліки подекуди ще є.
От візьмемо для прикладу Лисицю,

Велику трудівницю:
Курчаток в пташнику чомусь-то не стає.
Чому? Тут я повинен всіх спитати:

А хто у тому винуватий?
Чи бачили — близенько там стара криниця,

У ній і гине вража птиця...
Є і Лисиці в тім вина:

Куди дивилася вона?
Чому б криницю їй було не зарівняти?

За це і треба нам руду критикувати —
Що заходів завчасно не вжила!

А дехто вже нечесні бачить тут діла.—

Схопивсь Рябко:
— Яка криниця!
Корівник я щоночі стережу,
То можу свідчити: курей Лисиця

Сама тяга. І це я докажу.—
Ведмідь присів. Насупив грізно брови,

Рябка він похвалив:
— Це критика здорова.

Я розберусь... —

А через день — наказ:
«Оскільки помічалося не раз,

Що в нас на фермі є ще втрати —
Зникають кури з курника,—
Лисиці — завові — вказати,
А сторожа Рябка
За втрату пильності прогнати».

ПОТРІБНИЙ ЗВІР

Ведмідь, немов болячку, не любив Шакала.
Кривився Вовк: — Паскуда то, лайдак...—
А хитра Рись усім проходу не давала:

— Нікчема миршава. Так, так.
Не звір, а кара божа.

Воно і здобич вплюювати не може, —
Все жде, що кістку не з'їси.

Ні вам краси,
Ні спритності, ні сили.
Життя всім тут псує.

Це тільки тим, що богу не вгодили,
В сусіди він таких дає.

— Мені і стрітися з такими бридко! —
Підгавкує Лисиця.— Погань. Тъху! —
Txip і собі: — Авежж, авежж, сусідко,
To напасть маємо лиху...—

Всі лаяли його, носами всі крутили,
Однак терпіли.

— Скажи,— Лисицю нищечком питає Txip,—
Чому б його геть з лісу не прогнати?
— А слід грішків хто буде замітати?
У лісі він — потрібний звір:
Телятко, барана з'їдять ведмеді чи вовки —
Він підбере кістки.
Попробуй докопайсь, хто винуватий.

З БАЙОК ВОЄННИХ РОКІВ

ВІСЬ

Дурного телепня пізнаєш всюди.
То правду кажуть люди:
Дурний що робить — курям сміх —
Ні торба вам, ні міх.

* * *

Раз Гітлер з Муссоліні узялисъ
З гнилого дерева зробити вісь.
Знайшли сокиру та долота,
Смоли, ще й клоччя фунтів два,
І закипіла в них робота,
 Аж потом очі залива:
Той обід гне, той струже спицю,
Не їтьсяся друзям і не спиться.
 Коли, дивись,—
 Готова вісь.
Здається, можна і спочить.
Так ні, проїхатись їм закортіло.
Ото ще тільки поруч сіли,
А вісь як таратайка та скрипить, рипить...
Та їм до того діла мало
(Дурні-дурні, немов без хліба сало):
«Ми,— кажуть,— світ об'їдем враз!
Що нам моря та океани?
 Махнем через Кавказ
І на Уралі відпочити станем!»
Поїхали премудрою бідою,
Та тільки під Москвою
Згубили спицю не одну,
Під Сталінградом — в друзки шина,

Згоріли втулки на Дону,
А під Орлом і Харковом уся машина
 Тріщати почала.
Коли це в Римі — «Трісь!»
 І розлетілась вісь,
 Неначе й не була.
В багно звалився Муссоліні,
Вірьовки Гітлер жде в Берліні.

ХАЗЯЇН ТА СОБАКИ

В дворі однім на смітнику жили два пси,
 Та вже такі були служаки:
Хазяїн скаже: — Те подай! Те принеси! —
 Так з чотирьох і кинуться собаки.
Хазяїн був у них крутий,
 Тож всяк аж пнеться догодити.
 Перечити не смій —
 Ще будеш битий.
(А для собак тих, щоб були слухняні,
Він мав добрячі батоги дротяні).
 Та сталось якось так,
 Що тих собак,
 На диво всьому світу,
 Хазяїн пожалів:
За двері кістки кинув, що не з'їв,
 І наказав сердито:
 — Гризіть
 Та вірою мені служіть!..—
 Схопили пси ту кістку
І ну її по смітнику тягать.
Від люті задирають писки
Та зуби шкірять, хижо так гарчать.
Той тягне, впершись чотирма,
 а той на задні сів,—

Ось-ось у шию вчепиться зубами...
Та страх бере: цього хазяїн не велів,
 Ще одшмагає батогами
 І кістку візьме геть,
 Тоді хоч круть, хоч верть...

* * *

Васали Гітлера отак
Гризується гірше від собак,
Щоб поділити кістку ту, що фюрер кинув,
Гадюччям повзають та ллють отруйну слину.

ДВА РОЗБІЙНИКИ

Лихому Вовкові десь пощастило
 Ягня поцупити з хліва.
Take утнувши грішне діло
(Як це завжди із злодієм бува),
Вовчисько кинувся тікати без тями,
 Ta по дорозі впав до ями.
Сидить в кутку і ні сюди, і ні туди —
Уже йому не поминуть біди:
Як видно, боком вилізе це зло...
В цей час фашиста шляхом тим несло,—
 I він у ямі опинився.
Присів на землю і ні пари з уст
(Бо той вояка був чималий боягуз).
Посидів трохи, мовчки роздивився,
 Аж бачить — Вовк
З ягням сидить смирненько.
 — О братику, здоров!
 Тебе шукаю я давненсько,
 Аби добром служити.

Які нещасні ми з тобою в цім краю,—
Нас всюди гонять, всюди б'ють,
Не можна й дня спокійно тут прожити.

І що за люди препогані,

А надто тії партізани.

Оце полковнику фон Куренбосу

Дали такого чосу,

Що краще не питай.

А вчора цілий взвод СС розбили.

Поганий, друже, край...

Давай тікати, поки ребра ще вціліли.

— Та як же, братику, навчи.

Кажи, мерщій, бо з страху тут я згину.

— А ти, рідненький, не скавчи.

Ось підставляй швиденько спину —

Я вилізу, ягня візьму з собою,

Тоді вже справлюся з тобою.—

Зрадів дурний Вовчисько мові тій:

Схопився, спину підставля мерщій.

Дружок на спину зліз, вчепивсь руками

І притьmom виліз з ями.

А як же Вовк, що друга врятував?

За це добрячу дяку мав:

Той каменем його вперішив поміж вуха,

Що злодій Вовк в нестягі впав

І з люті аж завив щодуху.

Фашиста ж ніби й близько не було —

Такого драпу дав, що тільки загуло.

* * *

В народі є така примовка:

Фашист клятущий — гірше вовка.

А хто до нього в друзі пнеться,

Той вдвічі лиха набереться.

ЯК ГІТЛЕР ТРОФЕІ ДІЛИВ

Цю байку з приказки почнем:
Хто вітер сіяв — бурю жне.

* * *

Щоб поділити трофеї, взяті на війні,
В Берлін у новорічну ніч
Покликав Гітлер всіх своїх служак
І мовив так:

— Як бачите, я щедрий чоловік:
Поділим рівно все, що набули за рік.

Тобі, Беніто,
Як ти не воював все літо,
Ось цей пучок
Березових різок.
Хто мріяв про млинці,
Одержує і гулі і синці...

— Я б килим-самольот узяв,—
Враз Антонеску пропищав.—
В Криму сидять мої солдати,
Ото було б їм легко утікати...—
І Хорті голос подає з кутка:
— А я не хочу вже нічого.
Пустіть лишень мене живого,
Бо пайка буде нелегка...

* * *

Це чиста правда, а не сміх:
Дільбу вчинили дуже ловко.
Шо ж Гітлеру, як старшому між них?
Міцна лишилася вірьовка.
То як вже не крути, виходить на одno:
Не тратьте, куме, сил — спускайтесь на дно.

ПАМФЛЕТИ, ГУМОРЕСКИ, ҚАЗКИ

БОГ ВІЙНИ І САТАНА

Старенький Марс, злостивий бог війни,
Що брязкав зброєю від створіння світу
Та був призвідцею всіх лих,
Насильства й гніту,
Прийшов питать поради в Сатани.

Цар пекла, Асмодея хитрий внук,
Не здивувавсь нітрохи гостеві такому:
Накрив казан, присів неквапно на солому,
У зуби взяв закопчений чубук.

— Тьху, закадив! — сердито плюнув Марс,
Зіпершись на меча.— Аж душить кляте зілля.
— А ти не плюйсь. Чи, може, нудить на
похмілля?
Ех ти, солдат!.. Чого прийшов до нас?

— Та бач... Ти спільником служив мені?
— Ось не тягни, не забивай чортзна-чим баки.
— Скажу, браток, скажу. Утрутъ вже нам
табаки! —

І гірко посміхнувся Сатані.—
Чував, що на землі задумав люд?
— Чув, чув. Мовляв, мечі всі — на плуги, на
рала...
— От бач. Їм щоб без війни, щобтиша
панувала,
Давай їм, кажуть, мирний труд...

А як же ми? Ну, що робити нам?
Я знаю тих людей — вони рішучі, сила!
Коли сказали — жди, вже нам підріжуть крила.
Минулося, що кланялись богам...

— Мені-то що, чого б журитись мав? —
Кепкує Сатана.— У пеклі буде діло.
Нам тільки не дрімай,
Щоб в казанах кипіло,—
Таких, як ти, ще дідько не прибрав.

Як розведу вогонь, наллю смоли —
Ух, буде жарко всім богам на сьомі небі!
Ось ти — у воїнах не буде вже потреби,—
Щоб мати хліба шмат — людей моли.

Про війни, брат, забудь, їм буде край.
І не хитруй, і не крутись: у цьому ділі
І меч оцей пощерблений, і ти — безсилі.
Так плюнь і ремесла собі шукай.

Просись, хай службу іншу десь дадуть,
Йди в пастухи, доволі гратися мечами:
Тепер тобі командувати над баранами.
Ой, і гірка твоя остання путь!..

— Це ж як! — обуривсь Марс.— Моя рука —
Ти знаєш сам! — не вміє палиці тримати.
Ій гострого меча давай, сталеві лати!
А ти — у плуг мене, немов бика...

І Сатана, всміхнувшись, відповів:
— Навіщо ж в плуг?
При тракторах бики не в моді.
Тебе опудалом поставлять на городі —
Страхатимеш завзятих горобців!..

ЧЕРВ'ЯКИ

1. ЗНАЙОМА КАРТИНА

Ба, знайома всім картина:
Смітник.

Корчма над багном.
Із тризубом ганчірина
Догниває під вікном.

Скрізь духота безнадійна
Та чужій берсги...
Це — «Вкраїна самостійна»
Під орудою ноги.

Тої самої,
Що всюди
Топче волю, честь, права,
Чобітьми стає на груди
Та живе все убива.

Тут недобитки зібрались,
Ті, що Гітлеру вклонялись,
Та служили за п'ятак,
І гарчали гірш собак.
Що вбивали,
Розпинали,
Вічно прокляті людці,—
Ті, що трупом наповняли
В наших селах криниці.

Що ж, такий і батька, й брата —
Все продастъ — і не моргне,
Бо душа у нього — ката,
Замість серця — щось брудне.

Он поглянь: як звір з барлогу,
Він ошкірився, гарчить,
Він готовий із-за рогу
В горло впитися щомить.

За п'ятак, як той-Іуда,
Піде на страшні діла:
Скажуть різать — різать буде,
Тільки щоб платня була.

Що такому батьківщина —
Він продасть її з торгів.
Недобита ця личина
Все віддасть для ворогів.
І кому вже не служили
Ці запроданці-«войки»:
То з Пілсудським разом вили,
То в фашистів крихти їли,—
Тільки здохнуть, як собаки!

2. НА ЗАДВІРКАХ УОЛЛ-СТРІТУ

На задвірках Уолл-стріту
Мертвяки з того вже світу —
Зради лицарі й брехні,
Пси бездомні, добре биті,
При чужім столі-кориті
Шкірять зуби: — Й ми страшні!..—
Захлинаючись від слини,
Ділять карту України,
Вrozдріб, разом продають.
Ллють отруту, ллють помиї,
Животіючи в надії:
«За старання щось дадуть...»
Ім байдуже, де здихати,
В кого ту подачку взяти.

Що їм честь — і не кажи.
Хто ж там гавка дні і ночі?
Хто загибель нам пророчить,
П'яти лижучи чужі?
Потолоч без хати-роду,
Зрадники свого народу,
Безхребетні черв'яки.
Шлях один охвістю злому:
Так на смітнику чужому
І догниують ці мертвяки.

З БОЖОГО ВЕЛІННЯ

Хто в селі Грицька не знає —
Ледацюга на весь світ:
То пиячить та гуляє,
То вилежує, мов кіт.

У колгоспі косовиця
Чи сівба весняна йде —
Всі у полі, тільки Гриця
Не побачиш там ніде.

Ніч настане — він в поході,
Всюди шастає, мов тхір:
Гриць на полі й на городі,
У чужий загляне двір.

Там потягне півня, гуску,
Там — колгоспних буряків...
Має випивку й закуску
І для себе, й для дружків.

Та попався був хапуга,
Знав, тюрми тут не минуть.

Підтягнув мерщій попруги —
Поминайте, як і звуть...

Десь тинявся аж три роки.
Раптом на — з'явивсь як/стій —
При здоров'ячку, нівроку,
В амуніції святій.

Не Грицько — отець Григорій,
Ряса плечі обляга...
— Нині й прісно,— він говорить,—
Я господній є слуга.

Опуска набожно вії,
Хрест дебелій у руці:
— Бог простив гріхи тяжкії,
Як заблудлій тій вівці...

Того ж вечора з дружками,
Хрест святий відклавши вбік,
Самогон хиляв склянками,
Гопака щосили пік.

А в антракті опівночі
Запитав хтось із дружків:
— От скажи нам, Гришо-отче,
Як пролізти до попів?

В церкві ти не був ізроду,
З богом, шельма, теж не знавсь
І не вірив в цю породу,—
А в святі, дивись, пробравсь!

Усміхнувсь Грицько лукаво:
— Стать попом — нам плюнуть раз.
Дайте мзду — і я, їй-право,
Висвячу в попів і вас!

От чому подавсь в попи я,
Це вже, хлопці, інша стать.
Тут рощот, не чудасія —
Треба ж кусень хліба мать.

Мав ось-ось піти в тюрягу.
Чи дурний я там сидіть!
Довелось в попи дать тягу,
Бог поможе — будем жить.

Ще бабусі є набожні,
Ну, і грошики є в них.
А попу з них дерти можна —
І законно, і не гріх.

Бог велів, щоб ближній з братом
Й крихту хліба поділив.
Як велів — ми будем брати!..—
Й первака усім налив.

ХТО З НИХ ГІРШИЙ

З народного

Ніс бідняк в чуже село
До попа дитину:
Охрестить мале хотів,
Дати імення сину.

По дорозі роздобув
Курочку перісту.
Тішився: «Знесе яйце,
Буде сину їсти!..»

От іде він через ліс
Стежкою вузькою.

Аж розбійник із кущів
Хап його рукою:

— Що несеш тут за добро?
Цур, лиш не дурити!
Не даси — так заберу,
Та ще будеш битий.

Подививсь бідняк йому
Пильно так у очі:
— Ось дитину я несусь,
Охрестити хочу.

Це ось — курка, бачиш сам,
Що ж, я не ховаю.
От і все мое добро,
Що в хазяйстві маю.

— Так поділимось давай
Ним наполовину:
Курку я візьму собі,
Ти бери — дитину.

— Чоловіче, як же ти
Курку можеш взяти?
Це корова, це і хліб
Для моого дитяти.

Це усе мое добро,
І те вділили люди.
Чим же сина годувати
Я без курки буду?..

Вислухав розбійник все
І каже біднякові:
— Справді, як у тебе братъ,
Ідіть собі здорові.

І пішов з добром своїм
Чоловік в дорогу.
— Добрі люди,— мовить,— є
В світі, слава богу.

З тим прийшов і до попа,
Просить добрим словом:
— Батюшко, хрестіть дитя,
Хай росте здорове!..

Піп спідлоба подививсь
На свитину в латах:
— Таїнства хрест сотворить
Можемо... за плату.

Воздаяння за труди
Всякий мати хоче.
— Ій же богу, у жнива
Відроблю, панотче.

А дитині ж не рости,
Наче бусурману...—
Піп йому: — Я за «їй-бо»
Рук бруднить не стану.

То он курка? От давай
За святеє діло!..—
Та за курку та під піл,
Потім за кропило.

Щось бурмоче, покупав
Дитинча в кориті
И тиць у руки, мов кота:
— Звати Аңсикритій.

— Отче, змилуйтесь! — бідняк
Заходивсь благати.—
Це ж корова, це ж і хліб
Для мого дитяти.

Бачить бог, що це усе
Із мого пожитку!..
— Йди, раб божий, не гріши.
Маєш он ще свитку.

Не забудь-таки в жнива
В полі одробити!..—
І пішов бідняк звідтіль,
Горем оповитий.

У попа позбувсь того,
В лісі що вціліло,
От що значить створить
Людям боже діло!

ПОЛЕГШАЛО

З народного

Тихий ранок. Баба Мотря
З церкви йде додому.
Горобці зняли гармидер
В листі молодому.

Диба собі попід тином,
Все отак шепоче:
«Дай же, боже, щоб узяв він
І тебе, панотче...»

Аж кума її стрічає
І пита любенько:

— Де це ви були, кумасю,
Нині так раненько?

— Та до сповіді ж носило,
На смирення боже.—
А кума їй: — Ну і як там,
Все було вам гоже?

— А було, було, голубко,
Як в кіно гляділа:
Піп так жалібно виводив,
Що сльозу пустила.

Та хрестом святым, як ціпом,
На людей махає.
А дячок все коло нього
Цапиком стрибає.

За молебень гарний грошей
Вже не шкодувала,
І на ладан, як годиться,
Гривеник поклала.

За помин душі сплатила,
Щоб прийняв всевишній,
За облегшення тілесне
Та за піст торішній.

— І полегшало хоч трохи?
Та не крийтесь, прошу.
— А полегшало в кишені,
Як узяв чорт гроші.

Попрощалася з кумою,
Йде та все шепоче:
«Дай же, боже, щоб узяв чорт
І тебе, панотче...»

ДИВА БОЖІ

З народного

Цю билицю в давні дні
Дід розказував мені.
Я собі на вус мотав,—
От і людям передав.

У селі вдова жила.
На горбочку край села,
Мов грибок, стара хатина
Виглядала із-за тину.

Та вдова не горювала:
Мала хліб, до хліба мала,
Бо покійний чоловік
Не лежав — трудився вік.
Тож і грошиків немало
Удовиці перепало.

От про гроші дяк узняв,
А довідавшись, сказав:
— Бог дає на долю всіх.
Удовиці буде гріх
Гроші ті самій того...
А про ближнього свого
Не згадати. Йосип навчав,
Щоб усяк про брата дбав
І ділився щиро всім...
Наряджуся я святим
Миколаєм, щоб не взнала
Та ні кому не сказала...

Тільки добре звечоріло,
Дяк мерщій узявсь за діло:
В церкву нищечком пробравсь,

У попову рясу вбравсь:
«Боже, нас благослови!..»
Та й подався до вдови.
Кравсь городами, низами,
Пробираєсь попід тинами
Дяк в подобії Миколи,
Підібравши довгі поли.

Ось і хата. До вікна
Дяк підкравсь — вдова одна.
Тъяно блима каганець.
І господній посланець
Перед очі удовині
Появивсь о тій годині,
Молитовно руки склав
І священно проспівав:
— Дщер моя! Молитви глас
З уст твоїх дійшов до нас
У господній наш чертог.
Ніспослав мене сам бог,—
Єсьм святий угодник я.
О, возрадуйсь, дщер моя!..

Удова до ніг упала
Та поклони щирі клала:
— Боже, грішну не карай,
А прости й прийми у рай.—
Дяк на те їй одказав:
— Бог мене тобі послав,
Щоб очистить од гріхів,
Аки чистять божий хлів!..—
І поніс він пісню ту
Про мирськую суету,
І про гроши не забув,
Мов знічев'я натякнув:
— Завтра знову я до тебе

Заявлюсь з господня неба.
Приготуй достойну дань
І вклади в господню длань.
Будь благословенна богом!..—
Й зник швиденько за порогом.

* * *

День минув. Ось ніч настала.
Удова вже гостя ждала:
Свічку в хаті засвітила,
Ладаном святим кадила,—
Не хатина — просто рай.
Гульк — аж тут і Миколай:
— О возрадуйсь, дщер моя!
Знов тобі явився я,
Як господь мені велів...—
Раптом дяк мов онімів,
Кліпа злякано очима.
Зирк, а в нього за плечима
Чоловік стоїть (о страх!)

І ключа трима в руках
З пів-аршина довжиною,
Весь у білім, з бородою —
Ну, святий Петро — і край,
Що глядить ворота в рай.

Сталось чудо це отак:
Як зібравсь за «данню» дяк,
Дід-сусід узів те діло,
Одягнув сорочку білу
Та від клуні ключ узяв,
Потихеньку почвалав
Аж до хати за дяком —
І з'явивсь святим Петром.
От дяка Петро святий

Запитав: — Ти хто такий?
— Я... угодник Миколай...
— Як же ти покинув рай?
Адже я, йдучи в обхід,
Браму сам замкнув як слід,
Ось в руках і ключ від раю.
Як ти вийшов, Миколаю? —
Дяк йому: — Я через тин...
— Халамидник! Сучий син!
Через тин? У пізній час?
А в одвіті я за вас?
Бог мене за все спитає,
Чом порядку в нас немає.
«Петре,— скаже,— ти отак
Бережеш в раю гуляк?
А вони, бач, до вдовиць...»
Падай, вража шельмо, ниць!
Геть додому, лиходію!..—
Та ключем дяка у шию,
Та по ребрах, та по спині: —
А не шляйсь в нічній годині!..—

З переляку дяк-Микола
Підхопив у руки поли
Та із хати аж загув,—
Більше, кажуть, там не був.
...Отаке «святий» Петро
Створив колись добро.

**З книжки
«ВІНОК БАЙОК» (1973)**

ГАДЮКА НА ДОРОЗІ

Виповзла гадюка на дорогу —
тут їй і смерть.

Вірменське прислів'я

Лиха Гадюка виповзла з кубла,
Тихенько злізла на дорогу
І впоперек лягла —
На сонечку погріти спину.
Орел, злетівши на круту вершину,
Побачив на шляху змію.
— Безумна! Голову жалій свою! —
Гукнув їй із вершини.—
Тікай — тут і підводи,
І машини,—
Колесами розчавлять сюю ж мить!
Гадюка у одвіт сичить:
— Щоб я з дороги утікала?
Такого не бувало!
Для чого ж маю жало,
Наповнене смертельної отрути?!

А хто поткнеться —
Смерті не минути.
Мене обходять хай.
Сюди їм зась!..
І на дорозі знову простяглась.
Та ось машина мчить.
Вже зовсім близько.
Ще мить — і з-під коліс

Довкола полетіли бризки.
Звилась Гадюка
І простяглася у пилюці.
Тепер навік.

...Завжди такий кінець Гадюці.

САМОВПЕВНЕНИЙ ЖУРАВЛИК

З осетинського фольклору

Летіли в ірій журавлі шляхом своїм.

Летіли — далі, далі
Ключ в небі линув.

— А я то ж я! — сказав Журавлик їм.—
На вас, батьки, світ не зійшовся клином.
Сказав і — вбік.

Просили, кликали в тривозі,
А він своє:

— Летіть собі! Мені — не по дорозі!..
...Летіли журавлі.

Ключ далі, далі плинув —
Над царством гір, безоднею морів.
Журавлик молодий услід зорив.

Один лишився він.
Один загинув.

ЩИГЛИК

Колись-то Щиглик книжку прочитав одну
І вирішив на диво птицям,
Що він збегнув
Науки глибину,

Отож йому нерівня всякі там синиці.
Тепер до книжки не загляне й на хвилину.
Покрився скарб той порохом давно,
 Павук густу, немов рядно,
 Розкинув сіру павутину...
 Та Щиглику і горя мало:
Як тільки де пташки зберуться хоч на мить,
 І він мерщій туди летить.
Ще там, як мовиться, ні сіло і ні впало,
Мій Щиглик вже цвірінька, щось плете.
Чи слуха хтось, чи ні — він не вважа на те.
— Орли! — повчає.— Вам до хмар злітати!
Вам, солов'ї, весною ніжно щебетати
 Та турбуватись, щоб пісні
 Були веселі й голосні!
Слід знати всім і те: усякий птах
Для діточок гніздо повинен вити,
Жуків ловити, гусінь та комах,
 Щоб ситими зростали діти!
Не забувайте ви обов'язків святих!..
— Та схаменись! Хто ж бо не зна такого! —
 Кричать йому з боків усіх.—
 Кому торочиш це, для кого?
Товчеш у ступі воду день при дні —
Про це всі знали в давній давнині.
 Учився б краще сам новому,
 То не сидів би на мілкому.
— Я що... Я не перечу цьому, ні.
Книжок у мене — ніде вже дівати!
 Та от біда: нема коли читати...

* * *

Доводилось такого Щиглика стрічатъ мені:
 Книжок у нього повна хата,
 А в голові — одна цитата.

ОСВІДЧЕННЯ

Лірична байка

Як місяць сріblo вилив над полями,
Зелений гай озвався солов'ями,
В коханні Дівчині освідчився Юнак.
Шептав: — Люблю — вмираю!
І вдень я, і вночі сумний зітхаю...—
І так зітхнув закоханий той неборак,
Аж ген відбилося луною
В нічній дрімотній тишині.

— Давно я мучуся й живу лише тобою,
Тобою марю уві сні...

— Навіщо,— Дівчина йому,— зітхать?
Давненько міг про це сказати.

— Так ти ж, як зірка, недосяжна
Й звабливо чарівна! —
Всміхнулася вона:

— Фантазія. Для смілих і відважних
І зорі ті — не хтозна-де:
Знайшли й туди дорогу люди.
Закоханий до серця теж її знайде,
Якщо кохання зігриває груди...

БАЙКА ПРО ЖАР-ПТИЦЮ

«Скажи, татусю, а на світі є жар-птиця? —
До батька приставав малий синок.—
Мені вона щоночі сниться,
Вже чую й голосок
Її дзвінкий
Такий».—

«Є, синку, є — погладив тато вуса сиві.—
І в кожного жар-птиця та своя:
То мрія, що з висот сія».—

«От люди ті щасливі,
В кого в руках
Той птах!..

І я зловлю жар-птицю, принесу до хати!» —
«О ні, я вік благатиму, мое дитя,
Щоб не давалася впіймати:
Хай кличе все життя
Той зорецвіт
В політ.

Якщо ж її, жар-птицю, хтось піймає,
Мети не бачить у своїм житті
І не горить, а дотліває
У запічку в смітті —
Його не зве
Нове».

МУДРИЙ СИНОК

Поет синка малого мав.
Цікава то була й допитлива дитина —
Все хоче знати, знайти причину,
Спочинку батькові ніколи не давав.

Раз він пита:
— Татусю, що таке епітет? —
В задумі гордій зупинивсь піта:
«Ну, як найкраще пояснить,
Щоб син міг зрозуміть?
Мале, а хоче знати літературу!..»
І бовкнув здуру:
— Це як на тата скаже хтось:
«Поет він геніальний
І пише вірші епохальні», —
Ото уже епітетом зоветься. —
Хлоп'я зненацька підвелося,

В задумі лоба тре та мнеться.
Тоді: — А от як кажуть: «Він нездара?» —
 Татусь насупився, як хмара:
 — Не вір таким словам, не вір.
 То наклеп, наговір...

ОСЛОВЕ СЛОВО

Ослові раз поталанило:
Добрячу шкуру Левову десь роздобув,
Притьом гарненько одягнув
І в ліс подався сміло —
Себе між звірів показать,
Сусідів полякатъ.

А що ж — справдешній Лев! Іде поважно,
чинно,

Мугикає собі під ніс.
Там дужий Олень хилить голову покірно,
Там знітивсь Вовк. В кущі тікає Лис.

Довкола тільки чути:
— У лісі Лев!.. Страшний та лютий!..—
Осел аж голки скаче: «Ось почуєте мій бас!
Тоді не те ще буде. Чхав тоді на вас!..»

І в лісі сталося диво:
— I-a!.. I-a!.. — луною віддалось кругом.
Герой не відсанувся ще, як тут гуртом
Вже звірина зібралась:

— Диви, Осел!.. А ми, дурні, злякались.—
Вухань оторопів: — I як це взнали ви мене?
Бодай були живі-здорові.

— По голосу, голубчику, по мові.
Відомо, хто як тне:
Як ти мовчав — гадали: Лев страшний.
Роззявив рота — взнали, хто такий.

* * *

Осел, читачу,— не дива:
Людину видають її слова.

РОЗМОВА НА БЕРЕЗІ

І гнучка, і вертка, як в'юн, Лозина
Хвалилась Тернові: — От я не згину!..

А втім, щоб не ходить між брехунів,
Ми на стежину звернем —
Вона веде поміж кущів
Якраз на берег, де Лозина з Терном
Поміж травиці та билин
Сусідами ростуть годочок не один.
Тут і почuem їхню мову.
Озвалась першою Лозина:
— Гордinya ти, гордinya, вражий сину!

Бач, наїжачивсь знову.
А це ж ледь-ледь повіяв вітерець!
Та хай тобі, сусіде, грець.
Хоч діло то твоє, мені воно байдуже,
Ти тільки знай — у вітра сила дужа!..
От я: лютує вітер — до землі зігнусь,
Засяє сонечко — угору пнуясь.
То листячком заграю, уклонюся гречно —
Це як вітрець легкий дихне.
І лихо промине —
Я знов стою безпечно.
А що оте мені?
Це нам не шкодить, ні.
Тоді дивуюсь: не силач, а впертий,
Не хилишся ні перед ким.

Т е р е н

Не вчися гнутись. Ліпше рівно вмерти,
Ніж плаzuном слизьким
Стелитися поміж травою.

То безхребетників вертлявих ремесло,
Отих, що хиляться билиною гнучкою,
В облесливій покорі б'ють чолом.

Л о з и н а

Еге ж, еге ж.— І нахилилася билиною.

* * *

Людино, будь завжди Людиною!

ЛЕВ І ЧЕРЕПАХА

За народними мотивами

Біда прийшла до Лева — син кона:
Застряла кістка в горлі.
Турбота батькові тепер одна:
Як врятувати? Чим пособити в горі?..
Аж Черепаха підповзла сюди.
— Мерщій клич Журавля, нехай рятує! —
Гукає Черепасі. — Як нема — Лисицю приведи.
Та хай щодуху мчить і не хитрує!.. —
Озвалась Черепаха: — В сюю ж мить.
Я з-під землі дістану. Ждіть. —
І поповзла. Година, третя проминає,
А посланець щось не вертає,
. Ніхто на поміч не спішить.
— Знайшов кому довірить пильне діло,—
Сміється Білочка з дубка.—

Пообіця — і нітелень, хоч би горіло.
Відомо всім, яка прудка,—
До завтра ждатимеш ту допомогу.
Було б послати Кізку прудконогу,—
Давно б не мучився синок.—
Коли це із кущів тихенький голосок:
— Якщо вона отак мене ганьбити буде,
 То зовсім не піду нікуди.
 Бач, завела тут мову...—
І голову під панцир заховала знову.

ОБРАЖЕНЕ СМІТТЯ

У закутку, поміж сміття,
Завівсь Павук, напнувши павутиння сіре.
А де сміття — немає світлого життя,
 Там і задуха, і зневіра,
 Повітря затхле та важке...
То хто б це міг терпіти отаке?
І новий Віник взявся вимітати
 Ту негідь з хати:
 По всіх усюдах він тернув,
 У темні закутки сягнув.
Пройшовсь гарненько раз і вдруге —
 Павучого кубла як не було,
 Все посвітліло, розцвіло.
Аж ось почувся крик: — Розбій! Наруга!
Для чого це метіння, тарарам?
 Знущання то, сваволя!
Йому байдужа інших доля,
 Життя немає чесним нам.
Хто право дав злочинцю
 Чинить таке в домівці?

Доволі потурати самочинству, злу —
Геть Віника й Мітлу!..

...Хто ж зняв той лемент-гук?
Сміття й Павук!

БАБУСЯ І ОНУК

Онук Бабусі похваливсь:
— Ага, я з школи їхав на машині!..
— Таке,— Бабуся враз.— Привикли їздить нині.
 Не те було колись:
Не відали в нас люди про машину —
Ціпок у руки, за плече торбину,
 Півсотні верст отак махнеш,
Пісок, болото попоміши день ногами,
 Присядеш — спину не зігнеш.
 — А ви літали б літаками!
— Еге, кажи. Хіба в сороки на хвості.
 Не ті часи були, не ті...
Тепер летять у космос, на якісь планети.
Тоді на це не мали ще кебети.
Та що — Ісус Христос, син божий,
В Єрусалим в'їжджав на сірому ослі.
 Так смертним нам, либонь же,
Судилося ходити пішки по землі.
— І коней не було? — очиці в хлопця грають.
— Були, були.
 — Чого ж він на ослі поїхав? —
Лукавинку сховавши, Баба каже стиха:
— Святі лиш на ослах і виїжджають...

З БАЙОК ПРО ҚЕМІНЕ

ДВОХ МОЛЛ — ЗА ОДНОГО ДАЙХАНИНА

Що Қеміне добрячий грамотій,
Усі в аулі знали,
За це його й моллою величали.
(В туркменів звичай був такий —
Письменних називати моллою,
Щоб виявити цим
Свою пошану ім).

І Қеміне пишавсь повагою такою.
Радів і за своїх синів —
Обидва грамотні, читати кожен вмів,
Тож звали й їх моллами.
Та от біда —

хоч учні добрі з них були,
Однак не зналися з дайханськими ділами,
В хазяйстві ради дати не могли —
Не звикли працювати сини...
Побачив Қеміне,
як раз коло верблюдів
Невміло порались вони,
І спересердя закричав: — Гей, люди!
Хто добрих двох моллів придбати хоче?
За одного дайханина віддам охоче!..

І глянув на синів своїх,
Під вусами затамувавши сміх.

ХТО ЩО БЕРЕ

У Кеміне біда — поранив якось вухо.
Болить же, кляте, і розпухло,
Аж підросло на декілька вершків.
Хвороба — не окраса для людини.
На вулиці в той час багач його зустрів
І взяв на кпини:

— Ти що це, Кеміне, чи не в осла, бува,
Позичив вухо це чудове? —
А Кеміне на ті слова:
— Еге, шановний, був би ти здоровий,
Сам знаєш, Кеміне не любить відставать:
Ти ж розум міг в осла узять —
Чому б мені не взяти вухо в нього?
Отож не бачу в цьому я лихого.

ТРЕБА ТОЧНО ПИТАТИ

Кожух у Кеміне — аулу знаний всьому:
«Мабуть,— жартують земляки,—
Молла і народився в ньому».

І справді-бо:
ідуть та йдуть роки,
А він з плечей ту шубу не скидає,
У ній і ніч і день стрічає.
Кожух весь латаний —
поглянути гріх:
На латці ледве причепилась латка.
От спробуй полічити їх —
Либонь, там сотні, не десятки.
Ta Кеміне начхав на те:
— Е, що там латки — то пусте.

Аби вкривав мої старечі
І спину й плечі.
А що старенький він такий,
То і покірний ваш слуга
не молодий...—
Та стрівсь юнак гаряченький надміру:
Зневаживши і честь,
й старі літа,
На сміх задумав взяти шахіра —
Прилюдно Кеміне пита:
— Молла, давно пошили ви кожуха?
Молла, як кажуть, не повів і вухом,—
Оглянув свій кожух з усіх боків,
Помацав ледь не кожну латку,
Тоді на юнака лукаві очі звів:
— Скажи, синочку, для порядку,
Яке це місце на увазі маєш ти?
Завжди вмій точно у людей питати:
Тут латки старші є за твого тата,
А є немов тобі брати —
Ровесники з тобою.
Отож, як щось питаєш,—
думай головою.

ЗА ДВА КРОКИ

Полишивши усі турботи й труд,
На той зійшлися люди з всіх усюд.
І Кеміне з'явився поміж ними,
Як скрізь —
в кожусі з латками рясними.
Усмішки зацвіли кругом,
Мов відблиск сонця на світанні,
І жарти, і вітання.

Ось люди обступили Кеміне гуртом:

— Молла, порадуй нас на тої

Своєю піснею новою!..—

Дивився бай на те, і зло

Вогнем його пекло,

Що від людей честь-шана шарпаку.

На нього ж, багача, ніхто й не гляне,

Хоч убрання на ньому —

сріблоткане,

І помсту вигадав таку:

До Кеміне зненацька піdstупився,

На латаний кожух погордно подивився

І мовив зло:—

Погані, бачу я, твої діла —

Утік ти недалеко від осла!..—

А Кеміне:

— О, правда, правда то святая.—

І зміряв відстань кроками до бая.

— Я від осла стою ось за два крохи.—

Від сміху люди бралися за боки.

Бай аж скипів, почервонів увесь

І з гурту почвалав, мов битий пес.

ПОТИМ ЩЕ ЗАБУДУ

На Кеміне мов щось найшло —

Сварити жінку так узявся,

Що аж сусід не втерпів, обізвався:

— Молла, бодай тобі добро було,

Чого це лаєш цілий день дружину?

Ну, чим, сердешна, завинила так?

— О люди, маю я на те причину,—

Озвався Кеміне.—

Я не такий дивак.

Сьогодні зла вона ще не зробила,

Так я на завтра лаю,
 і для діла:
Щоб завтра, як уранці піде воду братъ,
Не дай бог глечик не розбила.
А я до завтраго не хочу ждать:
Ще може статися —
 її не буде дома,
Або завіє десь мене.
Так що тоді робити Кеміне?
Ага, й тобі це невідомо!
А зараз ми якраз обое дома є,
Я маю вільний час, гуляю,
 Отож сьогодні й лаю —
А що, як завтра глечик розіб'є?
 Коли тоді сварити буду?
Мине той день —
 так потім ще забуду.

ЗУСТРІЧ ІЗ ЗЛОДІЯМИ

Вночі, як люд натомлений поснув,
 До Кеміне забралися злодії —
Поживу гарну матимутъ, була надія.
Шахір не спав тоді і все те чув,
Однак мовчав:
 «Нехай, дурні, виносять...»
Добра у Кеміне —
 як в лисого волосся —
Самі там злидні скніють по кутках.
 Злодюги впорались хутенько
(Все знайдене вмістилося у двох мішках)
 І з юрти подались тихенько.
Схопився Кеміне,
 дружину розбудив,

Узяв постіль — кожух, подушку і ряднину,
На плечі жужмом все звалив
І юрту з жінкою покинув
Та слідом і собі у путь.
Злодії чують — хтось іде за ними,
Злякались — дрижаки беруть:
Це ж попадись з пожитками чужими...
Оглянулись — то Кеміне
З дружиною за ними шкандибає,
Чималий клунок на плечах тримає,—
Ось-ось він кривдників наздожене.
— А ви куди? — пита один.— Чого вам треба?
Озвався Кеміне: — О небо!
Кого послало ти мені? Кого?
Та вам же краще знати, куди й чого.
Ви узялися нас переселити,
Однак забрали ще не все майно моє.
Так ми вам хочем підсобити —
Беріть, несіть геть-чисто все, що в мене є,
Чого вертатися за цим добром з дороги?
Лишилось небагато, слава богу.
Хіба так важко й це узяти вам?
А я з старою доберусь поволі й сам.

В ГОСТЯХ

Ішов у гості Кеміне. І, як на гріх,
Упав перед самісінським порогом.
Таке бува — упав, то що ж такого?
Але... узнають,— будуть кпини, сміх,
Прилюдно маєш кепкування слухать...
Кому приємна мова та?
От Кеміне підвівся, обтрусив кожуха,

Зайшов до юрти й весело усіх віта:
— Салям! Покірний ваш слуга не запізнився?—
Господар хитро так на нього подивився:
— Молла, а що то гуркотіло — чи не грім? —
І пильним поглядом лукавим
Кожух оглянув, грязь на нім.
«Е,— здогадався Кеміне,— погані справи...»
Однаке, ніби знехota, сказав:
— То мій кожух біля порогу впав.
— Кожух? Скажіть, яка-то дивина буває!
Чого ж було там стільки грому?
— Та лиxo в тім,— з усмішкою шахір
відповідає,—
Що я якраз був у кожусі тому.

**З книжки
«СМІХОМ ПО ЛИХУ» (1970)**

ЧИЯ Ж КРАСА?

В квітках, що аж вбирають очі
(По чорнім полі, наче мак, горяТЬ,
ЦвітуТЬ-палахкотять,
Красуючись на голові дівочій),
Тернова Хустка вихвалялась в гурті:
— І що вже гарна я! Ну, як на диво,
Любуються всі хлопці молоді!
Задивиться, буває, голова і сива.
Мені вже аж ніяково. ЛибоНЬ,
І в господині, дівчини тієї,
Що прив'язалась до краси моєї,
Від задивлянь лице палає, як вогонь.
— А господиня — гарна дівка? —
Її питає хтось.
— Та ніби гарна, як мені здалось.
А ще ото як мною вив'яже голівку,
То пошукать таку серед людей:
Мов зорі, блиск очей,
Сама — ну чиста рожа,
Чорнява та пригожа!..
— Так в тому, серденъко, і суть:
На гарній дівці всяка хустка —
Мов на півонії пелюстка.
На гарних лицах всі хустки цвітуТЬ.

ТОЙ, ЩО НА ОСЛІ...

По вулиці Віслюк уранці брів.

Після негоди та дощів
Стояли скрізь калюжі, і грязюка

Аж чвиркала із-під копит.
(Була й сухіша путь на бруку,
Та дивного немало знає світ).

На пішоходах саме люду!
Всі квапляться, біжать кудись,
А їм на одіж краплі бруду

Все ляп та бризь:
Копитами вухата потороча
В багні гарцює, як на глум.
Комусь заляпало обличчя, очі.

Комусь — новий костюм.
Той лається, а той лише сплюнє,
Мовляв, чого чекати від осла,
Та ще коли грязюкою він суне...
Гай, гай! Не він призвідця зла:

У телепня на спині
Іздець сидів
І по болоті, баговинні
Його навмисне вів,
Чимдуж по ребрах чобітьми гатив.

Спровадивши в калюжу.
Іздець сміється: — Що й казать,
Культурою осли не дуже...
Так що із нього взяти?!

* * *

Еге ж бо: що з тії тварини взяти —
З нерозумом путь топче по землі.

От інше слід спитати:
А той, що на Ослі?
Отой, що путь показує Ослові,
Він хто? Де взяти для нього слово?!

«АКУМУЛЯТОР»

На стадіоні сміх. І шум, і крики.
Між глядачів пожвавлення велике:
 В напрузі матч. Команди дві
 Зійшлися в поєдинку на зеленім полі.
 Всі хлопці дужі, бойові —
 Не грають у футбола кволі.
 Потрібні м'язи тут міцні,
 Невтомні ноги
 Й твереза голова до того,—
 Казали так мені.

Робота тут потрібна віртуозна, чиста,—
Ривки, стрибки, фінти на всі лади...
— Ти глянь на того футболіста! —
Сусід штовха.— Бач, бач! Сюди, туди!
От крутиться — як муха та в окропі.
А бігає! Галопом все, галопом!
 Маха руками, аж упрів.
Ну, молодець! Оце порив спортивний!
 От приклад для грэвців!..
— Та не кажи. То футболіст предивний:
 Верткий, прудкий.
 А толк який?
Ні разу не торкнувсь м'яча.
Та де там — од м'яча тікає,
 Немов він бавиться в квача.
На полі зайвий, грати заважає.
— Ти що? Такий завзяття надиха.
 То наш акумулятор духу —
 Не буде гри без нього, руху.
А що м'яча цурається — нема у тім гріха.

* * *

Ох ті крутьки, ті вертуни —
Як дзига, коло діла крутяться вони.
Аж раптом на! — в пошані дармограй,
Його хоч в рамці виставляй.

НА ЯРМАРКУ

— Ось це Свиня! Найкращої породи! —
Рябу на ярмарку Господар вихваля: —
Побачили б, які дає приплоди!
У неї кожне порося — немов теля.
Держав би сам — кишеня, брат, не дозволя.
А жаль: не лізе ритися в городи,
А що вже любить чистоту!
Обійде за версту
Багно, калюжу чи помій.
З якимись там свиньми і не рівняй!.. —
Чи так? Та ні, брехня:
Її для продажу помили.
І розхвалили.

ЛИСИЦЯ І ЗАЄЦЬ

Собаки з ферми Лиску гнали. Бідолаха,
Щоб врятувати шкуру, не шкодує ніг:
Тікає, не питаючи доріг.
Руда від страху вже не оха і не аха,
Бо де там ахать, як лихе собак несе.
Аж гульк — летить машина.
Лисиця луп очима
Та вслід за нею на шосе,

І так бере — ось-ось наздожене.
А нищечком собі міркує:
«За нею побіжу, то не знайдуть мене,
Як далі бути — зметикую,
Гляди, ѿ загубляться сліди».
Коли це Заєць з жита:
— Куди, кумасю, мов несамовита?
Дивися, ѩоб не сталося біди!..
— Змагаюсь, голубе! — йому Лисиця.—
Хто швидше добіжить ген-ген туди,
В оту долину, де криниця.
— А ззаду що за звірі там біжать?
— Ото?.. Та судді, золотко. Щоб знатъ,
Хто у змаганні переможе.
Ти, серце, пострибай, мені і це поможе,
А враз і славу — пополам,
Або і все тобі віддам.—
Сама ж в кущі тихенько зирка.
Зрадів Зайчисько куций, застрибав.
А тут собаки гав та гав —
І дурню сірому прийшлося гірко.
Злодійка хитра круть хвостом —
І щезла під мостом.

* * *

Е, скаже хтось, все вигадки, дива.
Ой ні, бува таке, бува.

ПІЙ Т І ЦАР

Давно це сталося. В одній державі —
У Римі чи деїнде, хто вже зна
(Була ж то сива давнина),—
Пійт, шукаючи шляхів до слави,

Прийшов до царствених палат:
Хотілось віршу дарувать самому,
Ту оду, що складав, мов богові земному.
Та варта не пустила — зупинив солдат.

 То як зарадить лихові такому?
Книжок іще не знали у державі тій,
 Іх заміняв пергаменту сувій.
Гадалося: сам цар ту віршу прочитає,
Ім'я піттове перед людьми згадає —
 От лаврами і ввінчано чоло,
 І слава піднесе над ним крило,
Бо слово царськеє закону силу має...
 Він каже варті:
 — Я піт, співець краси.
 Я славлю і царя самого.
— Піт? — солдат пита.— То цар для чого?
 Поміж людей пісні неси.
Иди геть. Не велено пускати нікого!..—
 Піт скривився: — Зачекай...—
 І дістає сувій:
 — Ось це — цариці передай.—
 І хилить голову в поклоні.
Солдат затиснув той сувій в долоні.
А через день піт стояв перед царем.
 — Послання читано. Берем
 Тебе в придворні писарі.
На слово спритний, пишеш чисто, гарно...—
 І відтоді він при дворі
 Талант свій тратив марно:
Ледь тлів, як в підземеллі каганець,
Родились віршки сіренькі, куцокрилі.
Так і помер. Хоч би хто руту чи чебрець
Був посадив на тій могилі...

ТХІР І ЛИСИЦЯ

— Життя пішло,— зітхнув похмуро Тхір.

— І не кажи. Хоч плач,—

У тон підгавкнула Лисиця.

— А так, а так. То зле, сестрице.

Уже ѿ не суньсь в громадський двір,

Де є хоч поганеньке пір'я.

Всяк пальцем тикає: «Злодії! Хапуни!..»

Кругом підоозри, недовір'я,

Так, буцімто самі святі вони.

Ну, я скручу, буває, голову курчаті,

Чи ти потягнеш гусака.

Так що? Тепер усі ми он які багаті,—

І не помітно те, і шкода не яка.

Аж ні. Скрізь б'ють, нема на них холери,

Біда чека тебе щомить...

— То правда, золотко. Що бідним нам робить?

Вже лізла в дірку, бо не можна в двері.

Так де. Хапають за хвоста,

Цькують собаками, ще ѿ б'ють по спині.

Це вже хоч пастися іди між свині.

— Йди, йди! — ѵї Тхір.— Прощай, уже світа.

Он чуєш: півні десь отам горлають.

Так я їх попасу!

Ще і тобі якесь курчатко принесу,—

Це ж сторожі якраз дрімають...—

І в темряві зашелестів бур'ян.

* * *

Тхора Лисиця не діждалась —

Не вертався.

Що, обдурив? А сам наївсь, аж облизався?

Авжеж! Злодюга трапив у капкан!

З книжки «ЮШКА З ПЕРЦЕМ» (1967)

БАТЬКО І СИН

В сім'ї зростав Синок
(Казали, метикований хлопчина).
Старим ставало радості й думок:
«Ким виросте? Що буде з Сина?..»

Все побивалися Батьки.

Ішли літа. Вже хлопець вбивсь в колодочки,
Та щось нема жадоби до науки.

І в праці не натрудить руки.

Раз Батько й каже до Синка:

— Ну от, Синочку, виріс ти нівроку,
І не малі вже маєш роки,
То час шукати бережка.

Життя усім шляхи широкі простеляє:
Той в космосі, той зерно сіє на книші,
Один будує, другий атом підкоряє.
А ти?

— Література вабить...

— Що ж, пиши,

Якщо кебета є. Це теж велике діло —
Розумним словом людові служить —

І честь, і треба вміть,
Бо мудре слово дух гартує й тіло.—
Синочок мнеться: — Я, Татусю, сміх,
Сарказм люблю... сатиру.
То тільки їй і вірю,
В сатирі я шукатиму доріг.—
Старий всміхнувсь, наморщив лоба:

— Це щоб камінням — і в провалля геть,
Як того мудрого раба, Езопа?
Щоб нагла стріла смерть?
— А я не лізтиму на вила:
Я де смішком, де ушипну,
Де туманцю піддам,— слизькенъке обмину.
В умінні, Тату, сила!..
— Ота-ак! — В старого похололо на душі.—
То це такого ти дійшов уміння?
Та краще хай поб'ють камінням!
Ні, Синку, зовсім не пиши.

РОБОТ І ЛЕЖЕНЬ

Буває, щось дає й лежня.
Ото як бити байдики щодня
Та нидіти без діла,
Гляди у голову і думка забреде,
На серце іскрою впаде.
Отак вона раз Лежня прояснила,
Збудила у душі охоту.
— А що, зроблю!.. — сказав — і за роботу:
Пиляв, клепав... Невдовзі перед ним,
Мов богатир казковий, дужий Робот
Виблискував вбраним стальним
(Нівроку козарлюга був — півпуда чобіт),—
Стойть та жде наказу.
Йому ледащо зразу:
— Ану, неси води!..
— Води! — гуде металом бас хрипучий,
І задвигтіло від ходи...
Трудивсь невтомно велетень могучий,
А Лежень все лежить, всміхається щасливо,

Мовляв, що бог — я чудо сотворив!
Минають дні. І раптом — диво:
Хтось Робота як підмінив —
Стойте і з місця рушити не хоче,
А Лежень злий зубами лиш скречоче:
— Що став, як пень?! Обов'язки свої забув?
А юсти що? Тебе створив я не для того,
 Щоб меблею у хаті був! —
 Та Робот грізно зирк на нього:
— Ти гвинтиков мені тут не крути.
 Доволі лежнів, брат, пекті! —
 І хап за комір дужою рукою:
— Робити йди! Божка мені не корч, не гни,
Я панькатись не буду з гиддю отакою!.. —
 І Ледаря припер щосили до стіни.

...А Робот був, як кажуть, з головою!

ОРИГІНАЛ

Художник написав портрет.
Творив з натхненням небувалим,
 І фарби, як живі,
 На полотні заграли.

— Краса! Чудово! Ви — поет! —
 Захоплено митця вітали.—
Поєднання яке: талант і простота!.. —
Художник знов: вітали неспроста —
 У твір він душу й хист уклав.

Аж ось оригінал перед портретом став.
Вдивляється і сяк і так:
То близько стане, то присяде, гляне збоку,
То враз відступить і примуржить око...

Дививсь, дививсь, тоді питає неборак:
— А гудзиків чому нема на піджаці?! —
Всміхнувсь митець:
— Та я художник, не кравець.
Піджак вам хто пошив — кравці?
То з них за гудзики й питати.—
Оригінал замовків ні в сих ні в тих.

* * *

І що сказати про таких?
Коли не тямиш в ділі, вмій мовчати.

СВИНЯ І РЯБКО

С в и н я

Ти все своє: «Осел, Осел».
Повір, я з того не горюю
І казна-що тут не мудрую.
Та що таке Осел наш — в суть ти вник?
Скотина не проста, а провідник!
Масштаб хоч і місцевий, вірно,
І вуха довгі аж надмірно,
Та все ж Ослом назвати гріх,
Негоже.
Бо ще подумають, крий боже,
Що достеменно він з отих
Відомих телепнів вухатих,
І всі ним будуть попихати
Та зневажати, мов щеня.
А він за старшого в дворі і на городі!
Отож, Рябко,— і в цьому сумніватись годі,—
Він вартий в нас найліпшого Коня.

Р я б к о

Чи ба! А я, простак, дививсь на нього,
Ну, як на телепня якого.
Признайсь, Періста, це ти в жарт,
Немов про цяцю, про Осла співала?

С в и н я

Мовчи. Дебатувать не будемо, не варт.
Я думку маю. Інших чути б не бажала.

...І справді, думка у Свині була:
«Якщо Осел хоч трохи має влади,
Хвали його глупоти й вади,
Ослом не називай Осла.
Тоді в дворі, в городі рийся сміло —
Осел не стусоне копитом в рило».

* * *

Ханжо! Скажи, ти не з рідні
Перістої Свині?

ДИСПУТ

Славко над шляхом взявсь садить дубочка —
Нехай росте та стеле людям тінь.
Дружок його грів боки на горбочку.
— Це треба він тобі. Махни рукою, кинь!

Ти от скажи,— Славкові він гукає,—
І нашо людям жити на Землі?
Ага, не скажеш! Бо ніхто того не знає.
Ну, що ми є? Якісь створіннячка малі,
Пігмеї ми у всесвіті безкраїм.

Без нас Земля була? Була.
Крутилася? Крутилась.
І птиця, й звірина водилася,
І всяка всячина росла.

А наша роль яка на білім світі?
Топтати землю та плоди її з'їдати?
Землі ж нічого незугарні дать:
По цій ось самій, віковій орбіті
Без нас могла б крутитися вона —
Без мене і без тебе, всіх там інших,
 Та ще не гірше.
 Отак-то, старина!..

Йому Славко: — Про інших ти оце даремно.
Без тебе обійшлася б, знаю певно.

НІЖ

До хати принесли новенького Ножа
(Хорошу річ придбать — важливо).
А що за Ніж! По лезі хвильки аж біжать,
 Здається, хлюпають грайливо,
 Гарненські візеруночки на нім
Переливаються мереживом дрібним.
 Поглянеш — цяцька, диво!..
Бери, щаслива господине, чудо-ніж,
Картопельки начисть та хліба вріж,
Чого йому дарма виблискувать боками
 Поміж ножами та ложками.
 А де —
Візьме, попробує оту свою обнову
І кине геть та за старого знову:
— Нехай він, клятий, пропаде....—

За що ж це так? Бліскучий, гарний,
Краса — хоч воду з неї пий.
А скибки хліба врізать незугарний —
Тупий-тупий!..

МИШАЧА СЛАВА

Про Мишу слава йде.
У лісі хвалять сіру, —
Сорокам дай — не пошкодують язика,
Бо і хвальбі такі не знають міри:
— Ах молодчина! Сила он яка!
А що тямуща та завзята в ділі:
Все крутиться, кудись біжить,
Якщо присяде, то на мить,
Щоб відпочили ноги занімілі.
Лев недарма її сюди прислав:
На галяві між трав
Давно лежали товстелезнії колоди, —
За день не стало, ніби канули у воду
(От Миші й слава в нагороду).
Тепер ходи собі, гуляй,
Не бійся, що зламаєш ногу.
Лев мудрий, знав, зіпертися на кого!..

Гай, гай!
Це ж як героем лісу Миша стала?
Та кажуть, що колоди ті... штовхала,
Коли Ведмеді до ріки тягали їх.

* * *

I Миша — геркулес,
Як крутиться у Лева біля ніг.

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСЛІВ

Вот если б из басен, которых не счасть,
Могли хоть единую звери прочесть,
То, видно, свои изменили б повадки,
У них завелись бы иные порядки.

Осел, скажем, лучше бы кадрами ведал...

M. Сточик. К вопросу о баснях

Осел таки вхитрився байку прочитати.

— Що, знов смієтесь над Ослом?! —

Обурився вухатий.—

Хто тільки водить їх лихим пером?

Все алегорії якісъ, усе сатира...

У печінках сидить вже писанина ця.—

Махнув хвостом, псявіра,

І до хлівця —

Шукать смачненького сінця.—

Ні, я б не друкував оті байки,

Нехай їм грець, із байкарями.

Езопи розвелись! За витівки такі

Прогнати будяками,

Щоб казна-що там не верзли,—

Нам байкою не тикай, ми не діти!..—

...Якби ж ото Осли

Ще вміли байку розуміти!

СЛОВО (не похвальне)

ҚАДИЛЬНИКАМ

I

Йому попом було б служити,

От заявляю сміло:

Бо ж любить, бісів син, кадити —

З пера зробив кадило.

II

Трудиться він, як то кажуть, у поті:
Так славословить, аж з сил вибивається,
Навіть із мудрим голландцем * змагається —
Слово похвальне складає глупоті.

УНІКУМ

Поміж людей
він справжній унікум:
Язык предовгий,
та короткий ум.

* Мається на увазі вчений-гуманіст Еразм Роттердамський (1466—1536) — автор знаменитого памфлета «Похвала глупоті».

**З книжки
«МАЛЬОВАНИЙ СТОВП» (1964)**

М'ЯЧ

Злетівши кулею високо вгору
Від спритної ноги,
Футбольний М'яч сказав:
— Ну, вороги,
Зі злості луснете ви скоро —
Дізнаються нарешті всі на світі,
Що першим я проклав у космос путь!
Еге ж, це по моїй орбіті
Супутники розгін тепер беруть!
Я рвуся вгору сотні років,
А в них — лише перші крохи.
Чому я сам супутником не став?
Не хочу одриватись од Землі —
У мене безліч тут важливих справ.
А то брехня, що язики торочать злі,
Супутникам приписують всю славу,—
Вона моя, ії-право.

* * *

Пробачити М'ячеві можна:
Що з нього взяти — порожній.

ТУРИСТ

Верткий, як щур, панок-турист
(Казали, буцім журналіст)

В гурті людей базікав:
— Новини добрі сталися у вас,
Я сам оце примітив: серед мас
До західних ідей цікавість є велика,—
Вони вже верх таки беруть!

А це прогресу путь.
Вам докази? На кожнім кроці!
Якось наш містер твіста танцював,
Так гурт який кругом стояв!

Щасливі лица, сміх лунав.
Ій-бо, симпатії на нашім боці!
Стрічають скрізь нас, як гостей.

А це говорить теж про те.
Або й таку ще бачив я картину:
Учора ваші хлопчаки,
Побачивши чужу машину,
Гули круг неї, мов жуки:
Один погладить, той помаща шину...
А джаз! Як він зачарував людей —
Мені ваш ресторан нагадує Бродвей!..
— Та що казать. Нам бачить все цікаво,

Народ такий,—
Із гурту Чоловік всміхнувсь лукаво.—

Новинка нам і глек чужий,
Та й те для нас диковина,
Шо пес і в нас некованій...

Я бачив сам: осел стояв недавно тут,
Хоч він і в нас не диковинна птиця,
Та все ж зібрав чималий гурт,
Був там і сміх, були цікаві лиця.

Так-от дозвольте запитати:

Ну, як осел у двір, буває, забреде,
Зберуться люди подивиться,—
То як, в дворі отім людей
В поклонники осячі записати?

* * *

Либонь, ще хтось мене
Докором тут штрикне:
«Негоже так ось грубо».
Але ж осlam не заглядають в зуби!

З книжки «ЯКА СОВІСТЬ — ТАКА Й ЧЕСТЬ» (1964)

СПРИТНИЙ

Громада зводила великий дім.
Отож-бо діла справжнього немало
Для всіх ставало.
Щодень на тім
Фундаменті міцнім
Зростали вгору стіни —
Трудились люди чесно і на славу,
Цеглину дружно клали до цеглини.
Ta от Семен, мов на якусь забаву,
Дививсь на ту споруду,
Тиняючись в безділлі по кутках
Із вузликом в руках.
«Ото завзяті! Глянеш — просто чудо! —
Базіка все.— Ті на землі, а ті у вишні.
Ну, чисто комашня,
Спочили б хоч хвилинку...
Невже ж в такому ось будинку
Не знайдеться куточек і мені?
Чи довго ще терпіть та горювати?
Ой, швидше вже б кінчали будувати —
Пора і нам пожить як слід.
Ото коли б ще сонця більше, світла,
Ta яблуні під вікнами рясненько квітли...»
Аж тут Сусід
Під'їхав екскаватором до тину
(Він для будови шлях розчистить мав),
Спинив на мить машину

І Семенові з кабіни погукав:
— Агов! Семене!
Чого це ловиши гав?
Нагнувся б, людям в ділі пособив.
— Це ти,— Семен йому,— до мене?
Ой людоњки! Як стій обляяв і зганьбив.
Чи нам, брат, до роботи привикати?
І сам ти знаєш — роботяжий в мене рід:
Сестра он трудиться, і навіть мати.
Побіг би й я... Та клятий цей живіт.
Я хворовитий. Ломить руки, ноги.
Яка то вже робота, як немилий світ...
— Ану, побережись! — спинив його Сусід.—
Зійди лишень з дороги!
Стирчиш отут, як пень в болоті,
Та людям заважаєш у роботі! —
Завів мотор,
Узяв розгін,
Ковшем сміття загріб
І викинув за тин.

* * *

Це так, ще є у декого така турбота —
На все готове розсявляти рота,
У ділі ж — не зав'яже і хвоста коту.
Почує ласий шмат —
Він тут як тут.

ЕСТЕТ І ОНУЧА

Митець у нашім місті поживав,
У добрій славі був, малярське діло
Робив він чесно, вміло,—
Народ його і шанував.
Ta треба ж прилучитися лихому:

Було, ганьбою ледь не вкрилась сивина
(Бодай таке й не снилося нікому!),

Хоч в тому й не його вина.

Чи то, як кажуть, у недобру пору,

Чи йшлося вже на зло:

Підвечір мимо двору

Лихе несло

Естета.

(А він у нас — дурна прикмета.

Гляди — і вискочить такий козак,

Мов жаба з очерету,

Щоб подражнить на вулиці собак).

Іде в куцесенькій рябій кофтині,

Ну, геть тобі папуга — й край!

Кудлата грива збилася на спині,

Шнурок на шії, хоч бичків лигай...

Аж гульк — в куточку на задвірку

Уздрів цяцьковану ганчірку

Та як гукне, дивуючи людей:

— О'кей!

Шедевр! Та це ж всесвітній геній!

Та він всіх мазунів заткне в кишеню!

Ах, що за лінії! А скільки барв, ідей!

Це — Захід! Зразу бачу школу!

Подібного у нас я не стрічав ніколи.

Таке творять в Нью-Йорку чи Парижі.

Які глибокі відчуття!

Це полотно — «Абстракція життя»!

Модерн. Нарешті в нас мотиви свіжі...

— Тю, тю! — спинив його Митець.—

Дав волю язику:

Торохка, мов горох молотить на току.

Чи в тебе в голові нема олії,

Чи носиш баняка на шії?

А знаєш, що ти вихваляєв? —

Ганчірку, ту брудну онучу,

Якою руки я і пензлі витирав.
А ти зчинив тут бучу.

* * *

Любителі онуч чужих!
Мовчіть. Не виставляйтеся на сміх!

МУХА, ЛЕВ ТА ІНШІ

Біду не клич —
Непрошеня, сама прийде,
Ще за собою й другу приведе.

Отак і в ліс прийшла,
А винна Муха:
Зненацька звідкілясь
Тихенько шасть —
І сіла Левові на вухо.
Лев стрепенувсь.
Лев став на задні.
По вусі лапою щосили як махне:
— Еге-е! Тут з'єсти думають мене!
А ви... Ви Лева вберегти нездатні...—
Що Лев скіпів, то не дива:
Чи міг таке зухвалиство він терпіти?
Та от слова... Оті його слова,—
Як зволите їх розуміти?
Ну, як?
Лакуз аж душить переляк:
— На вухо Левове роззявить рот посміла?!

— Переловити Мух!
— Всім обкарнати крила!

— Щоб в лісі згинув і мушиний дух!..—
І миттю заходилися служити:
Метнулися по лісі, мов хорти,—
Не пролетіти птиці,
Звіру не пройти.
А Мух попробуй, капосних, зловити!
Ну, що робить його з бідою,—
Завзяті падають вже з ніг.
Лис не вгава:
— Щоб Лев наш спать не міг?
Та ми під ноги ляжемо травою!..—
І закипіло знов. Кущі навкруг тріщать,
В траві кубелечка розтоптані лежать.
Та катма толку з того дива.
Що ж діяти?! Аж думка тут щаслива
Комусь у голову прийшла:
— Стривайте, братці! Гляньте на дерева:
Ось де мушва — погибель Лева!
Повалим ліс, цей корінь зла! —
Взялись. І полягли дуби, окраса лісу...
Берези, сосни падають стрункі...
Минають дні. Крізь куряви завісу
Самі пеньки
Стирчать довкола,
Та де-не-де тримтить осика квола.
Лакузи ж, посміхаючись щасливо,
Чесали Левові хвоста і гриву.

* * *

Не вірите? Ого! Лакузи на догоду
Ше не таку вчинити можуть шкоду.

ЛУНА

У лісі вихвалялася Луна,
Що це ж вона
Така дзвінка і голосна:
— От голос мій
Почують люди
Геть-чисто всюди!..—
І справді, голос той дзвінкий,
Але — чужий.

ЗАЧУХА

Віслюк зненацька голову підняв,
По лузі півником стрибає,
Про сон, про втому забуває.
Баран дружка аж не впізнав:
— Що бачу я! Звідкіль ця переміна? —
Пита.— Ти ж, гемонська скотина,
Ледь не заснеш, бувало, на ходу.—
Віслюк моргнув: — Е, брат, причина!..
— Накинув оком десь на молоду?
— Владав! Ну, як дививсь у воду.
Так знай — у прийми пристаю!..
— Отак? Хоч кралю покажи свою —
Що за одна, якого роду.
— Руда Коза. Чималий має шмат городу.
Тепер уволю попоїм сінця!..
— Авеж, авжеж. Вітаю молодця...

За тиждень відбули й весілля.
Смоктали брагу кілька днів,
А на похмілля —
Віслюк оглянутись не вспів,—
Коза шлею на шию

(Поморщився, та все ж терпів).

І почалася веремія:

Щодень товчеться на городі, у дворі —
То воза пре, то тягне плуга.

Коза ще підганя: — Та швидше!

Ледацюга!

Став пнем. Роз'ївся на чужім добрі?.. —
Немає бідаку просвітлої години —

Він від зорі і до зорі

Шлеї не скине з спини,

Все догоджа Козі. А шана Віслюку —

Як зайді псові на току:

Не ляж, не стань, не з'їж травиці,

Бо ще й догану випише на пиці...

Замиршавів Віслюк, повісив вуха,

Немилий горопасі білий світ.

А тут Баран: — Хазяїну привіт!

— Хазяїну? Ти хоч не смійся, я — зачуха.

— Е, що ж це ти говориш так.

Це вже несе того... зазнайством.

— Та ні, як є. Бо хто я тут — вахлак,

Завідувач Чужим Хазяйством —

За-чу-ха себто. Так для сміху зве народ,

Що пораю Козі сінце й город.

ВОЛОВА МУДРІСТЬ

Статечного Вола

Наставлено двором, хлівами керувати.

Робота, звісно, немала,

Та то дарма — Волові не звикати.

Турбота інша єсть: кого у замі взяти?

Рябка хтось раяв, той — Коня,

Хтось іншу називав кандидатуру.

Віл слухав їх, мовчав похмуро.

Мовляв:

«Тут не стрибай, як в річку з пня.

Знайти заступника — не те, що свата...»

Аж раптом новина:

Віл у заступники взяв... Барана!

Підписано наказ, є номер, дата.

В дворі шушукання, ехидний сміх,

Пішли пересуди, розмови:

— І хто б ото подумати міг —

Наш Віл! Поважний Віл,

А гірше від Корови!..

— Тепер і за ворота не никни:

Скажи кому — сміяється буде,

Ганьбу лишень почуеш всюди:

«Це ті, що ними правлять барани!..»

— Ще не ставало, щоб осли

У нас в чинах були...—

А Віл? Він чув оту лукаву мову:

Бува, аж припече солоне слово,

Гостреньке та круте.

Віл чув і знав, та не вважав на те.

«Нехай собі, хай плещуть язикаті,—

Міркує так.— На те вчепив бог язики:

Потішаться, злослови й диваки,

А там і втомляться завзяті.

Ну, а Баран... Душою гріх кривить:

Тупий, на розум небагатий —

Що з Барана і взяти?

Однаке з ним спокійно можна жити:

Йому подвір'ям не доручати керувати».

* * *

Такий ось мудрагель

В страху за власну шкуру

В помічники шукає бевзя, мацапуру:

«Нехай баран, нехай теля дурне,
Зате мене
З посади не зіпхне...»

ЗАЯЧА ОБІЦЯНКА

Хвальків не люблять.
Всі ганьблять
Породу цю індичу.

Ведмідь зібрав нараду виробничу.
Була мета: гуртом підсумувать,
Що зроблено за літо красне в лісі.
Ладком, без церемоній та комісій
Розмови почали про справи.
І Заєць перший, як ото завжди бува,
Стрибнув на пень трухлявий:
— Я коротко. Ненавиджу пусті слова!
Не хочу я ні похвали, ні слави.
Якщо так вимагає діло,
За все берусь охоче, сміло,
Бо Заєць даром не базіка!..
Однак признаюсь тут:
Зірвався літній план —
На галяві не виполов бур'ян.
Робота он яка — хоч площа невелика.
Було. А нині слово ось даю тверде:
І тижня не пройде —
Я ту галявину швиденько розкопаю,
Засиплю ями, рівчаки
І до ріки
Я сам берусь
Прямісінький прокласти шлях із гаю!..—
І Заєць сів, поважно втерши вус.

Аж Цап його штурхнув під бік тихенько:

— Ну, брат, на слові ти прудкий.

Умієш говорити красненько,

А толк який?

Обіцяне не зробиш ти повіки.

— Дарма. Зате ефект, ефект великий!

Чув — сам Ведмідь сказав:

«Наслідуйте почин!»

Я потім викручусь.

Знайду хоч сто причин.

* * *

Буває, інколи й людина

На вітер кидає слова,

А потім баки забива:

«Була, мовляв, важлива в тім причина».

ЛИЦЕМІРНИЙ ЛИС

— А, друже мій! Привіт! Здоров!

І втнув же ти, пробач мені на слові! —

Гукнув Лис Борсукові.—

Чув, чув про витівку твою. Ти знов

Візка підвіз дружині. Та якого!

(Мабуть, не бачить їй добра).

От вже від тебе я не ждав такого.

Учора ти з дружиною обідав у Бобра?

Вона, говорять, чхнула ненароком,

А ти і вусом не моргнув,

Ти не повів і оком

(Бодай щасливий був!),

Щоб ій любенько так сказати:

«Здорові будьте чхати!..»

На мене не кивне голубонька моя —
Ії завжди шаную я:
І про здоров'ячко ѹ красу подбаю,
В гостях, мов квіточку, оберігаю,
Сам піднесу води,
Не дам на неї сісти ѹ порошині,
Думки її угадую завжди.
— Та знаю. Речі в тебе солов'їні.
Усе це так —
І порошина, і водиця.
Поміж чужими — як годиться,—
Борсук йому.— Те нам давно відомо.
От не второпаю ніяк,
Чого ти б'єш свою Лисицю дома?
— Дозвольте, як?! — обуривсь Лис.
— А так:
Чи шубу не почистила тобі як слід,
Невчасно курочку дісталася на обід,—
От і вшануєш — тиждень видихає.
— Таке! То ж дома. Хто те знає.
В сім'ї буває все: і сварка, ѹ мир.
Зате на людях я —
Добропорядний звір!

* * *

Тут дехто взнає свій портрет
Це ж істина давно відома.
Слова облесливі не піднесуть авторитет,
Коли негідник ти у дома.

МУХА НА ПАСІЦІ

На пасіку в садок
Раненько Муха прилетіла.
Крутилась, як в окропі, торохтіла:

— Мені не час Зозулин слухать голосок
 Та править з вами теревені,
Як це робили наші предки навіжені.
У мене повноваження — збирати медок!
 Та що побачила? —
 Недбалість і безладдя всюди.
Чого літати вам по квіточках отих,
 Пустеньких та малих?
 Який же толк від них?
А хочуть меду. Де він в дідька буде!
Мене й прислали навести порядок —
 Підвіщить медовзяток.
Питання вам ясне? Припинимо дебати.
 Пора у нас гаряча, трудова,
 Отож давайте працювати
 Та мед збирати.
А він же ось: кругом і листя, і трава,
Густа та пишна, ніби шовк, зелена!
Я тут присіла на листок такий,
А він весь медом пахне і липкий.
 Тож пропозиція у мене:
 Ми з листя будем брати мед.
Нам треба сміло йти вперед!..
— На листі мед?! Та ми, сестрице,
Такої ще не чули небилиці,—
 Сердито загула
 Стара Бджола.
— Нічого дивного: відстали ви...
 — Та що ти!
Який там мед? І звідки цей секрет?
— Це як, топтати мій авторитет?
Наказую: наповнить медом соти!
 Беріть хоч на болоті...—
Відрізала їй Муха і під листок мерщій —
Там солодко і спалося, і йлось їй.
А бджоли з того тільки раді:

«Якщо в самої тями і ума
В ділах чортма,
Хай не стойть хоч іншим на заваді».
А Муха як? Щовечора рапортувала:
«Збираю мед.
Прорив ліквідували...»
От де і як беруть його —
Не відала того.

АГРЕСИВНА СВИНЯ

Свині заморській в голову ударив чад.
І з дурощів Свиня рішила,
Що для її брудного рила
Нема межі в чужий город і сад,
Що буцімто вона
І грізна, і страшна,
Й страшніша геть за всіх на світі.
Оточ на всіх городах, квітниках
(На горе та на страх)
Порядкуватиме, як у своїм кориті.
Свиня почухала об дверці спину,
Так грізно наїжачила щетину
І тут як стій
З ногами вилізла на стіл.
— Хрю, хрю! — сказала без вагання.—
Я заявляю твердо всім —
Лиш я покликана для панування
Над світом цим!
Не може сумнівів і заперечень бути!
Я просто вирішила діло —
А в цьому е найвища суть:
Велике маю рило,
Так перерию ним
Городи всі, сади.

Тремтіть! Вже недалека та година!..—
Зненацька до Свині озвалася Людина:
— А ти поглянь на мить сюди,—
 Ось бачиш дріт стальний?
 Так він добрячий і міцний.
От щоб в городах ритись не кортіло,
Ми задротуємо твоє свиняче рило!

* * *

Ще є любителі погроз — скажені, навісні.
Однак хай певен буде світ:
 Для всякої свині
В людей міцний знайдеться дріт!

ТИГР-БЛАГОДІЙНИК

У хащу,
Де стояв сінця чималий стіг,
 Зеленого та запашного,
 Опівдні Тигр забіг.
Невже щоб сіна взяти на обід?
 Ні, дива ще такого
 Не бачив світ.
Не скирта так його туди манила —
 Травички Тигр не споживав —
 І в рот її не брав.
 Він інше тут на думці мав:
До сіна взимку дичина ходила.
«Сховаюсь під стіжком отим
 І поживлюсь м'яснім.
Ще як сінцем у лісі потрусити,
To й до стіжка їх вдастся заманити.
 А там
 Вже раду дам —

Ладком, ладком й спущу із дурнів шкуру...»

І кинув жменьку сіна у баюру.

— Для кого так стараєшся, сусіде? —

Зі скелі Олень обізвавсь.

— Для вас, для вас. Мені дівати ніде,
Добра он скільки настараєшся.

Чому б не дати вам,— мені не шкода,
Харчів у вас, бідненьких, не стає —
Бач, снігу намело. І не вщуха негода.

Так їжте на здоров'ячко мое,

Прийміть як дружню допомогу.

Я слабшому охочий помогти завжди.

Іди, голубчику, мерщій сюди,
І до стіжка вкажу тобі дорогу.—

Рогач всміхнувсь:

— Звабливо: запашне сінце!

Та підійди — і втрапиш у сильце,

В твої он лапи хижі.

Ні, краще без твоєї їжі,

Як мати честь таку.

Чи чули? Тигр спаса голодних звірів!

Який це б дурень у таке повірив... —

Й наставив роги хижаку.

* * *

На світі,— що й казати! —

Є благодійники, охочі до казок,

Та у руках міцненький носять мотузок,

Щоб простаків за шию залигати

Покріпше якомога.

І в них це зветься — допомога!

ЗАЗДРІСНИЙ

За народними мотивами

Колись — іще давним-давно —
Жили сусіди — тин до тину.
Один їв сало, пив вино,
А другий гнув на нього спину:
Трудивсь, бідаха, як той кінь,
Щоб мати дітям хліба кусень.
Багач без діла шлявсь, мов тінь,
Та жер, неначе гусінь.

А був той багатій
Ще з дідька заздрісний скупій —
Загріб би все в неситу пельку:
І корівчину, і земельку,
В додачу ще й старий ослін
Забрав би у сусіда він.
Такий би з заздрощів сконав,
Якби сусід та хоч на гріш
 Від нього більш
Добра якогось в хаті мав.
Про заздрість ту багатія
Мудрець довідавсь випадково,
Зустрів його і мовить слово:
— Тебе хотів би ощасливить я.
Добра якого хочеш дам,
Лише проси, заказуй сам.
Ta цур, умова в нас така:
Не забувай сусіда-бідняка;
Що дам тобі — йому того удвоє.
Тобі міх золота — йому аж два,
Щоб щастя мали ви обое.
Що ж, пристаєш на ці слова? —
Багач подумав, зміркував:
«Це ж як, щоб він, той гультіпака,
Від мене вдвоє більше мав?!»

Та хай я згину, мов собака!
А він хай згине вдвічі!
Хай терпить він подвійну муку!..»
І відповів, не глянувши у вічі:
— На відрубай ось ліву руку...

КЛИМОВА ВІДПОВІДЬ

За народними мотивами

Піп присікався до Клима,
Лає, мов хлопчину:
— Що храм божий обминаєш,
Пресобачий сину!
Богохульствуєш, раб божий,
Про пости не дбаєш,
Та і п'ятницю святую
Зовсім забуваєш,
І на церкву ні копійки
Не даєш ніколи.
За гріхи ці на тім світі
Будеш пити смоли...—
Клим удавсь не з полохливих,
Вислухав покірно.
Далі й каже так попові:
— Все це, отче, вірно.
Правду бачить бог із неба,
Що й до чого з нами.
Це ж негоже — в храмі божім
Лазить постолами.
Значить, батюшко, прийдеться
Вам уже пождати,
Поки я розбагатію,
Щоб взуття придбати.
Що не жертвує на церкву,
Теж тут правда буде.

Та чого давати гроші
Богу мають люди?
Він всесильний, що захоче,
Може те й зробити.
Так навіщо із людей вам
Грошики лупити?
Хай вам бог дає, панотче,
Ви ж слуга господній.
Ще і те — ні ви, ні свині
Ваші не голодні.
Що постів я не пантрую,
Правда, отче, ваша.
На тім світі, ви сказали,
Нас гріха жде чаша.
Там смолу ми будем пити,
Варену чортами,
А смола, коли прилипне,
То хоч рви зубами.
Щоб вона в кишках і в роті
Так не прилипала,
Я і в піст, як роздобуду,
З'їм кусочек сала.
Так що вибачте на слові,—
Я не мислив злого.—
Піп ні з чим пішов, спіймавши
Облизня такого.

З книжки «ЗА І ПРОТИ» (1963)

ДОБРИЙ УРОК

В дворі, за лісою,
 Жив Пес кудлатий.
Та вже такий удавсь на лихо клятий,
Що на кутку проходу не було.
 Побачить десь людину —
 Мерщій летить з-за тину
І лемент зчинить на усе село.
Боялись люди собацюги злого.
 Невдовзі тим кутком
Ішов з роботи Чоловік попід тинком,—
 Кудлай накинувся й на нього.
 Вже той і сяк і так —
 І ласкою, і словом добрим
 (Бо не любив дроchetь собак),
Та не вгава Кудлай хоробрій.
«Ось я його притисну тут щосили! —
Радіє Пес.— Мене злякається і він,
 Полізе аж на тин.
Бач, бач! Уже трясуться жили!
 Як задки диба!
Ось як погавкаю, то й дасть півхліба».
Ще зліш ошкіривсь,
 Мов напав на нього сказ,
Гарчить та гавка з всіх собачих баз:
Сіпнеться з-за воріт, то аж з-за хати
 Стрибне на перелаз...
Хоч ти що хоч, не відстає кудлатий,—

Дивись, уже гаса серед дороги
І як не кинеться під ноги.
— Чи ти сказивсь! — не втерпів Чоловік.
Та замашним кийком як вріже забіяку.
Кудлатий з переляку
У двір хвоста ледь поволік
І там замовк.
Є чутка, що навік.

* * *

Що не кажіть, а замашний кийок —
Найкращий для лихих собак урок.

УЧИТЕЛЬ ТА УЧЕНЬ

Юнак з Учителем вели розмову
Про те, яку то силу має слово.
— Скажіть мені,— пита Юнак,—
Чи користь є кому від того,
Що дехто вміє говорити багато так?
Повірте, не второпаю нічого.
— Яке добро від марнослів'я, сину,—
Йому Учитель відповів.—
Хто любить говорити без упину,
Той ні людей не поважа, ні слів.
Його слова мов та вода пуста,
Що ллеться через лотоки діряві:
Вони хоч і дзвінкі та кучеряві,
Все ж марно трудяться уста.
Або візьми прикмету ще й таку:
Тобі приходилось чувати весною,
Як жаби квакають в ставку?
Іх галасливий крик луною

Вночі і вранці лине навкруги,
 Аж стогнуть береги,
Такий гармидер на болоті.
У бідолах з натуги сохне в роті.
Але ніхто на них уваги не зверта.
От півень — мова вже не та!
 Він даром не горлає
І не кричить безперестанку,
А два-три рази проспіває
 Ще на світанку.
Почують люди голос на зорі
 І знають —
 Ранок настає.
Хоч мало він співа, а користь є —
 До праці будить трударів.
От бач, коротке ку-ку-рі-ку,
А силу має он яку велику!
 Тепер, Юначе, зрозумів,
Що треба говорить без зайвих слів?
— То правда вже,— Юнак відповіда.—
Промови довгі — слухачам біда.
Як ви про все оте розповідали,
 Я встиг-таки заснуть було,
А от як півнем прокричали —
 Немов рукою сон зняло.

МАТЮХА І МАҚУХА

Завів Матюха ферму на мілке.
 Та так, що далі й годі.
Обурення і нарікання у народі,
Тривога за хазяйнування отаке:
 — Нехай дає Матюха звіт!..—

Як звіт, то й звіт. У клубі збори.

Матюха, мов артист, говорить,

Кругленський випнувши живіт:

Всю міжнародну обстановку

Громаді змалював так ловко,

Тоді про успіхи вчораши,

Про плани, завдання сучасні.

— Проте на даному етапі в нас

Є похибки. Не буду вам брехати:

Кормів мізерненький запас,

І гній забули вичищати.

Механізації нема.

Чому? I сам не прикладу ума... —

Дебати почались. Гарячі, гнівні.

Розмова йшла на вищім рівні.

Матюха ж наш — анітелень.

Підвіся Голова з-за столу:

— Так що ми маємо на звітний день? —

І очі опустив додолу. —

Скрізь недоробки, всюди — хиби,

І з планом справи нікуди.

Ганьба! Чи, може, за такі труди

Матюсі скажемо спасибі?

Або хай інший все за нього доробля?

Е ні! Хвостом, Матюхом, не виляй!

Ми не дурні, хоч ти й хитренський.

Хто винен в недоробках? Він!

Не дбав про діло, вражий син,

Тепер і я не я,— в кущі тихенько?

У нас так не пройде:

Хоч ти й завфермою, начальство,

Та люди не похвалять за недбалство.

Кормів нема? А дерть, макуха де?

Не будем панькатись. Доволі!

Так і запишемо у протоколі:

«Матюсі винести сувору кару —

Заставити самого все те доробить!»
І сів. А зал мовчить.
Ніхто із уст ні пари.
Лише у вуса посміхавсь Матюха.

* * *

А що, скажіть, було робити Голові:
Щодня смачненьку дерть, макуху
Його корова й свині їли у хліві.

ЩО НЕ ЗВІТ, ТО МАКІВ ЦВІТ

В Герасима — скрізь гаразди,
Кожний звіт, як маків цвіт.
Є і приказка у нього:
«Перше діло — справний звіт».

Цю теорію червиву
Він і ділом підкріпля:
Перетворить у корову
Навіть миршаве теля.

— Зла немає,— каже,— в тому.
І, як мовити до слова,
То з усякого теляти
Завтра виросте корова...

Люди ми — не рутинери,
Нам дивитися вперед:
Як в саду поставив вулик,
Так пиши, що є вже мед.

Бджоли — чесні трудівниці,
Нанесуть колись медку.
Звіт пиши, щоб все дзвеніло
В найскромнішому рядку!..

Герасим отак і діє,
Вірний правилу цьому:
Хоч народу шкоду чинить,
Та байдуже те йому.

На довірливе начальство
Лле потоком слів пустих.
От і носять Герасима,
Пустодзвін в пошані в них.

Честь і слава Герасиму,
Всюду в приклад Герасим.
Він і лізе на трибуну,
Щоб замазать очі всім.

Так і сипле він брехнею
Та мете хвостом, мов лис:
— Ми добились!.. Ми зробили!..
Кукурудза в нас, як ліс!..

Кукурудзи сніп дебелий
Він на показ виставля:
— При умілім керівництві
Ось що може дать земля!

Гляньте — ростом в дві людини,
Качани — немов прачі!..
Так він дзвонить безупинно
Із трибуни-каланчі.

Сніп отой — брехні творіння,
Та не скаже Герасим,

Що колгосп збира з гектара
Якнайбільш центнерів сім.

Для чужих він має грядку
Так гектарів три чи два,
Де росте та кукурудза,—
Нею баки й забива...

I впадає коло неї
Ледве що не вся артіль.
Він незмінний, Герасим той,
Ще не виметена цвіль.

Вміє він замилити очі,
Вирине сухим з води.
Чи не час йому належне
Заплатить за всі «труди»?

НЕПРОБИВНИЙ

Сказати по правді, в ту хвилину
Його я навіть пожалів:
Я бачив скривджену людину,
В очах її — образи гнів,
У серці біль вогнем кипів,
Що розтопити міг крижину.

Сидів один він в кабінеті,
І роздратований, і злий,
Очима бігав по газеті,—
Здалось, підходити не смій,
Здалося, він один такий
На всій просторій цій планеті.

...Стою. Ось мовчки він підвівся
І крок один ступив з кутка,
Всміхнувся, ніби і не злився,
І руку простягнув... Яка
Була безвольна та рука!
Невже таким він народився?

Невже ж бо волі ні краплини
Життя в дорогу не дало?
Невже в цій ось людини
Тупе безвілля — чорне зло
З дитинства тільки і жило? —
Так думав я у ті хвилини.

Присіли ми. Цигарку знову
Він запалив. Мені подав.
Ось так ми почали розмову —
Я говорив, а він мовчав,
Немовби, слухавши, дрімав
Під тиху пісню колискову.

Ні співчуття, ані тривоги
Не прочитав я на лиці.
Як крізь туман у даль дороги,
Кудись дивились очі ці,—
Лиш раз цигарка у руці
Здригнулася, і більш нічого.

Нарешті якось так байдуже
Він, мов камінний, ворухнувсь.
— Що ж вам сказати на це, мій друже? —
Промовив глухо, мов проснувсь.—
Я сам рішати не берусь... —
І закрутівся, звився вужем:

— Тут треба згоду... А за мною
Не стане діло ні на мить.—
І вже вдоволений собою
Мені він радить: — Подзвоніть
Загребі. Зразу ж, ось беріть,—
На трубку вказує рукою.

Ми торгувалися з годину
Про копійчане діло те.
Він за чужу ховався спину,
Немов за дерево товсте,
Хоч знов, що діло те просте,
Що там роботи на хвилину.

Вже й ділові кінець отому —
Були і дозвіл і дзвінки.
Коли збирався я додому,
Дістав він знову цигарки
І пальцем лівої руки,
Розвівши дрімотну втому,

В газету раптом ткнув сердито:
— А нас ще лають. І при всіх,
У пресі пишуть ось відкрито,
Мовляв, бездушний... Ну, це ж сміх!
От ви,— я вам же допоміг,
Без тяганини, діловито.

Скажіть,— нічого не рішаю...
Так що? Буває, не секрет,—
Я про державні справи дбаю!
А тим писакам із газет,
Що їм чужий авторитет? —
Де тільки можуть, підривають.

Та я знайду на них управу!
Я напишу, куди це слід!..

— Загреба схвалить вам цю справу? —
Спитав я. Він зів'яв, поблід,
Рукою витер з лоба піт
І сів, мов у суді на лаву...

ОСЬ В ЧОМУ СІЛЬ!

*Замість рецензії
на нову книжку байок
Микити Годованця*

Хоч в нього в книзі є такі слова:
«Тепер на пенсії байкар»,
Та все ж його сатира бойова
І в серці ще — юнацький жар.
Хай там кричать, що байка віджила,
Бо де, мовляв, великі славить їй діла.
«Езопова сьогодні мова ні до чого,—
То все пережитки старого!..
Її нам здать в архів пора...»
Ба! Це ж теорійка, як світ, стара.
Я перечитую Годованця нові байки,
І радість серце наповня:
Ті балачки усі — бридня.
Немов коса в городі будяки,
Так байка негідь підтина,—
Отож народові потрібна ще вона!
Недаром же народ з собою
Бере її в похід, як гостру зброю.
І знову нас порадував байкар старий:
Байкарський порох ще сухий
 Тримає він в порохівниці!
 Оссь в чому сіль.
 А це вже не дрібниці!

З книжки «ОТАКІ ДІЛА» (1961)

МУЗИКАЛЬНА ФЕРМА

Повернувсь Гаркуша із наради,
Йде похмурий, як осінній день.
Бачать люди: голова не радий
І не слуха піvnячих пісень.

А було ж, як тільки звечоріє
І концерт свій заведуть піvnі,
Сава наш, як те дитя, радіє:
— Просто сили додають мені!

От так птиця! — хвалиться Гаркуша.—
Де там гусці чи хоч би свині:
Як запіють — звеселяють душу.
Дві вигоди — м'ясо і пісні!

А щоб зайвої не знать турботи
І не тратить марно трудоднів,
Після жив, як меншає роботи,
Купиш зо дві тисячі піvnів,

Погодуеш місяць без мороки —
Хай пасується, випустиш на лан;
Ну, і пишеш на кінець там року,
Що по курях виконано план.

Треба все робити тонко, вміло,
Не ловити, як-то кажуть, гав...—

...Восени, як листя пожовтіло,
Голова із «Праці» завітав.

Вів Гаркуша гостя у контору
Кабінет показувати свій.
Враз на фермі, саме серед двору,
Чорний з білим зав'язали бій:

То присядуть, розпустивши крила,
Щоб спочити в передишці мить,
То вже знову битва закипіла,
Тільки пір'я по двору летить.

— Киш, вояки! — Сава взяв лозину,
Швидко кинувсь розганять піvnів.
Білий вмить злетів йому на спину
Й «ку-ку-рі-ку» на весь двір завів.

Чорний басом відгукнувсь з загати,
З стріхи третій крикнув — і пішло:
Дружно ферма почала співати,
Аж луна пливе поза селом.

— Бач, немає в тебе дисципліни! —
На Марину крикнув голова.—
Так в баталіях, дивись, загине
Куроферма наша ділова...

Посміхнулась дівчина:
— Не диво,
Що на фермі цілий день війна.
Неспокійні. Жити їм неможливо:
На сто піvnів — курочка одна.

— Музикальна в тебе ферма, брате,—
Мовив гість.— Не можу лиш збагнуть:

Нашо стільки вам піvnів тримати?
Не для плану ж. Для пісень, мабуть?

— Бачиш, це... ми для «ремонту» стада
Прикупили... незначний процент.
— Бачу я, не ферма, а естрада,
Ти між ними — наче диригент...
...Повернувшись Гаркуша із наради,
Ходить злий, піvnям своїм не радий.

«Ну, ѿ, сусід же! — бідкається Сава.—
Розказав в районі про піvnів.
А тепер — пішла про мене слава,
Всюди очі колють... От підвів...»

I Марині наказав повчально,
Не підвівши з сорому очей:
— Закривай цю ферму музикальну
Та подбай, щоб мали ми курей...

ОБРАЖЕНИЙ ХОВРАХ

Хтось лежебоку Ховраха
Злодюгою прилюдно обізвав.
— Моя ти доленька лиха!
 Отак ганьбить!
 Де правда в світі?! —
Ображений Ховрах репетував:

— Та я недоїдав,
 Недосипав,
Трудився день і ніч в пшениці, в житі,
Все колосок складав до колоска,
Не знав ні втоми, ні спокою,

Старавсь, щоб не журитися зимою,
А яка! Дяка он яка!..
Скажи, голубонько, хоч ти,—
Ховрах звернувся до Бджоли.—
Ти знаєш, в полі разом ми були:
Чи можу я образу цю знести?
Чому не знаю шани ні на гріш?
Надіюсь, правди ти не потайш...
— Чого ж таїть. Твої діла відомі.
Я бачила,— немов у власнім домі,
Ти на городі порався, у полі,
Все клопотався, про свою дбав нору,
Добра стягнув туди доволі,
Бо ти не обминав ні саду, ні комори.—
Так Ховраху відповіла
Бджола.—
Оті твої турботи та старання
Нічого іншим не дають, крім зла:
Даремні, бачиш, слози, нарікання.
За що ж тобі пошана буде?
За те, що крадеш всюди?

* * *

Нерідко так бува:
Хапун, вчинивши зло,
Себе колотить в груди,
Про честь свою кричить усюди.
Та хто повірить в ті слова,
Коли у нього руки в бруді!..

З книжки «КОЛОСКИ ТА БУДЯКИ» (1957)

ТРАКТОР ТА БУДЯКИ

У полі неозорім, край дороги,
Орав могутній Трактор перелоги,—
Він піднімав, як кажуть, цілину.
Сталеві, гострі лемеші щоднини,
Не обминаючи ані горбочка, ні долини,
Все землю краяли родючу та масну,
Щоб колосились врожай багаті.

На ниві довгій всякого буває:
То камінь трапиться, пеньки лапаті;
Мій Трактор не спиняє дужий хід —
З землі ту нечисть вивертає,
Щоб в полі згинув їхній слід.
Росли на ниві тій і Будяки колючі,

Такі надуті, злючі,
Ще й нахвалиялися: — Ну-ну,
Ось ми так завдамо йому війну!..—
Враз колючки направили в машину,
І дряпають, і штрикають з усіх боків.
А Трактор знай іде собі без впину;

Він врізався між Будяків,
Аж затріщало в корені бадилля,
Зім'яв, перевернув і скибами прикрив
Погане зілля.

* * *

Нікому не спинити наш побідний хід
І не здолати сил народу,
Та забувати нам не слід:
Ще недруги нам чинять шкоду.

ЛЕВ НА ЗАГОТИВЛЯХ

— А нумо, узялись! Помножимо зусилля!
Покажемо, на що ж бо здатні ми!
Натиснемо і лапами, й грудьми,
Дерева ці повалим, як бадилля!..—
У лісі Лев,
Зібравшись на пеньок серед дерев
(Для заготівлі дров був саме час гарячий),
Команду подавав
Усім, хто працював.
— Ламай оцей дубок! Дивись, який добрячий.
Дрове́ць із нього буде кубометрів з п'ять.
Вали його й клади мерщій на хуру!
Всім разом дружно натискати!
Напружи́мо мускулатуру!..—
Напружи́лись, взялись,
Аж стогне ліс
Від ранку і до ночі:
Кругом тріщить, шумить, гуде,
Неначе в бурю грім гуркоче,—
Столітній дуб не вистоїть — впаде.
Ведмідь, утерши лапами лице,
Дубка дебелого в дугу згинає,
Аж лісом відгомін лунає.
Там Білочка, забравшися на деревце,
Обламує гнилі сучки.
Вовтузяться коло берези Барсучки —
Уперто риуть нору,
Щоб дерево звалить з корінням.
Ось Заєць з неабияким умінням
Зчищає з вільхи кору.
А два Бобри, облившись потом,
Підрізують зубами клена за болотом.
Аж крекчуть всі, аж надривають жили,
Та діла з того щось катма;

Ведмідь і той дубка вже не злама.
— Пора б узялись нам за пили,—
Несміло обізвавсь Бобер.—
Усюди техніка тепер...—
Та Лев хвостом лише махнув:
— Усьому час! Про техніку я не забув.
Та зараз нам потрібно дати план сповна.
Робоча сила є у нас. Взялися гуртом!..—
І знову тріск луна,
І стогнє ліс кругом.

* * *

Стрічаються керівники, що на словах
І за прогрес на виробництві, й за культуру;
Машини ж ставляють десь у кутках,
А в хід пускають лиш мускулатуру.

ДИРЕКТИВНИЙ ТОВАРИШ

Іван Іванович, товариш директивний
В районному масштабі, так сказати,
Взявсь директиву чергову писать
(У ділі цім він дуже був активний),
Що час настав готовити до жнив
 Комбайни, коси і жниварки...
— А «Комунар»,— сказала секретарка,—
 Сьогодні вже косив
 Пшеницю й жито.
— Косив?! — озвавсь Іван Іванович сердито.—
 Це ж як він смів!
Хто право дав порядки зневажати?
Ще з області нема команди про жнива.

Ось я провчу їх. Я тут голова!..
Негайно директиву написати,
Щоб припинили жниувати
І ждали вказівок від нас,—
Ми скажемо, коли виходить в поле час...—
І канцелярія пішла писати.
Знов полилася паперова злива.
Одне не зміг Іван Іванович розрахувати:
Коли в колгосп прийшла та директива,
То вже скінчилися жнива.

* * *

В чинуш таке бува.
Як візьметься писати папірець,—
Дивись, і ділу вже кінець,
А він все пише, не вгаває,
Хоч толку в тім чорт має.

ДИВНИЙ СУД

За вчинений розбій, за горе й зло
До суду Вовка притягли лихого.
— Повісить спида! — бажали всі одного;
Бо іншого тут вироку і бути не могло:
Хижак накоїв скрізь великої біди
(Ще й досі видно ті страшні сліди,
Де Вовк чинив криваві чвари) ...
То ж річ відома:
Суворої всі ждали кари.
Однак в тюрмі Вовк жив, як дома:
М'ясце жирненьке їв,
Спав у теплі, у чистоті,—
Щоденъ на сонце люто вив,—
Що кращого бажать у вовчому житті?

Почався суд. По формі, як годиться;
Суддя поважно стукнув молотком,
Дав прокуророві наговориться,—
Довгенько він єлейним голоском
Розповідав про вовчу тиху вдачу,
Здавалося, сам Вовк ось-ось заплаче...
Хвостом вильнувши, раптом Лис
За адвокатський стіл проліз
(Він вже давно пошивсь у вовчі адвокати)
І так почав:

— Нехай гер Вовк звиняє,
Що довелось його потурбувати.
В шановних суддів доказів немає,
Що винен Вовк. За що ж його карати?
Кусавсь? Це може бути. Та, судді любі!
Скажіть, нащо ж йому дала природа зуби?
Не єсти ж ними листячко з дерев!..—

І суд рішив,
Що Вовк ні в чому не грішив.
Хто ж судді ті? — Із Тигром Лев.

* * *

Коли в газетах я читав,
Як суд на Заході фашиста-вбивцю «покарав»,
Мені прислів'я пригадалось ненароком:
Не виколе чорт чорту око.

ГРИМУЧА ЗМІЯ

За океаном якось-то Змія гrimуча
Увойовничий раж ввійшла
І, не ховаючи отруйного жала,
Розторохтілась, що вона і дужа й злюча,

Що в неї сила є страшна, зміїна.
— Віднині воля буде скрізь моя,
 Мені підкориться людина! —
 Запінившись сичить Змія.—

Всіх непокірних я зумію покарати:
В страшених муках будете вмирати!..
Я заповзу у кожний гай і сад,
 Життя поверну там на свій,
 Зміїний лад,
З'єднаю їх в одну космодержаву,
В такий всесвітньоджунгльовий масив,
Де б кожний змій привольно жив
 По нашему закону й праву...—

I не на жарт взялась людей лякати:
To вигнеться, то скрутиться клубком,
 To знай розмахує хвостом,
 Сичить, громить —

A може, й справді страх нагнати
 Удасться їй в цю мить,
 Як зуби вистромить свої.
Aле в людей обух є й для Змії,
I їй зуміють вирвати жало,
Щоб не сичала зло.

* * *

Не раз ми чули громотіння злюче,
 Оте гадюче,
Ото ж не варто нас лякати,—
 Таким пора вже знати:
 Ми не з ляклivих,
 I на всяку гадину
 Міцну знайдем рогатину.

ЗАКАРЛЮКА

Скло на дверях, а на ньому
Сяє напис в три ряди:
«З а к а р л ю к а.
Дні прийому:
З 2-х до З-х (щосереди)».

...Закарлюка?
Що за диво?
Увійдемо в кабінет
І попробуєм правдиво
Змалювати його портрет.

Не завжди збагнуть людині
Закарлюку
В перший раз:
В точно вказані години
Він прийняти може вас.

Стріне так,
Мов гостя в домі,
Дасть цигарку запалить.
І здається ~~нам~~ в ту мить,
Що ви з ним уже знайомі.

Так привітно,
Так сердечно
Геть про все вас розпита,
Мовить слово так доречно,
Ніби душу він чита.

Потім скаже,
Наче батько,
Керівним баском своїм:
— Напишіть нам...

Для порядку.
Ми дамо команду їм!..

Та радіти тут даремно:
Закарлюка не такий.
Почалось знайомство чемно,
Та кінець вас жде
Гіркий.

...І пішла, пішла заява,
Наче камінь,
Десь на дно:
«В нас не тільки ваша справа»,
Кажуть вам щодня одно.

Секретарка перед вами
Міцно двері закрива.
Закарлюка —
За замками,
Не дійдуть живі слова.

Кабінет —
Їого фортеця,
Тільки штурмом можна взяти.
Вже назустріч не зведеться,
Не запросить вас сідатъ.

І коротка в нього мова,
І нема вже теплоти.
Ледве вимовить
Два слова:
«Через тиждень-два зайти...»

Так минають дні за днями,—
Папірець вручають вам;
Під холодними рядками —

Вже не «зав»,
А тільки «зам».

На машинці хтось настукав:
«Ваша скарга без підстав...»
І не підпис —
Закарлюка...
Щоб ніхто й не розібрав.

Ну, придивишся до нього,
Як походиш на поклін:
Вже стрічав десь отакого,—
Так і є,
Знайомий він.

Хто ж не знає Закарлюку?
Хто його з нас не стрічав?
Прикладе він всюди руку
До малих
І більших справ.

Закарлючку як поставить
На бездушний папірець,
Наче каменем придавить —
І живому там
Кінець.

Скрізь його пізнаєш руку —
Викрутаси в акурат...
Отакий він,
Закарлюка,—
Стопроцентний бюрократ.

МАТВІЙ ПЕЧЕРИЦЯ

Було це під вечір, як даль посивіла;
Завдавши мороки хлоп'ятам сільським,
На двір «Маяка», наче вихор, влетіла
Бліскуча машина із маркою «ЗІМ».

І спритно шофер розвернув лімузина,
На повнім ходу підкотив під поріг.
В правлінні ззорнулись:
— Поважна людина! —
Сказав дід Кирило.— Хто б їздить так міг!

— Мабуть, секретар сам приїхав з обкому.
— А може, міністр завітав у «Маяк».
— Скажи: як на зло голови нема дома,—
Ще зранку в бригадах Василь Подоляк.

Та вмить розплівлися у посмішках лиця
(На світі усякого дива бува):
З машини виходить Матвій Печериця,
Сусіда недальній — з «Зорі» голова.

Зійшлись до машини.
— Цим їхать не сором!
— Що ж, тисяч так з двадцять, напевне, віддав?
— Попробуй, купи! А не хочеш за сорок! —
Скрутивши цигарку, Матвій одказав.

Довгенько тривала розмова між ними,
Хтось слово гаряче й дотепне сказав...
Аж ось і господар під'їхав гнідими,
Розпріг жеребців і до гурту пристав.

— До нас ти по ділу? — питає Матвія,—
Чи так, щоб ото на селі пофрантить? —

Зам'явсь Печериця:
— Була в нас надія,
Щоб трохи кормів тут того... прикупить.

Ну, хоч би соломи якоїсь чи сіна.
Так, може, тонн кілька позичите нам?..—
Кахикнув у руку:
— Голодна скотина,
А в банку... Та я постараюсь, віддам.

І тут Печериця закліпав очима:
— Ввігнали в машини. Потрібні для справ.
Василь на Матвія поглянув, на «ЗІМа»,
Затим подививсь на людей і спітав:

— То як ми, дамо? Пожалієм скотину,
Не винна вона, що хазяїн такий.
Підводи пришлеш чи візьмеш у машину,
У «ЗІМ» свій?
— Я рад би, та ти зрозумій:

Роботи багато і з транспортом тудо...
— Поможемо й цим. Ти розкрий лиш стіжок,
Вантаж п'ять машин і коти швидко лугом.
А ще — ось цю зброю візьми.
— Батіжок?!

Матвій стрепенувся.
— Знайду ще й посаду.
Не довго, Матвію, тобі керуватъ.
Як зсадять із «ЗІМа», іди у бригаду,
Проси пару коней і в поле — оратъ.

Усі засміялись, лише молодиця
Сказала серйозно: — Оратъ треба вміть! —
...Крутів батога у руках Печериця,
Неначе роздумував, що з ним робить.

«БЕЗ ТЯГАНИИ»

Бабуся скаржитись до прокурора
Якось прийшла
З далекого села.

Вже скоро місяць, як «Заготконтора»
Їй грошей за свиню не віддала.

— Що вам про все сказати,— слів не стане.
Приходила з десяток я разів,
А той, що в окулярах, як погляне:
«Приходьте, каже, через кілька днів...»

Обуривсь прокурор: — Ач, бюрократи!
Чи є у них на плечах голова!
Я їх навчу закони шанувати!
Зайдіть до мене днів так через два.

Візьміть заяву й довідку з сільради,
Що та свиня належить тільки вам;
Та свідків треба взяти від громади,
А я тоді вже всьому раду дам.

Ми заведемо, як належить, справу
І все направимо в районний суд.
Вам гроші видадуть сповна, по праву,—
Не бійтесь, не пропаде ваш труд.

— Голубчику! Я вже не чую спини.
Хіба не можна зараз їм сказати?
— Е, ні! Щоб вирішить усе без тяганини,
Нам справу треба вивчити, розібрati.
А тиждень-два не важко підождати.

«ПРАВДОЛЮБУ»

Сатиричним гострим словом
Викриває гнівно зло він.
Проти критики хто стане,
Того вмить пером дістане,
Так розпише зілля враже,
Що десятому закаже!
Він — за правду.

Але диво:
Спробуй трішки, несміливо
Ти його критикувати —
Аж до смерті будеш мати
Ворога собі страшного.
Там, де сила є у нього,
Він завжди підставить ногу,
Перепне тобі дорогу,
Він зів'ється чорним змієм
І втопить тебе зуміє.
На все підле він готовий
За твоє критичне слово.
...Запитаю по секрету:
З кого пише він портрети?

I СЯК I ТАК

«Творча удача поета Боброва» —
Критик рецензію нову назвав.
Книжку хвалив він
За тему, за мову,
Душу людини, мовляв, показав...
Що не рядок — то усе похвала.
Словом, стаття позитивна була.

Ось і редактор її прочитав.
— Нам би критичну,— похмуро сказав,—
Книжка Боброва
Бліденька, слабка...

В критика хоч би здригнула рука:
«Творча невдача поета Боброва»,—
Так вже рецензію критик назвав.
Лаяв він книжку
За тему, за мову,
Душу людини... не показав...

Що не рядок — то все лайка, хула.
Словом, стаття та критична була.

УДАРНА СИЛА

Сміливо критику свою спрямовуй в ціль,
Щоб свіжим струмом влучно била знизу,
Змивала з душ бюрократичну цвіль,
Пекла вогнем базіку і підлизу.

Де бракороб, розсява чи холуй,
Хапуга де, що має спритну вдачу,—
Туди ти твердо критику спрямуй,
Промивку їм зроби з піском, гарячу.

Нам гостра критика потрібна скрізь,
Така, щоб зло, немов бур'ян, косила,
Щоб вимила нікчемства бруд і слиз,
Вперед вела нас, як ударна сила!

З МОЛИТВАМИ ПРО МИР...

Звивається гадом, щоб пильність приспати,
Пле паточну слизь у брехливих словах,
Уміє за мир сто молитв прочитати
І атомну бомбу тримати в руках.

Теорія в нього і хитра, і дивна:
Роззбройтись хочеш — куй більше гармат...
Навряд чи знайдеться наївна людина,
Щоб міг обдурити її лис-дипломат.

Даремно писаки підспівують хором,
І пера даремно ламають вони:
Бо хто ж це повірить, що запахом порох
Нагадує пахощі квітів весни.

З книжок

«ЯК ДБАЄШ, ТАК І МАЄШ» (1955),
«БАЙКИ» (1950), «БАЙКИ» (1944)

ОБПЛЮЙКО І ДОБРИЛО

Майже за I. A. Кріловим

Обплюйкові біда. На серці знов турбота —
Посади він позбувсь і голову лама:
«В які тепер поткнутися ворота?
Невже у мене друзів більш нема?»

І пригадав він про Добрила,
Товариша з дитячих літ;
Помчав до нього, як на крилах,
Вклонивсь низенько:

— Друже мій, привіт!

Здоров'ячко дружини як?
Чи здоровенъкі діти?
Давно хотів тебе зустріти —
Чував, ти маєш успіхи значні,
І я радію, як своїй дитині!..
Скажи, чи не поміг би ти мені,

Бо я без діла нині;
Звільнили, бач, мене з роботи.
— Чого ж, допомогти тобі не проти,
У ліспромгосп негайно йди.
Роботу там знайдеш завжди,
Завгосп потрібен. Немала зарплата.
— У ліспромгосп? Я там робив торік.
Не оцінили. Я мовчать не звик...
— В промкомбінат навідайсь, до Кіндрата.
— Та в мене там, голубчику, розтрата.
— Так раджу в «Маслопром».

— Ні, ні! Там теж кінчилося судом.
— Іди в артіль «Рибрак».
— До Окуня? На нього в трест писав,
В злочинствах викривав.
Комісій з п'ять було, та щось воно не так...
— В «Дитячу іграшку» іди, у промартіль.
— Учора лиш пішов звідтіль.
— То ти, як бачу, редькою гіркою
Набрид усім.
Ну що ж мені робить з тобою?
Ще попрацюй у відомстві моїм —
Іди завклубом, може, є охота,
Не дуже це важка робота.

...І на новій посаді вміло
Обплюйко знову взявся за «діло»:
Як день — у трест заява, лист:
«Пройдисвіт, бюрократ Добрило,
Нема турботи в нього про людину.
Не керівник він, кар'єрист
І незаконно вибравсь на вершину».

* * *

Людей ми знаєм доброту,
Тому дамо пораду тут просту:
Щоби нормально працювали люди,
Обплюйків отаких у шию гнати всюди.

МАРШАЛІЗОВАНИЙ ЛЕВ

Лукавий Сем із Левом заключив союз:
Дружити вічно і ділити хліб до кришки.
А щоб ніхто з них не порушив дружніх уз,
То записали так до гербової книжки:

«Як брат із братом будем жити,
З одної миски їсти й пити...»

І Сем сказав: — Дам щедру допомогу,
Клянуся в цім тобі і богу!

Хвалитися не стану,—
Ти житимеш не просто, а по плану.
Мені ж за це — дай тільки жменьку гриви;
Я буду й тим повік щасливий.

І тут

В знак дружби, для почину
Сем Лева — за чуприну!

Надів на шию позолочений хомут,
Обскуб хвоста та гриву всю оббрив,
І став той Лев, як липка при дорозі.

(Та бідолаха і не смів
Перечити такій «підмозі»).

А далі вже по плану все пішло...
Колись могутній, грізний цар лісів
Підставив спину під сідло,
Удвох з одної миски з другом їв:
Сем з'єсть обід, а Лев оближе миску
Та погризе конячу кістку.
Навчився він під дудку й танцювати,
На світ по указці вити і гарчати.
Ще тільки Сем візьметься за батіг,
Чи поводом поверне круто,
А Лев аж рветься з усіх ніг
І зуби шкірить люто:
Ось-ось, здається, цілий світ
Готовий підтоптать під ноги...
Однаке від тієї допомоги
У Лева вже до спини підтягло живіт,
Для звірів менших дивна новина —
У хомуті колись страшного Лева стріти.

— Оце так на! —
По всіх усюдах стали говорити:

— Що з нашим Левом за біда?..
А Сокіл ім з усмішкою відповіда:
— Що ж дивного, він дресирований,
Він Лев — маршалізований.

НЕОБАЧНИЙ ТРАКТОРИСТ

В Хоми біда,— хоч сядь та плач;
У полі трактор став, та як? —
Неначе в землю, капосний, укляк,
Ну, хоч іди проси тягач...

Хома ж — немов за горобцями пень —
Сидить у холодку і нітелень.
— Усім везе, лиш в мене горе кожен день,—
Так ремствуває Хома: —
Завжди упхнуть абияку машину.
От муч тоді і руки, й спину,
А толку з того все катма.

Добро в сусіди он, у Василя:
У нього ѹ трактор добрий, і земля.
Йому то що,— роби, не знаючи утоми:
Він — гість, як кажуть, всюди званий.
Гукну, хіба, на поміч...

Прийшов Василь. (Товариша з біди,
Та ще в такий гарячий час весняний,
Він ладен виручить завжди).
Сюди заглянув і туди,
Зирк у мотор, а там — на палець бруду,
І бак не подає пального.
— Скажи, Хомо, ти дивишся коли до нього?
— Та от... зимою, як орати не буду,—
Крізь сон з-під трактора озвався Хома.—
Тепер сівба... роботи, бачиш,— тъма...

* * *

Хоч трактор із заліза й сталі,
Все ж любить теплі і дбайливі руки:
Шануй і бережи все до найменшої деталі,
Тоді й робитимеш без муки.

ВЕДМЕЖЕ ҚЕРІВНИЦТВО

Хай трохи дивно, та яких на світі див нема:
Робив Ведмідь в однім колгоспі головою.

Якраз стояла ще зима,
Та трохи пахло вже й весною:
То враз метелиця закрутить над селом,
Хоч носа не показуй з хати,
То сонце золотом сипне, весна махне крилом,

На пагорбах землі чорніють лати,
А вранці — знову світ морозом скутий.
І дива тут нема — скінчився лютий.
В господарів якраз роботи непочатий край:
Лаштуй плуги, вози у поле гній,—
А влітку матимеш багатий урожай.

Та не кує й не меле Мишка мій:
Забравсь на піч, як у барліг,
Вилежує боки і спину.
— Чого спішить,— верзе,— у полі ж сніг.
Посіяти ще встигну...

І знов подушку під плече.
Аж гульк — надворі сонечко пече,
Радіє хліборобова душа:
Парує в полі чорнозем,
Із хмарі бризнуло дощем.
Сусіди сіють,— в нього ж плуг без лемеша.
Без лап дряпак...

Ведмідь від злості рве на голові волосся,
Як на пожежі метушиться неборак:
Пшениця у людей ось-ось вже викине колосся,
 А він ще не посіяв проса.
Ось і жнива, Ведмідь похнюопив носа:
В сусідів лан колишеться від краю і до краю,
 Дзвенить земля від урожаю,
 А тут на полі, наче на коліні,—
 Полічиш хліб ввесь по стеблині.

* * *

Читачу мій! Яку ж бо дать пораду?
Щоб нам не знатися з журбою,
Нехай Ведмідь деінде підшука посаду;
 А ми про літо думаймо зимою,—
 Готуймо трактори, насіння. Вір і знай:
 Збиратимем багатий урожай!

ГІТЛЕР ТА БУБЛИКИ

Народне прислів'я так навчає:
Хто яму іншому копає,
Той сам до неї потрапляє.

* * *

Недавно ще хвалився Гітлер так:
«На бублики великий я мастак,
 Коли захочу,—
Усю Червону Армію оточу,
В оточенні опиниться уся Росія,—
А я все їстиму вкраїнські бублики гарячі,—
Бо це ж не може буть інаке!..»

Така на дурника найшла психія,
А того, бачте, і не знав,
Що бублики у нас такі для нього є,
Яких арійський рот не розжує.

От перший скуштував
Під Сталінградом.

Міцненський там спекли цим гадам.
Що як не гризли вже зубами—
Не помогло,
Лиш триста тридцять тисяч полягло,
А Гітлер до зими носився з синяками.

От рік минув.
Ще сталінградські не облізли пухирі,
Як раптом на Дніпрі
Ізнову бублик затягнувсь.

«Та що це за напасть? —
в безсиллі Гітлер репетує,—
Чи це чортяка сам жартує?
Чи доля вже така моя?
Щось не второпаю тут я.
Доволі з мене бубликів, доволі!
І так від них у пупі ріже...»
Аж глядь: під Запоріжжям,
У самім Нікополі
Вже новий бублик вготували,
Та ще підбавили гостинців з криці,
Свинцю підсипали, в Дніпрі скупали,
Щоб пам'ятали кляті фріци
Про наші бублики і дні і ночі.

* * *

Цю істину усяк повинен знати:
Ми добре бубликом умієм частувати
Того, хто на чуже охочий.

ЗАПОПАДЛИВИЙ ЗАВ

Почнем цю розповідь звідсіль:
В містечку нашому була артіль,
І був там зав,
Рахівника в підмогу мав.
І добре вже господарювали.
Та якось завом іншого обрали.
От новий зав схотів зажити слави:
І почали в артілі тій зростати

Штати:

Узяв собі він три помзави,
Та секретарок щось аж сім,
Ще головбухів, бухів і помбухів...
І заходивсь шукать роботу всім.

Бо не сидіти ж Ім
Спустивши вуха.

Так видумав той зав:
Усякий папірець сім підписів щоб мав,
І був записаний в десяток книг,
Щоб на столі лежав

Паперів стіг
(Бо жить без цього він не міг).
Та добрі люди врятували:
Бюрократичну ту породу
Враз вивели на чисту воду
І зава геть нагнали.

* * *

Читачу! Приказку собі запам'ятай:
Погане зілля геть з корінням виривай.
Щоб не завівсь у вас подібний зав,—
Цю байку я вам розказав.

ЗМІСТ

На сторожі правди і добра.
Степан Крижанівський 3

З КИЇЖКИ «НАДІЙНІ ЛІКИ» (1977)

Двоє при дорозі	7
Зустріч на узлісці	8
Надійні ліки	9
Заєць у свідках	11
Яструб і дятел	12
Водограй	13
Зла натура	15
Гермес і Різьбяр	16
Крук-теоретик	17
Біда в саду	18
Погонич і перехожий	19
Қабанова скарга	20
Гонористий Віл	21
Після полювання	22
Чоловік і Віслюк	23
Наклепник у пеклі	24

БАЙКИ-ОПОВІДКИ ПРО КЕМІНЕ

Не там треба шукати	28
Зі страху	29
Бог і сокира	30
Жарт Кеміне	31
Про рай і плов	31
У вас учусь	32

Притичина з свинею	34
Без осла краще	35
Хіба важко почекати?	36
Чий же голос?	37

**З книжки
«ЮШКА З ПЕРЦЕМ» (1974)**

Сатирик, Незнайомий і Читаč	39
Дбайливий Ховрах	41
Слимак та Бджола	42
Щира розмова	44
Вовчі клопоти	45
Сова у сказі	46
Вовчі слізози	47
Правнук Феміди	48
Вовк і пастухи	50
Вовк і Миша	51
Жайворонкова пісня	52
Юшка з перцем	53
Қалюжа і Джерело	55
Слонова дисципліна	56
Сміливий Заєць	56
Особливий талант	57
Догідливий Бобер	59
Зозуля і Шпак	60
Лисиця, Шакал і Лев	61
Осел на службі	63
Двое і камінь	64
Історія з Мухою	65
Чинуша і Лікар	66
Нежданий поворот	67
Мудрий Цап	68
Свинська логіка	69
Анкета	70
Критична пригода	71
Мальований Стовп	72
Левів родич	74
Співаки	75
Базіка	76
Ванько і сметана	78
Колоски та будяки	79
Садівник і його знайомий	79

Два лісоруби	81
Винахідливий Рибалка	82
Добра жіночка	84
Ювілей	85
Комар і Слон	86
Павлусь	88
Хома-циркач	88
Байка про впертість	90
Свиня в гаю	91
Скеля й Туман	92
Сатирик і Смерть	93
Лис-критик	94
Шпак і Соловей	95
Ворона на Парнасі	96
Морфей в гостях	97
Розумна ворона	98
На суді	100
Дві долі	101
Пір'їна	102
Засідачі	103
Небезпечний Рябко	104
Потрібний звір	106

З БАЙОК ВОЄННИХ РОКІВ

Вісь	107
Хазяїн та собаки	108
Два розбійники	109
Як Гітлер трофеї ділив	111

ПАМФЛЕТИ, ГУМОРЕСКИ, КАЗКИ

Бог війни і Сатана	112
Черв'яки	114
З божого веління	116
Хто з них гірший	118
Полегшало	121
Дива божі	123

**З книжки
«ВІНОК БАЙОК» (1973)**

- Гадюка на дорозі 127
Самовпевнений Журавлик 128
Щиглик 128
Освідчення 130
Байка про Жар-птицю 130
Мудрий синок 131
Ослове слово 132
Розмова на березі 133
Лев і Черепаха 134
Ображене сміття 135
Бабуся і онук 136

З БАЙОК ПРО ҚЕМІНЕ

- Двох молл — за одного дайханина 137
Хто що бере 138
Треба точно питати 138
За два кроки 139
Потім ще забуду 140
Зустріч із злодіями 141
В гостях 142

**З книжки
«СМІХОМ ПО ЛИХУ» (1970)**

- Чия ж краса? 144
Той, що на ослі 145
«Акумулятор» 146
На ярмарку 147
Лисиця і Заєць 147
Пійт і Цар 148
Txip і Лисиця 150

**З книжки
«ЮШКА З ПЕРЦЕМ» (1967)**

- Батько і Син 151
Робот і Лежень 152
Оригінал 153

Свиня і Рябко 154
Диспут 155
Ніж 156
Мишача слава 157
До питання про ослів 158
Слово (не похвальне) кадильникам 158
Унікум 159

**З книжки
«МАЛЬОВАНИЙ СТОВП» (1964)**

М'яч 160
Турист 161

**З книжки
«ЯКА СОВІСТЬ —
ТАКА Й ЧЕСТЬ» (1964)**

Спритний 163
Естет і онуча 164
Муха, Лев та інші 166
Луна 168
Зачуха 168
Волова мудрість 169
Заяча обіцянка 171
Лицемірний Лис 172
Муха на пасіці 173
Агресивна Свиня 175
Тигр-благодійник 176
Заздрісний 178
Климова відповідь 179

**З книжки
«ЗА І ПРОТИ» (1963)**

Добрий урок 181
Учитель та Учень 182
Матюха і макуха 183
Що не звіт, то маків цвіт 185
Непробивний 187
Ось в чому сіль 190

**З книжки
«ОТАКІ ДІЛА» (1961)**

- Музикальна ферма 191
Ображений Ховрах 193

**З книжки
«КОЛОСКИ ТА БУДЯКИ» (1957)**

- Трактор та Будяки 195
Лев на заготівлях 196
Директивний товариш 197
Дивний суд 198
Гримуча Змія 199
Закарлюка 201
Матвій Печериця 204
«Без тяганини» 206
«Правдолюбу» 207
І сяк і так 207
Ударна сила 208
З молитвами про мир... 209

**З книжок
«ЯК ДБАЄШ, ТАК І МАЄШ» (1955)
«БАЙКИ» (1950), «БАЙКИ» (1944)**

- Обплюйко і Добрило 210
Маршалізований Лев 211
Необачний тракторист 213
Ведмеже керівництво 214
Гітлер та бублики 215
Запопадливий зав 217

Петр Алексеевич Слипчук

ЮМОР И САТИРА

Киев, издательство художественной
литературы «Дніпро», 1984

(На украинском языке)

Редактор П. Ф. Іванов

Художник А. М. Пугачевский

Художний редактор С. П. Савицкий

Технический редактор Л. І. Ільченко

Коректор О. С. Зелик

Інформ. бланк № 2493.

Здано до складання 16.09.83. Підписано до друку 10.01.84.
БФ 04833. Формат 70×90¹/₃₂. Папір друкарський № 1. Гарнітура
літературна. Друк високий. Ум. друк. арк. 8,19+1 вкл. Ум. фарб.
відб. 8,227. Обл.-вид. арк. 9,701. Тираж 16 000. Зам. 3—267.
Ціна 1 крб. 10 к.

Видавництво художньої літератури «Дніпро». 252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.

Книжкова фабрика «Жовтень». 252053, Київ, вул. Артема, 25.

Сліпчук П. О.

С47 Гумор і сатира. / Передм. С. Крижанів-
ського.— К.: Дніпро, 1984.— 223 с.

До збірки відомого українського радянського поета
(1914—1979) вийшли його кращі гумористичні і сатиричні
твори.

С 4702590200—102
М205(04)—84 102.84

У2

